ÖNSÖZ

J.R.R. Tolkien, 1925 yazında, karısı Edith ve oğulları John (yaklaşık sekiz yaşında), Michael (yaklaşık beş yaşında) ve Chris-topher (henüz bir yaşında bile değildi) ile birlikte Yorkshire kıyısında, turistler tarafından hâlâ rağbet edilen Filey adlı bir kasabaya tatile gitmişlerdi. Bu beklenmedik bir tatildi, Tolkien'in o yılın 1 Kasım'ında başlayacağı Qxford'daki Anglo-Sakson profesörlüğüne atanışını kutlamak için çıkılmıştı; ve yeni göreviyle birlikte Leeds Üniversitesi'nde iki dönem daha ders vereceği için, bu belki de sahip olunacak tek dinlenme dönemi olarak tasarlanmıştı. Tolkien'ler, üç ya da dört haftalığına Filey'de - biraz sonra açıklanacağı gibi tarihler biraz belirsizdi - bölgenin posta müdürüne ait

olması muhtemel, Edward dönemine ait bir sayfiye evini kiralamışlardı. Ev, denize ve kumsala yukarıdan bakan yüksek bir kayalığın üzerindeydi. Sahip olduğu bu yüksek konumu sayesinde doğu yönündeki manzara kesintisiz bir şekilde önlerinde uzanıyordu ve genç John Tolkien, iki ya da üç güzel *gece* boyunca, dolunay denizden yükseldiğinde ve suyun üzerinde gümüş bir "patika" ışıldadığında çok heyecanlanmıştı.

O günlerde Michael Tolkien, kurşundan yapılmış, siyah ve beyaz renklerde boyanmış küçük oyuncak köpeğine aşırı derecede tutkundu. Onunla yemek yiyor, onunla uyuyor ve gittiği her yere yanında taşıyordu; ellerini yıkarken bile bırakmak istemiyordu. Ama Filey'deki tatilleri sırasında, bir seferinde, babası ve ağabe-ğiyle birlikte yürüyüşe çıktı ve denizin üstünde taş kaydırmanın heyecanına kapılarak oyuncağını yere, beyaz çakıllı kumsalın üzerine koydu. Zemine olan zıtlığına rağmen küçücük siyah beyaz köpek bu süre içinde neredeyse görünmez bir hale geldi ve kayboldu. Babasının ve iki büyük çocuğun, o gün ve ertesi gün boyunca aramalarına rağmen oyuncağı bulunamadığı için Michael büyük bir üzüntü içindeydi.

En sevdiği oyuncağının kayboluşu bir çocuk için çok önemli bir andır, Tolkien de hiç şüphesiz böyle düşünüyordu ve oyuncağın kayboluşuyla ilgili bir "açıklama" yarattı : bir büyücü tarafından oyuncağa dönüştürülen Rover isimli gerçek bir köpek hakkında bir öykü. Michael'a çok benzeyen bir oğlan tarafından kumsalda kaybedilen köpek komik bir "kum büyücüsü"yle karşılaşır, ayın üzerinde ve denizin altında maceralar yaşar. İşte, *Roveran-dom'tn* bütün hikâyesi buydu ve sonunda kâğıda aktarılacaktı. Tolkien tarafından tamamen bitmiş olarak ortaya çıkarılmadı, ama uzunluğundan ve ayrı ayrı olaylardan meydana gelmiş yapısından

yola çıkıldığında çeşitli bölümler halinde tasarlanıp anlatıldığı varsayılabilir; ve bu durum aslında, Tolkien'in (çoğunlukla 1926'da yazılmış ve 1925'deki olayların bir özeti halindeki) günlüğünde bulunan, *Roverandomm* Filey'de oluşturulması hakkında hayal kırıklığına uğratıcı kısalıkta bir kayıt sayesinde doğrulanmaktadır : "John'u (ve büyüyüp geliştikçe de beni) eğlendirmek için yazılan 'Roverandom' masaiı yapıldı." Ne yazık ki, "yapıldı" ile Tolkien'in ne demek istediğini kesin bir şekilde bilmemiz imkânsız - belki de, tatil süresince (o zamanki haliyle) anlatılan dört başı mamur bir hikâyeden daha fazlası değildi. Bununla birlikte, günlükte parantez içine alınmış not, aslında masalın anlatılırken büyüdüğü düşüncesini güçlendiriyor.

Bununla birlikte dikkat çekici olan şey, Rover'ın hikâyesinin ardında Michael'ın talihsizliğinin yatmasına rağmen, günlükteki yazıda sadece John'dan bahsediliyor olmasıdır. Belki de, oyuncağı nın kayboluşunu anlatan ilk bölümlerle Michael tatmin olmuş olabilir ve masalın devamıyla John'dan daha az ilgilenmiştir. Tol kien'in kendisiyse, zaman içinde daha da işlenip gelişen masala açıkça ısınmıştı. Ama *Roverandom m.* ilk tasarlandığı biçiminin na sıl olduğu - bütün o zekice dil kıvraklıklarının, örneğin, mitoloji ye ve efsanelere yapılan göndermelerin başından beri öykünün bir parçası mı yoksa son kez kâğıda geçirilirken mi eklendiği — konu sunda, hiçbir yere kaydedilmediği için artık kimse bir şey söyleye meyecekti.

Tolkien, bunun dışında günlüğüne, bu birkaç aylık sürenin ardından ailenin 6 Eylül 1925'te (Leeds'ten) Filey'e gittiğini ve orada 27 Eylül'e dek kaldığını da yazmıştı. Ama en azından, bu tarihlerin ilki doğru değildir (ve gerçekte de, günlüğüne Pazar yerine Cumartesi şeklinde yanlış kaydedilmişti). John Tolkien'in

belleğinde hâlâ canlılığını koruyan, denizin üzerinde ışıldayan dolunay olayına ve bu görüntünün, ilk *Roverandom'da.* Rover'ın "ay patikası" boyunca olan yolculuğuna ilham kaynağı oluşuna bakarsak, Tolkien'lerin 1925 Eylülü'nün 2'si, Salı günü başlayan dolunay dönemi içinde Filey'de olmaları gerekiyor. Ayrıca, daha kesin bir şekilde, 5 Eylül Cumartesi gününün öğleden sonrasında, İngiltere'nin kuzeydoğu kıyısı korkunç bir fırtınanın etkisinde kaldığı zamanda da Filey'de olmaları gerekiyor. John Tolkien'in bu konuda da çok berrak olan belleği, gazete yazılarıyla^ da destekleniyor. Denizdeki gelgit dalgaları, beklenen zamandan saatler önce yükselmiş, dalgakıranların üzerinden aşarak Filey'deki gezinti yerleri boyunca kıyıdaki binaları harabeye çevirmiş ve kumsalı - Micha-el'in oyuncağının bulunma umudunun kalanını da yok ederek -karmakarışık etmişti. Şiddetli rüzgâr Tolkien'lerin kaldığı sayfiye evini öylesine sarsmıştı ki, çatının uçup gideceği korkusuyla bütün gece uyanık kalmışlardı. John Tolkien, babasının sakin olmalarını sağlamak için iki büyük çocuğa bir hikâye anlattığını hatırlıyor ve işte o an, Tolkien'in büyülenmiş oyuncak köpek Roverandom haline dönüşmüş Rover adlı köpeğin öyküsünü anlatmaya başladığı andı. Fırtınanın kendisi de, *Roverandom m* son bölümüne, kadim deniz yılanının uyanmaya başlayarak havada büyük değişiklikler yarattığı bölüme ilham kaynağı olacaktı. (Uykusunda kıvrımlarını bir iki kez açtığında, su kabarıp sallandı, halkın evlerini büktü ve miller boyunca civarda yaşayanların rahatlarını kaçırdı, s. 131)

Roverandom m, Tolkien'ler Filey'de tatildeyken yazıldığına dair hiçbir kanıt yoktur. Bununla birlikte bu öykü için çizdiği beş illüstrasyondan biri olan, "ay manzarası"na, 1925 olarak tarih düşülmüştü ve o yaz Filey'de çizilmiş olduğu akla uygundur.

Roverandom için çizilmiş illüstrasyonlardan diğer üçüneyse, özel likle 1927 Eylül'ü tarihi düşülmüştü ve Tolkien'ler ingiltere'nin güney kıyısındaki Lyme Regis'te tatildeyken çizilmişlerdi: John Tolkien için çizilen *Beyaz Ejder, Roverandom ve Ayköpek'i Kovalıyor;* Christopher Tolkien İçin çizilen *Rover'm Bir "Oyuncak" Olarak Ma ceralarına Bağladığı Ev;* ve şahane suluboya *Deryahan'ın Sarayının Bahçeleri.* Bu üçünün de üzerinde ay ve yıl yazılıdır; Rover'm Beyazkanat adlı martının üzerinde aya varışını gösteren, bir diğer çizimeyse "1927-8" olarak tarih düşülmüştür. Bu çizimlerin tümü ne bu kitapta yer verilmiştir. Eylül 1927'de yapılan illüstrasyonla rın varlığı *Roverandom'in* Lyme Regis'te yeniden anlatıldığını gös teriyor, belki de Tolkien'ler, bir kez daha deniz kıyısında bir tatile çıktıklarında, sadece iki yıl önce Filey'de olan şeyleri yeniden ha tırlamışlardı. *Rover'm Bir "Oyuncak" Olarak Maceralarına Bağladığı Ev* adil illüstrasyonun Christopher Tolkien için çizilmesi, Chris topher'in artık *Roverandom'ı* anlayabilecek kadar büyüdüğünü (şüphesiz 1925 Eylülü'nde henüz bir bebekti) ve daha önce duy mamış olduğu için öykünün, en azından bölüm bölüm yeniden anlatılmış olabileceğini gösteriyor. :

1927 yazında *Roverandom'a.* karşı gösterilen ilginin yeniden uyanışını gösteren bu durum, Tolkien'i öyküyü sonunda kâğıda aktarmaya iten şey olabilirdi; çünkü bu işi, o yılın sonlarına doğru, büyük olasılıkla Noel tatili döneminde gerçekleştirdiği anlaşılıyor. Böylece, iki ilgi çekici noktanın kaynağı üzerinde düşünmeye - ya da tarih düşülmüş elyazmalarının veya benzeri resmi kanıtların yokluğu yüzünden sadece tahmin edebilmeye - eğilebiliriz. Bu noktaların ikisi de, *Roverandom'in* ikinci bölümünün sonlarına. Büyük Beyaz Ejder'in, Roverandom ile arkadaşı Ayköpek tarafından rahatsız edilişi ve ejderin de onları vahşice kovalayışının

anlatıldığı kısma ilişkindir. Ejder, genel olarak sorun çıkarıcı şekilde tasvir ediliyor: "Bazen, bir ejder-ziyafeti verirken ya da bir huysuzluk nöbeti geçirirken mağarasından dışarıya gerçekten kızıl ve yeşil alevler saçardı; ve sık sık duman bulutları oluşurdu. Bir ya da iki kez ayı tamamen kızıla çevirmesi ya da bütünüyle kapatmasıyla biliniyordu. Böyle rahatsızlık verici durumlarda Aydaki Adam . . . sadece bodruma iner, en iyi büyülerinin kapağını açar ve mümkün olabileceği kadar hızlı bir şekilde her şeyi düzeltirdi" (sayfa 76-77) Bu bölümde, ejderin iki köpeği kovalayışı. Aydaki Adamın tam zamanında, karnından bir büyüyle vurarak yaptığı müdahaleyle, durdurulur. Tüm bu gelişmelerin sonucunda "Bir sonraki tutulma bir hataydı, çünkü ejder göbüşünü yalamakla, onunla ilgilenemeyecek kadar meşguldü" (sayfa 81) - böylece daha önceki paragraflarda anlatılan bilgilerle değerlendirildiğinde ay tutulmalarının ejder dumanları yüzünden oluştuğu kesinlikle anlaşılmaktadır.

Roverandomm bu bölümündeki karakterler - içlerinden biri (aydaki başbelası ejder), tarih düşülmüş illüstrasyonun gösterdiği kadarıyla Eylül 1927 tarihli öykünün kesinlikle bir bölümünü oluşturmaktaydı - aynı zamanda, Tolkien'in o yılın Aralık ayı içinde "Noel Baba" ismi altında çocuklarına yazdığı masal-mektu-bun basılmamış bölümünde de, dikkat çekici bir şekilde benzerliklere sahip olarak yer almaktadır. Tolkien'in 1920 ve 1943 yılları arasında yazdığı harikulade "Noel Baba" mektupları dizisinin birinde, Aydaki Adam Kuzey Kutbu'nu ziyaret eder ve Noel yor-tusu pudingi* yiyip Kapanejder oynarken çok fazla brandi içer. Uyuya kalır ve Kuzey Kutbu Ayısı tarafından kanepenin altına iti-

*) *Noel yortusu pudingi:* (İng. *plum pudding)* Erik ile kuru üzüm ve baharat kanşn-rılrrnş Noel yortusuna mahsus zengin puding, çn.

lir, ertesi güne kadar orada kalacaktır. Onun yokluğunda ejderler ayda ortaya çıkarlar ve öylesine büyük bir duman oluştururlar ki tutulmaya sebep olurlar. Aydaki Adam çok çabuk bir şekilde geri dönüp ortalığı düzeltecek güçlü bir büyü oluşturmak zorunda kalır.

Roverandom \n Büyük Beyaz Ejder bölümü ile bu öykünün arasındaki benzerlikler tesadüf olamayacak kadar büyüktür; ve bu durumdan, mantıklı birisi, 1927 Aralık'ında "Noel Baba" mektubunu yazarken Tolkien'in aklında *Roverandomm* da yer aldığı sonucunu çıkarılabilir. Ay ejderlerinin tutulmalara sebep olduğu düşüncesini ilk kez mektubunda söylediğini ya da bu tasarının *Roverandomm* oluşturulması sırasında zaten var olduğunu ve oradan mektuba aktarıldığını söyleyebilmek imkânsız; ama bu iki çalışma arasında birtakım bağlantılar vardı.

Noel tatilleri, Tolkien'e akademik sorumluluklarından uzaklaşma zamanı sağlıyordu ve *Roverandom* böylesi bir dönemde yazılmış olmalıydı; ve her ne kadar kesin olmasa da büyük bölümünü 1927 Aralığı'nda gerçekleştirmişti. Bu tarihe ilişkin bir başka destekleyici nokta da şudur, hâlâ mevcut olan en eski (tarihsiz) metin için en azından bir *terminus a quo* olarak: *Roverandom dz,* hatalı bir tutulmaya yapılan gönderme. En eski metinde, "bir sonraki tutulma bir hataydı" (yukarıda da aktarıldığı gibi) şöyle devam ediyor, "astronomların {fotoğrafçılar} dediği buydu". Ve bu gerçekten de, yaygın bir düşünceydi, Londra *Times'm* yazdığına göre, tam ay tutulması 8 Aralık 1927 gününde oluşmuştu ama bulutlar yüzünden İngiltere'deki gözlemciler tarafından izlenememişti. Bu noktada, 1927 yılının "Noel Baba" mektubu bir kez daha işe yarıyor,

*) *Terminus a quo :* Latince. Başlangıç noktası; hukuk deyimi olarak başlangıç günü anlamına gelir. çn.

çünkü onun tarih düştüğü tutulma, yani Aydaki Adam'ın yokluğunda oluşan tutulma, kesinlikle 8 Aralık gününde gerçekleşiyor ve bu da Tolkien'in gerçek dünya olayları hakkındaki bilgisini . onaylıyor.

Roverandom m bugüne dek ulaşan en eski metni, Oxford, Bod-leian Kütüphanesi'nde bulunan Tolkien kâğıtları arasındaki dört versiyondan birisidir. Ne yazık ki, o metnin, elinizdeki versiyonun , 1. bölüme ve 2. bölümün ilk yarısına karşılık gelen beşte birlik : bölümü kaybolmuştur. Geride kalan yirmi iki sayfa, okunması zor bir el yaz sı ve sayısız düzeltmeyle birlikte, farklı farklı kâğıtların üzerine (büyük olasılıkla okul defterlerinden yırtılmış) büyük bjr hızla yazılmıştır. Bu metnin peşinden, aynı şekilde üzerlerine tarih düşülmemiş, şüphesiz ana yapı üzerinde büyük değişiklikler yapmadan anlatım üzerinde birçok geliştirmeler yapan Tolkien'in aşamalı olarak öyküyü genişlettiği, daktiloya çekilmiş üç tane versiyon gelmektedir. Otuz dokuz sayfalık yoğun düzeltmeler taşıyan ilk daktilo metni, büyük oranda el yazmasına dayanmaktadır ve bu en eski versiyonun okunamayan bölümlerinin çözülmesine çok yardımcı olmuştur. Ama daktilo edilmiş metin, sonlarına doğru, Rover'in başlangıçtaki biçimine ve boyutuna döndürüldüğü kısmı (başlangıçta neredeyse etkisiz bir haldeyken artık komik olmasının yanında dramatik bir yapıya da kavuşturulmuştu) oldukça genişletilerek, en eski haline göre belirgin bir şekilde üstünlük göstermektedir. Önceleri bu yeni metni *Rover'tn Maceraları* şeklinde isimlendiren Tolkien, daha sonra kalemiyle başlığı *Roverandom* olarak değiştirmiştir.

Daktiloya çekilmiş metinlerin ikincisiyse, yalnızca dokuz sayfa sonra, son sayfasında sadece birkaç satır bulunarak ve görünüşe göre yazarın bilinçli kararıyla yarım bırakılmıştır. Öykünün başından

ayın "ışıldayan patikasını suyun üzerine sermeye başlamıştı" kısmına kadar (elinizdeki metinde, 2. bölüm, s.57) olan bölümünü içermektedir. Buna ilave olarak, bir yazı parçası da daktiloya çekilmiş ama çok kısa bir süre içinde Tolkien tarafından beğenilmeye-rek bir kenara atılmıştır ve ana metne dönülerek yeni düzenlemelere devam edilmiştir. Gittiği yere kadar, ikinci daktilo metni, birincinin düzeltme notlarını ve biraz daha fazla geliştirilmeyi içermektedir. Ama belki de, ilk daktilo metniyle karşılaştırıldığında bunun daha düzgün gözükmesine önem verilmiştir. Tolkien, artık öykünün sunum sorunlarıyla ilgilenmeye başlamıştır; örneğin sayfa numaralarını daha sonra kalemle eklemek yerine daktiloyla yazmakta, konuşmaları değişik konuşmacıları ayırt etmek için paragraflara bölmektedir - oysa (bir ^çalışma metni olduğu açıkça belli olan) öncekinde diyaloglar bazen öylesine sürüp gitmekteydi. Bunların dışında, yeni daktilo metni, sadece birkaç tane elyazısı düzeltmeyi içermektedir, ki bunların hepsi de aşırı bir özenle yapılmıştır ve büyük bölümü tipografİk hataların düzeltilmesidir.

Bu özenli sunum tavrı, bizi, Tolkien'in ikinci daktilo metnini, 1936 yılının sonlarına doğru, yayıncısı George Ailen & Un-win'in incelemesine sunmak için hazırladığından şüphelenmeye yöneltiyor. O sıralarda, *Hobbit* büyük bir beğeniyle kabul edilmişti ve henüz üretim aşamasında olmasına, başarısını henüz kanıtlaya-mamasına rağmen, onun gücüne dayanılarak, Tolkien'den yayınlanabilecek başka çocuk öyküleri üretmesi istenmişti. Tolkien, Ailen & Unwin'e resimli kitabı *Mr.Bliss,* alaycı ortaçağ öyküsü *Ham'li Çiftçi Giles* ve *Roverandom'ı* göndermeye mecbur bırakılmıştı. Şöyle düşünebiliriz, *Roverendomm* yarım kalmış ikinci daktilo metni bu amaç için üretilmişse, Tolkien tarafından tamamen istediği biçime ulaşamadığı için bir kenara bırakılmış olabilir - ya da

belki de, önceki müsveddeler gibi açıkça defterlerden yırtılan sayfalara yazıldığı için yazar eserinin daha profesyonel bir görünüşe sahip olmasını istemiş olabilir.

Gerçekten de *Roverandom'tn* üçüncü ve son daktilo metni, tam 60 sayfalık, pahalı ve kaliteli bir mektup kâğıdına (hepsi tamamen birbirinin eşi olmasa da) temiz bir şekilde (hâlâ birtakım düzeltmelerle birlikte) daktilo edilmişti; ve bu metinde bölüm ayrımları belirtilmiş, küçük ama sayısız diyalog, ifade, noktalama ve paragraf değişimleri de gerçekleştirilmişti. Bu metin, neredeyse büyük bir kesinlikle, Tolkien'in, Ailen & Unwin şirketinin başkanı Stanley Unwin'e, değerlendirmesi amacıyla genç oğlu Rayner'e vermesi için sunduğu metindir.

7 Ocak 1935 tarihli raporunda^ Rayner Unwin öyküyü "iyi yazılmış ve eğlenceli" olarak tanımlamıştır; ama onun olumlu yaklaşımına rağmen öykü yayınlanmak üzere onaylanmamıştır. Stanley Unwin'in kısa bir notla belirttiğine göre, 'değişik üsluplardaki kısa peri masalları"ndan biri olarak *Roverandom,* Tolkien tarafından 1937 Kasımı'nda yayınlanmak üzere hazırlanmıştı; ama o dönemde *Hobbit* öylesine büyük bir başarı kazanmıştı ki Ailen & Unwin her şeyi bir yana bırakarak onun devamını, Hobbitler hakkında daha fazlasını istemişti ve bu durumun ardından *Roverandom* ne yazarı ne de yayıncısı tarafından bir daha düşünülmemiş gözüküyordu. Tolkien'in ilgisi artık öncelikle, "yeni Hobbit"e yönelmişti, onun başyapıtı olacak esere: *Yüzüklerin Efendisi.*

Şunu söylememiz yanlış olmaz ki. *Yüzüklerin Efendisi, Roverandom* benzeri öyküler gibi oluşturulmamıştı; Tolkien'in çocuklarının ve hatta Tolkien'in kendisinin ilgi gösterdiği öykülerden yaratılmadı, o, çok başarılı bir çalışmanın - *Hobbit* — sonunda ve onun devamı olarak yazılmıştı. Bu öykülerin büyük bölümü kalıcı

olamamıştır. İçlerinden çok azı kâğıda geçirilmiş ve çok azı tamamlanabilmiştir. Tolkien, en azından "Noel Baba" mektuplarının ilkini yazdığı 1920 yılından sonra, çocukları için bir masalcı rolüne bürünmekten mutluydu. İlerdeki Anayolla birlikte hain Bili Eyrelti'nin, çok küçük adam Timothy Titus'un ve Michael Tolkien'in Hollanda bebeğinden yaratılan göz alıcı Tom Bomba-dil'in başka öyküleri de vardı". Zaman içinde Tom Bombadil'in, birtakım şiirlerde ve *Yüzüklerin Efendisi'ndt* kendine uygun bir yer bulması dışında, bu öykülerin hiçbiri bir yere varamayacaktı. 1924 yılında yazılmış olan oldukça uzun ve tamamen bambaşka bir masal, *The Orgog'un* bir daktilo metni hâlâ mevcuttur; ama hem bitirilmemiş hem de geliştirilmemiştir.

Onun tersine, *Roverendom* tam ve iyi kotarılmıştır; üstelik, Tolkien'in o dönemde çocuklarına anlattığı masallarından, yazarın sınırsız bir zevkle kendini sözcük oyunlarına vermesiyle ayrılmaktadır. Yakın telafflızlular *(Persia* ve *Pershore),* yankı sözcükler ve ses tekrarları ("kesik kesik ve acı acı havlayışlar, sızlanış ve uluyuşlar, hırıldayış ve gırlayışlar, vızıldayış ve inildeyişler, mırıldanış ve haykırışlar" s. 58), uzunluklarıyla komikleşen açıklayıcı listeler (Artaxerxes'in atölyesindeki "teçhizatını, nişanlarını, sembollerini, hatırlama notlarını, tarif kitaplarını, gizli malzemelerini, aletlerini, çantalarını ve muhtelif büyü şişelerini" s. 137), ve ifadelerdeki beklenmedik dönüşler ("{Aydaki Adam} anında incecik havanın içinde gözden kayboldu; ve orada bulunmamış biri size ay havasının nasıl da inanılmaz bir incelikte olduğunu asla söyleyemez." s.69) açısından büyük bir zenginlik içermektedir. Aynı zamanda, Tolkien'in yayınlanmış eserlerinde nadir olarak karşılaşılan, kendi ilgi alanlarına özgü, *vızz, §appadanak, göbü§* gİbi çok sayıda "çocuksu" konuşma deyimleri de bulunur. Bu deyimlerin büyük bölümü

onun yayınlanan metinlerin elyazmalannda yer almalarına rağmen zaman içinde gözden geçirilmeleri sırasında silinmiş ya da *(gö-büfün Hobbifte* değiştirilerek *karın* yapılması gibi) değiştirilmiştir. Ama burada, başlangıçta Tolkien'in çocuklarına sözlü olarak anlatıldıkları dönemde oluşan varlıklarını sürdürmüşlerdi.

Tolkien, bunun yanında, küçük çocuklar için böylesi bir dilin "zor olduğu"nun düşünüldüğü o günlerde *Roverandom \n* içine *pa-raphernalia* [teçhizat}, *phosphorescent* [fosfor gibi ışıldayan, fosforlu}, *primordial* [başlangıçta mevcut olan, ezel} ve *rigmarole* [saçma konuşma} gibi sözcükleri de eklemesi, çok önemlidir. Tolkien bu görüşe katılmaz. Bir seferinde, "İyi bir kelime dağarcığı" diye yazmıştır (Nisan 1959) "belirli bir yaş grubuna ait sözcüklere uygun yazılmış kitaplar okuyarak elde edilmez. Her yaş grubuna ait sözcüklerin kullanıldığı kitapların okunulmasıyla kazanılır." *(Letters ofJ.R.R. Tolkien* [1981}, s. 298-9)

Roverandom, yapımı sırasında ona eklenen biyografik ve edebi malzemelerin çeşitliliğiyle oldukça göze çarpar bir durumdadır. Bunların tümünün arasında en önemlisi şüphesiz Tolkien'in ailesinin ve yazarın kendisinin öyküye eklenmesidir : *Roverandom'm* üç bölümünün içinde anne, baba ve çocuklar olarak Tolkien'ler görülür ya da Filey'deki sayfiye evine ve kumsala göndermeler yapılır. Tolkien çeşitli yerlerde çöp yığınları ve hava kirliliği konusunda kendi duygularını yansıtır. 1925 yılındaki tatilde oluşan olaylar -denizin üzerinde ışıldayan ay, büyük fırtına ve elbette hepsinin ötesinde Michael'in kaybolan oyuncağı - masalın parçalarını oluşturmaktadır. Tolkien, bunların yanında öykünün içine eklediği, mitolojiye ve peri masallarına, İskandinav sagalarına, geleneksel ve çağdaş çocuk edebiyatına : İngiliz efsanesi olan Kızıl ve Beyaz Ej-derler'den Kral Arthur ve Merlin'e, mitolojik deniz varlıklarına

(denizkızları, Niord, Denizin Yaşlı Adamı ve böyle daha bir sürüsü) ve Midgard yılanına, ayrıca E. Nesbit'in "Psemmead" kitapları, Lewis CarroU'un *Through the Looking-glass* ve *Sylvie and Bru*-«o'su gibi, başka eserlerden ödünç alınan deyimlere ya da en azından onların yankılarına dayanan, hatta Gilbert & SuUivan'a dek uzanan göndermelerle keyifli bir zenginlik elde etmiştir. Metin çok geniş bir alana yayılmıştı ama bu birbirlerinden çok farklı malzemeler, aralarındaki küçük uyumsuzluk ve imaları anlayabilecekler için büyük bir zevk kaynağı yaratarak Tolkien'in elinde mükemmel bir şekilde kaynaşmıştı.

Tolkien'in *Roverandom* için kullandığı kaynakları (kesin ya da olası) — ve elbette ki anlaşılması zor olabilecek sözcükleri, İngiltere'nin kendine özgü olan, yabancı ülkelerin okuyucuları için tanıdık olmayabilecek sorunları ve özel ilgi alanlarını — kısa notlar halinde metnin arkasına yerleştirerek açıklamaya çalıştık. Ama burada, bu genel açıklayıcı önsözde, birkaç noktaya daha uzun yer ayırmanın daha iyi olacağını düşünüyoruz.

1939 yılındaki Andrew Lang Semineri sırasında okumak için hazırladığı *Peri Masalları Üzerine'dç.* [Altıkırkbeş Yayın; 1999] Tolkien, Michael Drayton'ın *NymphidiasınddSi* şövalye Pigwig-gen'ın "oynak bir kulağakaçanın üzerine" binip "yabani bir çuhaçi-çeğinin içine yerleştirerek randevu talebiyle yollar" bölümünü aktararak, peri tasvirlerindeki "çiçek ve kelebek küçüklüğü" yaklaşımını eleştirmişti. Ama bununla birlikte, *Roverandom* döneminde kendisi de henüz ay-gnomlarının tavşanlara binmesi, kar tanelerinden gözlemeler yapılması ve minik balıkların koşulduğu denizka-buklarından yapılmış arabaları süren deniz-perileri gibi oldukça acayip, mizahi düşünceleri kullanmaktan çekinmiyordu. Sadece on yıl öncesinde, kendisinin yayınladığı, artık en ünlü gençlik eseri

sayılan "Goblin Feet" (1915) adlı şiirinde, yazar, "efsunlanmış leprechaun'lann minicik borularını duyduğu"nu, "küçük cübbele-ri"nin içinde ve "küçük mutlu ayakları"nın üzerinde yaşadıklarını anlatmaktaydı; tıpkı, Tolkien'in bir seferinde itiraf ettiği gibi, 1920'ler ve 1930'lar boyunca "hâlâ 'peri masallan'nın doğal yapıları gereği öncelikle çocuklara hitap etmesi geleneğinden etkileniyorum". *{Letters* s.297 Nisan 1959) Bu yüzden, bazen yaygın peri masalı betimlemeleri ve anlatım tarzını kullandı : Örneğin *Hob-bit't&ki* Yarmavadi'de yaşayan oyunbaz, şarkı söyleyen elfleri ve hem bu eserde hem de (belki daha fazla olarak) *Roverandom'dakı* anlatıcının önemli bir otorite (ya da ana babaya ait) bir ses olarak kullanılması gibi. Daha sonra Tolkien, çocuklarına anlattıklarından "kâğıda geçirilmiş" her şeyi reddedecekti, özellikle "Goblin Feet"in tamamen gömülüp unutulmuş olmasını dilemişti. Ama aynı zamanda, kendi hayal ettiği "Silmarillion" mitolojisinin Perileri (daha sonra Elfleri), "Pigwiggenry"nin küçük izleriyle birlikte uzun boylu ve soylu olarak, varlıklarını sürdürecekti.

Roverandom neredeyse kaçınılmaz bir şekilde, Tolkien'in on yıl boyunca ya da daha uzun bir süre içinde geliştirdiği ve onun İçin bir düşünce meşguliyeti olarak varlığını sürdüren kişisel mitolojisinden (ya da *efsaneleri)* ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar arasında çok çeşitli karşılaştırmalar da yapılabilir. Örneğin, *Roverandom'6s.* ayın karanlık yüzünde bulunan bahçe, *efsanelerin* en eski düzyazı ele alış örneklerinden olan *Kayıp Öyküler Kitabı nd2ıki* "Kaybedilen Oyun Evi" adlı bölümü çok yakından çağrıştırmaktadır. "Kaybedilen Oyun Evi"nde çocuklar "dans edip oyunlar oynadılar . . . çiçekler derlediler ya da altın arıları ve nakış kanatlı kelebekleri kovaladılar"

*) *Leprechaun :* İrlanda masallarında bahsedilen, büyük hazineleri olan, kısa boylu ayakkabıcı cinler, çn.

Kayıp öyküler Kitabı, Birinci Bölüm [1983}. Ay bahçesindeyse "uykulu uykulu dans ediyor, rüyadaymış gibi yürüyor ve kendi kendilerine konuşuyorlardı. Bazıları çok derin bir uykudan yeni uyanır gibi harekete geçiyor; bazıları da çoktan uyanıp kendilerine gelmişler gibi etrafta koşturarak kahkahalar atıyorlardı : toprağı kazı-p eşeliyor, çiçekler devşiriyor, çadırlar ve evler kuruyor, kelebekleri kovalıyor, top oynuyor, ağaçlara tırmanıyorlardı; ve hepsi şarkı söylüyordu." (s.89)

Aydaki Adam, çocukların onun bahçesine nasıl geldiklerini asla söylemeyecektir, ama bir noktada, Roverandom yeryüzüne doğru bakarken "belirsiz ve daha doğrusu ince, uzun sıralar halindeki küçük insanların onun üzerinde hızla aşağıya ilerlediğini" (s.97) görmüş gibi gözüküyordu; ve çocukların uyuyarak bahçeye gelmeleri, Tolkien'in kafasında "Kaybedilen Oyun Evi"ndeki *Olöre Maile* ya da Düşler Patikası düşüncesinin zaten olduğunu gösteriyor : "Narin köprüler havada dinleniyor ve ince bir ayın aydınlattığı, ipeksi bir buğudanmış gibi gri ışıklar saçıyordu", hiçbir insanın gözlerinin göremeyeceği bir patika, "kalplerinin gençliğinde tatlı uykularla korunan". *{Kayıp Öyküler Kitabı, Birinci Bölüm)*

Roverandom ve mitoloji arasındaki en şaşırtıcı bağlantı, "en yaşlı balina" olan Uin'in, Roverandom'a "Büyülü Adalar'ın ardındaki büyük Peridiyarı Koyu"nu ve daha ilerilerde "Batı'nın sonundaki Elfyurdu Dağları'nda ve dalgaların üzerindeki Peri ışıklarını" ve "Dağlar'ın eteklerindeki yeşil tepenin üzerinde Elflerin şehri"ni (s. 129) gösterişi sırasında ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu, kesinlikle, 1920'ler ve 1930'larda oluşmaya başlayan *Silmarillion'doki* dünyanın Batı'sının coğrafyasıdır. "Elfyurdu Dağları", Aman'daki Valinor Dağlan'dır ve "Elflerin şehri" de Tün'dur - bir zamanlar mitolojide ve *Roverandom'm* (sadece) ilk metninde bu isimler geçmektedir.

Adaşı olduğu "balinaların en kudretlisi ve en kadimi"ne *{K. Ö. K., Birinci Bölüm]* tam denk olmasa da Roverandom'u, *efsanelerin* gelişimi içinde karanlığın ve tehlikeli suların ötesine götürülerek ölümlü gözlerden saklanmış olan Batı topraklarının yakınına dek götürebilecek kadar yetenekli olan Uin de *Kayıp Öyküler* föto-^z'ndan alınmıştır.

Uin der ki, eğer "Dış Topraklar"dan - yani Orta Dünyadan, ölümlülerin dünyasından - birisine (hatta bir köpeğe!) Aman'ı gösterdiği öğrenilirse, (büyük olasılıkla Valar, ya da Valinor'da yaşayan Tanrılar tarafından) "yakalanacaktır". *Roverandom'ds.* anlatılan dünya, birçok gerçek yerin isimleriyle bahsedilmesine bakılırsa bir anlamda bizim kendi dünyamızdır. Roverandom'ın kendisi de "her şeyin ötesinde, bir İngiliz köpeğiydi", (s. 102) Ama başka bir açıdan bakıldığında onun bizim dünyamız olmadığı çok açıktır : çünkü, üzerinde "doğrudan doğruya boşluğun içine" (s.60-6l) dökülen şelalelerin bulunduğu uçları vardır. Ama çok fazla ayrıntılı olmamasına rağmen, *efsanelerde* çizilen dünya da değildir yine de; ve *Roverandom d2k:* ay, kesinlikle *Kayıp Öyküler Kitah'nda.* anlatılan, gökyüzünde olmadığı zamanlarda dünyanın altından geçen
ay gibidir.

Tolkien'in çalışmalarının büyük bölümünün ölümünden sonraki çeyrek yüzyıl boyunca yayınlanmasıyla birlikte şu ortaya çıkmıştır ki, neredeyse bütün yazıları birbirleriyle az çok bağlantılıdır, iç içe geçirilebilir ve hepsi de diğerlerine bir şekilde ışık tutmaktadır. *Roverandom,* Tolkien'in yaşamı boyunca üzerinde çalıştığı *efsanelerin,* onun masalcılığını nasıl etkilediğini bir kez daha göstermektedir ve ileriye doğru bakıldığında *Roverandom'ın* kendisinde de bir etkilenme olduğu görülür - özellikle de, oluşturulması *Roverandom'm* kâğıda aktarılıp yeniden düzenlendiği dönem ile

yakın bir dönemde gerçekleştirilen (büyük olasılıkla 1927 yılı ci varında başlamıştı) *Hobbit* ile. Onunla *Roverandom* arasındaki ben zerlikleri fark edemeyecek çok az *Hobbit* okuru vardır; Rover'ın Beyazkanat'la kuşun kayalık yurduna yaptığı korku dolu uçuş ile Bilbo'nun kartal yuvasına yaptığı uçuş arasındaki; Roverandom'ın aydaki örümceklerle karşılaşması ile Kasvetormanı'ndaki örüm ceklerle karşılaşma arasındaki; Büyük Beyaz Ejder ile Erebor'un ejderi Smaug'un karınlarından yaralanması arasındaki; *.Roveran dom âaki* üç huysuz büyücünün - Artaxerxes, Psamathos ve Ayda ki Adam - aslında Tolkien'in kendi tarzı içinde Gandalf in öncül leri olmaları gibi benzerlikleri.

*

Artık metni okumaya başlamadan önce, ona eşlik eden resimler üzerinde ekleyecek birkaç kelimemiz kaldı. Bu illüstrasyonlar hakkında y. 2^. i?. *Tolkien : Artist & lllustrator* (1995) adlı eserde uzun uzun tartışmıştık; ama burada, sonunda öykünün tam metniyle birlikte basıldıkları bu kitapta, onların kalitelerini ve eksik kalmış yanlarını daha iyi değerlendirebileceğiz. Onlar basılacak bir kitap için tasarlanmış illüstrasyonlar değillerdi ve anlattıkları konular öykünün içinde eşit aralıklarla yer almıyordu (aslında, üretim gereksinimine dayanarak bu kitabın içine yerleştirildiler). Ortak bir tarz ve yaklaşıma da sahip değillerdi : ikisi kalem ve mürekkeple, ikisi suluboyayla ve biri de büyük oranda renkli kalemlerle çizilmişti. İçlerinden dördünün, özellikle suluboyaların, tamamen geliştirilmiş olmalarına rağmen, Rover'ın aya ulaşmasını anlatan beşincisine çok az özen gösterilmişti; Rover, Beyazkanat ve Aydaki Adam, bakanları rahatsız edecek kadar küçüktü.

Tolkien bu çizimde, belki de, kule ve (doğru bir yaklaşımla) çorak manzarayla, *Roverandom'da* tasvir edilen ay ormanlarına ait hiçbir şey gösterilmese de, daha fazla ilgilenmişti. *Ay Manzarası*' nın daha eski çizimleri metne- çok daha sadık kalınarak yapılmıştı : mavi yapraklı ağaçları ve "üzerlerine yüksek zirveli dağların uzun gölgelerini yaydıkları soluk mavi ve yeşil renkli geniş düzlükleri," (s.6l) içeriyordu. Bu çizim tahminen, Roverandom ve Aydaki Adam'ın karanlık tarafı ziyaretten döndükleri anı, "Dünyanın doğup yükseldiğini gördüler, Ay Dağları'nın yamaçlarından yükselen kocaman, yuvarlak, açık yeşil ve altın sarısı bir ay"ı (s. 94) gördükleri anı tasvir etmektedir. Ama burada dünya açıkça basit bir şekilde değildir : üzerinde Amerika kıtası gösterilmektedir, bu yüzden masalda bahsedilen ingiltere ve diğer dünyevi bölgeleri kürenin arkasında kalmış olarak düşünülebilir. Çizimin üzerindeki *Ay Manzarası* ismi, Tolkien'in yarattığı Elf alfabesi olan *tengtvar'm* eski bir biçimi kullanılarak yazılmıştır.

Beyaz Ejder, Roverandom ve Ayköpek'i Kovalıyor çizimi de ejder ve iki kanatlı köpeğin dışında başka ilgi çekici noktaları göstererek metne oldukça sadık bir şekilde üretilmiştir. Çizimin isminin yazılı olduğu yerin üstünde ay-örümceklerden biri ve belki de, bir ejdergüvesi bulunmaktadır; ve dünya yine gökyüzünün içinde bir küre olarak çizilmiştir. *Hobbit'i* resimlemeye başladığı zaman Tolkien, *Yabaneller* haritası için aynı ejderi kullanmıştır ve Kasvetor-manı çiziminde de aynı örümceği. Resmin isminde kullanılan "Ayköpek" sözcüğü ("ay-köpeği" ile değişmeli olarak) sadece en eski metinlerde kullanılmıştır.

İhtişamlı suluboya *Deryahan'ın Sarayının Bahçeleri,* belki de biraz Brighton'daki Kraliyet Çadırı'ndan göndermeler kullanarak, sanki bir akvaryum dekorasyonu içindeymişcesine "pembe ve

beyaz taşlardan" inşa edilmiş olarak gösterilir. Tolkien, Roveran-dom'ın patika boyunca yaptığı korku dolu yolculuğundan çok olanca güzelliği içindeki sarayı ve bahçelerini göstermeyi seçmiştir; büyük olasılıkla onun gözlerinden bakarak görmemiz istenmiş olabilir. Rudyard Kipling'in/^j"/ *So Stories* (1902) adlı eserinde yer alan "How the Whale Got His Throat" için yaptığı illüstrasyonların birindeki leviathan'a çok benzeyen bir şekilde, Balina Uin, resmin sol üst köşesinde durmaktadır. İllüstrasyonun isminde yer alan "Deryahan" sadece metnin en eski hallerinde "derya-hanı" sözcüğüyle (son daktiloya çekimde sadece bu kullanılmıştı) değişmeli olarak yer almaktaydı. Tolkien, aynı zamanda diğer *-denizli* tamlamalarının yazımında da kararsızlık içindeydi; sonuç olarak biz de *denizkızları* gibi bildik tamlamaların dışında diğerlerini tireyle birleştirerek düzenledik.

Rover'in Bir "Oyuncak" Olarak Maceralarına Bağladığı Ev çizimi, daha az başarılı bir suluboya olmamakla beraber, gerçekten bir bilmecedir. Resmin ismine bakılırsa, onun, Rover'ın Artaxerxes ile ilk kez karşılaştığı evi tanımladığı düşünülürse metnin içinde o evin bir çiftlik ya da bir çiftliğin yakınında olduğuna dair hiçbir gönderme yoktur. Ayrıca arka plandaki denizin gözümüze ilişmesi ve resmin yukarılarında uçan martı, metnin içinde anlatılan duruma ters düşmektedir ki Rover, İki ismindeki küçük oğlan tarafından kumsala götürülmeden önce "denizi ne görmüş ne de koklamıştı, çünkü doğduğu köy denizin sesinden ve kokusundan, millerce ve millerce uzaktaydı" (s.45). Küçük çocuğun babasının evi de olamaz, çünkü orası beyaz ve denize inen bahçeleriyle bir kayalığın üzerinde olarak tanımlanmıştı. Neredeyse bu resmin, aslında öyküyle bağlantılı olmadığından şüphelenmeye başlamıştık ve martı gibi bazı ayrıntıların uygunluk vermesi amacıyla resme sonradan

eklenmiş olabileceğini düşündük. Sol altta yer alan siyah beyaz köpek, Rover'in resmi olarak tasarlanmış olabilirdi ve onun önündeki siyah hayvan - Rover gibi, bir domuzla kısmen örtülmüş durumdaki - kedi Tinker olabilir; ama bunların hiçbiri kesin değildir.

Elinizdeki metinde, *Roverandom'ın* en son versiyonu temel alınmıştır. Tolkien bu çalışmasını basılması için asla tam bir hazırlıktan geçirmedi ve şüphe götürmez bir şeydir ki, Hobbit'in ardılı olarak Ailen & Unwin tarafından onaylansaydı Tolkien, kendi ailesi dışındaki okurlar için daha uygun bir hale getirmek adına birçok önemli düzeltme ve değişiklik yapabilirdi. Bu olayda metin, geride bir dizi hata ve tutarsızlıkla terk edilmişti. Hızlı bir şekilde yazarken Tolkien noktalama ve büyük harf kullanım tarzında biraz kararsızlığa eğilimliydi; *Roverandom'da.* onun amacının (genellikle minimalist) açık olduğunu düşünerek ilerledik, ama gerekli görülen yerlerde noktalama işaretlerini, büyük harfleri düzenledik ve birkaç açık tipografik hatayı düzelttik. Aynı zamanda Christopher Tolkien'in de onayıyla çok az sayıda kaba tabiri (diğerlerini tutarak) değiştirdik; ama metnin büyük bölümü yazarının bıraktığı gibidir.

Bu kitabın oluşturulması sırasındaki tavsiyeleri ve yol göstericilikleri ve babasının günlüklerinden sayfa 13'de aktardığımız cümleye ulaşmamızı sağladığı için Christopher Tolkien'e ve 1925 yılı Filey anılarını bizimle paylaştığı için John Tolkien'e özellikle minnettarlık duyuyoruz. Ayrıca Priscilla ve Joanne Tolkien; Doug-las Anderson; David Doughan; Charles Elston; Michael Everson;

Verlyn Flieger; Charles Fuqua; Christopher Gilson; Cari Hostet-ter; Alexei Kondratiev; John Rateliff; Arden Smith; Rayner Un-win; Patrick Wynne; Harper Collins'den David Brawn ve Ali Ba-iley; Oxford, Bodleian Kütüphanesi'nden Colin Harris ve Judith Priestman; ve Massachusetts, Williamstown'daki Williams CoUe-ge Kütüphanesi görevlilerinin yardımlarını ve teşviklerini de büyük bir şükranla anmak istiyoruz.

Christina Scull Wayne G. Hammond

BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ, bir zamanlar küçük bir köpek varmış ve adı da Rover'mış. Çok küçükmüş ve çok toymuş, yoksa olacakları fark edebilirmiş; güneşin altında bahçede sarı bir topla oynarken çok mutluymuş, yoksa yaptığını asla yap-mazmış.

Her yırtık pırtık pantolonlu yaşlı adam, kötü yürekli bir yaşlı adam değildir: bazıları kemik ve şişe adamlarıdır^, onların da küçük köpekleri vardır; bazıları da bahçıvandır; ve çok ama çok azı da bir tatil gününde etrafta yapılacak bir şeyler arayarak sinsi sinsi gezinip duran büyücülerdir. Şu anda hikâyemizin içine doğru yürüyen bu adam, bir büyücüydü. Yırtık pırtık eski bir paltonun içinde, ağzında eski bir pipo ve başında eski yeşil bir şapkayla bahçe patikası boyunca gezinerek geliyordu. Eğer Rover topa havlamakla böylesine çok meşgul olmasaydı, yeşil

şapkanın arkasına takılmış mavi tüyü^ fark edebilir ve ardından diğer bütün akıllı küçük köpeklerin yapabileceği gibi, adamın bir büyücü olduğundan şüphelenebilirdi; ama o, asla tüy falan görmemişti.

Yaşlı adam, yere eğilip topu alırken - onu bir portakala ya da hatta Rover için bir kemik ya da bir parça ete çevirmeyi düşünüyordu - Rover hırladı ve dedi ki:

"Onu yere bırak!" Bir "lütfen" bile demeksizin.

Elbette ki büyücü, bir büyücüydü, bu kesinlikle anlaşılıyordu, onu yanıtladı:

"Sessiz ol, salak!" Bir "lütfen" bile demeksizin.

Sonrasında topu cebine koydu ve sadece köpeğe sataşmak için sırtını dönüp uzaklaştı. Rover'ın anında adamın pantolonunu ısırdığını ve küçük bir parça kopardığını söylemekten üzüntü duyuyorum. Belki büyücüden de bir parça koparmıştı. Her neyse, yaşlı adam aniden büyük bir kızgınlık içinde dönüp bağırdı:

"Aptal! Git ve bir oyuncak ol!"

Bundan sonra fazlasıyla tuhaf şeyler olmaya başladı. Rover başlangıçta sadece küçük bir köpekti, ama aniden kendini çok daha küçük hissetti. Çimenler canavarca uzamış ve başının çok üzerinde dalgalanıyor gibiydi; ve çok uzaklarda, çimenlerin içinde, büyücünün onu geri attığı yerde, bir ormandaki ağaçların arasından yükselen güneşe benzeyen, devasa sarı topu görebiliyordu. Yaşlı adam çıkarken bahçe kapısının sesini duydu ama adamı göremedi. Havlamayı denedi, ama sadece, çok küçük, incecik bir ses çıkmıştı, sıradan insanların onu işitebilmesi

için çok ufaktı; ve ben bir köpeğin bile onu fark edebileceğini zannetmiyorum.

O kadar ufalmıştı ki, eminim, eğer bir kedi tam o sırada oraya gelseydi, Rover'm bir fare olduğunu düşünür ve onu yerdi. Tinker yapardı. Tinker, aynı evde yaşadıkları büyük siyah kediydi.

Tinker'ın yapabileceklerini düşünmesiyle birlikte, Rover adamakıllı korkmaya başlamıştı; ama çok geçmeden kediler konusu aklından tamamen çıkıp gidecekti. Çevresindeki bahçe birdenbire ortadan yok oluvermişti ve Rover hızla götürüldüğünü hissetti, nereye gittiğini bilmiyordu. Koşuşturma bittiğinde, kendisini karanlıkta, bir süre sert şeyle yatarken buldu; ve uzun bir süre boyunca, çok rahatsız bir şekilde yattığı yer, hissettiği kadarıyla kapalı bir kutunun içiydi. Yiyecek ya da içecek hiçbir şeyi yoktu; ama en kötüsü de, hareket edemediğini fark etmişti. Önceleri bunun çok sıkı bir şekilde paketlendiği için olduğunu sanmıştı, ama daha sonra keşfetti ki, gündüzleri çok büyük bir zahmetle çok az hareket edebiliyordu, üstelik bunu da sadece, ona hiç kimsenin bakmadığı zamanlarda yapabiliyordu. Yalnızca, geceyarısından sonra yürüyebiliyor^ ve kuyruğunu sallayabiliyordu, bunu da birazcık dik yapabiliyordu. Bir oyuncak haline gelmişti. Çünkü büyücüye "lütfen" dememişti ve artık bütün gün dimdik oturup yalvarmak zorundaydı. Bu şekilde sabitlenmişti.

Çok uzun gibi gözüken, çok karanlık gelen bir zamanın geçmesinin ardından, bir kez daha, insanların duyabileceği

yükseklikte bir sesle havlamaya çalıştı. Sonrasında, onunla beraber kutunun içinde yatan diğer şeyleri, gerçekten de sadece tahtadan ya da kurşundan yapılmış olan ve Rover gibi büyülenmiş gerçek köpekler olmayan, aptal küçük oyuncak hayvanları ısırmaya uğraştı. Ama olmuyordu; havlayamıyor ya da ısıramıyor-du.

• Birdenbire birisi geldi ve kutunun kapağını açtı, içeriye ışık girdi.

"Bu sabah, bu hayvanlardan birkaç tanesini vitrine koyarsak iyi olur, Harry" dedi bir ses ve kutunun içine bir el girdi. El, Rover'ı kavrayıp kaldırırken "Bu da nereden geldi?" dedi ses. "Bunu daha önce gördüğümü hatırlamıyorum. Onun üç penilik kutusunda bulunmaması gerektiğine eminim. Hiç bu kadar gerçek gözüken bir şey daha görmüş müydün? Şunun kürküne ve gözlerine baksana!"

"Altı peni etiketle,l^" dedi Harry. "Ve vitrinin önüne yerleştir!"

Zavallı küçük Rover, orada, pencerenin önünde, kızgın güneşin altında, bütün sabah ve bütün öğlen boyunca, neredeyse çay saatine^^ kadar oturmak zorundaydı; ve orada oturup yalvarır gibi durduğu bütün bu süre boyunca, aslında gerçekten çok kızgındı.

"Beni satın alan ilk insanların elinden hemen kaçacağım," dedi diğer oyuncaklara. "Ben gerçeğim. Ben bir oyuncak değilim ve bir oyuncak olmayacağım! Umarım hemen birisi gelir ve beni satın alır. Bu dükkândan nefret ediyorum ve bir vitrinin içinde, böylesine tamamen sıkışıp kalmam yüzünden hareket

edemiyorum!"

"Niçin hareket etmek istiyorsun?" diye sordu diğer oyuncaklar. "Biz istemiyoruz. Hiçbir şey düşünmeden durmak çok daha rahat. Ne kadar çok dinlenirsen, o kadar uzun yaşarsın. Yani hemen kes sesini! Sen konuşup dururken uyuyamıyoruz ve bazılarımızın önünde, kötü çocukların odalarında bizi bekleyen zor zamanlar var."

Bir daha hiç konuşmayacaklardı, yani zavallı Rover'in konuşacak hiç kimsesi kalmamıştı, büyücünün pantolonunu ısırdığı için çok üzgün ve çok mutsuzdu.

Anneyi, küçük köpeği dükkândan satın alıp götürmesi için, büyücünün gönderip göndermediğini söyleyemem. Her neyse, kadın, tam da Rover'ın kendisini en mutsuz hissettiği bir anda, yanında bir alışveriş sepetiyle birlikte dükkânın içine girmişti. Rover'ı vitrinde görmüş ve oğlu için ne kadar hoş küçük bir köpek olduğunu düşünmüştü. Kadının üç oğlu vardı^^ ve biri küçük köpeklere fazlasıyla düşkündü, özellikle küçük, siyah beyaz köpeklere. Böylece Rover'ı satın aldı. Rover kâğıda sıkıştırıldı^^ ve sepetin içine, annenin çay için aldığı diğer şeylerin arasına yerleştirildi.

Rover, kısa süre içinde kafasını kâğıdın arasından çıkarmayı başaracaktı. Kekin kokusu almıştı. Ama ona ulaşamadığını fark etti; ve orada, sepetin altlarında, kâğıt torbaların arasında küçük bir oyuncak hırlayışıyla hırladı. Onu sadece karidesler duymuştu ve meselenin ne olduğunu sordular. Kendisi için üzülmelerini bekleyerek her şeyi anlattı, ama onlar sadece şöyle

dediler:
"Peki ya haşlanmaya ne dersin? Sen hiç haşlandın mı?"

"Hayır! Hatırladığım kadarıyla, hiç haşlanmadım," dedi Rover, "daha önce birkaç kez banyo yapmış olmama rağmen, ama yıkanmak da özellikle hiç hoş bir şey değildi. Ama düşünüyorum ki, haşlanmak büyülenmenin yarısı kadar bile kötü değildir."

"Öyleyse sen, gerçekten de hiç haşlanmamışsın," diye cevap verdiler. "Haşlanmak hakkında hiçbir şey bilmiyorsun. O, birinin başına gelebilecek en kötü şeydir - bunu düşünmesinin öfkesiyle bile hâlâ kıpkırmızıyız."

Rover, karideslerden hoşlanmamıştı ve şöyle konuştu: "Boşversenize, kısa bir süre içinde sizi yiyecekler ve ben de oturup seyredeceğim."

Bundan sonra karideslerin ona söyleyecek bir şeyleri kalmadı ve onu kendisini nasıl insanların satın aldığını merak edişiyle başbaşa bıraktılar.

Bu sorunun yanıtını çok kısa bir süre içinde öğrenecekti. Bir evin içine taşınmıştı, sepet bir masanın üzerine yerleştirilmiş, bütün paketler dışarıya çıkarılmıştı. Karidesler hemen kilere götürüldü, ama Rover doğrudan doğruya onun için satın alındığı küçük çocuğa verildi. Çocuk da onu odasına götürüp onunla konuştu.

Rover, aslında eğer böylesine aşırı sinirli olmayıp da, onun söylediklerine kulak verebilseydi küçük çocuktan hoşlanabilir-di. Küçük çocuk becerebildiği en iyi köpek lisanmdal"^ ona havladı (üstelik bu işte oldukça iyiydi) ama Rover, ona cevap

vermeye asla kalkışmadı. Bütün bu süre boyunca, onu satın alan ilk insanların elinden hemen kaçağını söylediğini hatırlayarak ve bunu nasıl yapacağını merak ederek düşünüp durdu; küçük çocuğun onu okşadığı, masanın üzerinde ve yerde iteklediği bütün bu süre boyunca, dimdik oturup yalvarır gibi davranmak zorundaydı.

En sonunda gece geldi ve küçük oğlan yatağa gitti; Rover yatağın yanında bir sandalyeye konulmuştu^^ ve hava tamamen kararıncaya kadar yalvarır gibi duracaktı. Karanlık bastırmıştı; ama dışarıda ay denizin üzerinden yükseldi, üstünde yürüyebilecekler için dünyanın kıyısına ve ötesine giden gümüş patika suyun üzerine uzandı.^^ Anne, baba ve üç küçük oğlan, hiçliğe uzanan dalgalara bakan bir deniz kıyısının çok yakınındaki bir evde yaşıyorlardı.

Küçük oğlanlar uyuduğunda, Rover yorgun ve tutulmuş bacaklarını gerdi ve yukarıda, köşedeki kötü yürekli yaşlı bir örümcek dışında hiç kimsenin duymayacağı kadar kısık bir sesle havladı. Sonra sandalyeden yatağın üzerine zıpladı ve yataktan da halıya yuvarlandı; ardından odadan dışarıya, merdivenlerden aşağıya, bütün ev boyunca koştu.

Yeniden hareket edebildiği için çok sevinçli olmasına, bir zamanlar gerçek ve canlı olması yüzünden geceleri diğer oyuncakların çoğundan daha iyi zıplayıp koşabilmesine rağmen, ortalıkta dolaşmanın çok zor ve tehlikeli olduğunu anlayacaktı. Şimdi öylesine küçücüktü ki merdivenlerden inmek neredeyse duvarlardan atlamak gibiydi; onları yeniden geri tırmanmaksa

çok yorucuydu ve aslında bu işte acemiydi. Ve bütün bu çabalar hiçbir işe yaramamıştı. Bütün kapılan kapalı ve kilitli bulmuştu elbette; ve içinden sürünerek çıkabileceği bir çatlak ya da bir delik bile yoktu. Böylece zavallı Rover o gece kaçamadı ve sabah, oğlan, küçük köpeği tam bırakıldığı yerde, sandalyenin üzerinde çok yorgun bir şekilde oturmuş, yalvarır gibi dururken buldu.

Daha büyük olan iki oğlan, havalar iyiyken erken kalkıp kahvaltıdan önce kumların üzerinde koşmaya alışmışlardı. O sabah uyanıp da pencereyi açtıklarında güneşin, başının çevresindeki ateş gibi kırmızı bulutlarla, denizin içinden sıçrayıp çıktığını gördüler, sanki soğuk bir banyo yapmış ve kendisini havlularla kuruluyordu. Hemen kalkıp giyindiler; tepeden aşağıya doğru ve kumsalda yürümek için dışarıya fırladılar - ve Rover da onlarla birlikte gitmişti.

Çünkü küçük îki^^ (Rover'ın sahibi olan çocuk) tam yatak odasından çıkarken, giyinirken koyduğu konsolun üstünde oturan Rover'ı görmüştü. "Dışarı çıkmak için yalvarıyor!" dedi ve onu pantolonunun cebine koydu.

Ama Rover dışarı çıkmak için hiç yalvarmıyordu ve de kesinlikle bir pantolon cebinin içinde çıkmak istemiyordu. Dinlenmek ve *gece* için yeniden hazırlanmak istiyordu; çünkü bu sefer dışarı çıkan bir yol bulabilip kaçabileceğini, evine bahçesine ve çimenliğin üzerindeki sarı topuna ulaşıncaya kadar uzaklara, çok uzaklara yürüyebileceğini düşünüyordu. Eğer bir kez çimenliğe geri dönebilirse her şeyin düzelebileçeği şeklinde

bir fikri vardı: büyü bozulabilir ya da uyanıp bütün bunların aslında bir rüya olduğunu görebilirdi. Böylece, küçük oğlanlar tepedeki patikadan aşağıya doğru itişip kakışarak iner ve kumların üzerinde dörtnala koşarlarken, Rover cebin içinde kıvranıp debelenerek havlamaya uğraşıyordu. Cebin içinde saklanmış olmasına ve kimsenin onu görememesine rağmen, ne kadar uğraşırsa uğraşsın çok az hareket edebiliyordu. Ama yine de yapa-bileceği her şeyi yaptı ve şans ona yardım etti. Cebin içinde bir mendil vardı, iç içe geçip buruş buruş olmuştu,'yani mendil sayesinde Rover cebin çok derinlerinde değildi ve kendi uğraşmalarının yanında sahibinin de dörtnala koşuşturması sayesinde, kısa bir süre sonra burnunu çıkarıp dışarıyı koklayabilmeyi başarmıştı.

Kokladığı ve gördüğü şeyler yüzünden oldukça şaşkındı. Daha önce, denizi ne görmüş ne de koklamıştı, çünkü doğduğu köy denizin sesinden ve kokusundan, milletçe ve miUerce uzaktaydı.

Birdenbire, tam dışarıya doğru uzanırken, tamamen beyaz ve gri renklerde devasa büyüklükte bir kuş, kanatlı koca bir kedi gibi sesler çıkararak, çocukların başlarının tam üzerinden onları süpürürcesine geçti. Rover, öylesine çok ürkmüştü ki, cepten dışarıya yumuşak kumların üzerine düştü ve hiç kimse bunu duymadı. Devasa büyüklükteki kuş, onun incecik havlayışlarını hiç fark etmeksizin uçarak uzaklaştı ve küçük oğlanlar da onun hakkında hiç düşünmeden kumların üzerinde yürümeyi sürdürdüler.

önceleri Rover çok sevinçliydi.

"Kaçtım! Kaçtım!" diye havladı, sadece diğer oyuncakların duyabileceği bir oyuncak havlayışıydı ve çevrede onu dinleyecek hiçbir oyuncak yoktu. Sonra kendi etrafında yuvarlandı ve bütün *gece* boyunca yıldızların altında uzandığı için hâlâ soğuk olan, temiz kuru kumların üzerine yattı.

Küçük oğlanlar onun yokluğunun hiç farkına varmadan evlerine doğru dönerlerken boş kumsalın üzerinde yapayalnız kaldığında, artık durumdan hiç de eskisi gibi memnun değildi. Kumsal, martılar dışında tamamen terk edilmişti. Kumların üzerinde onların pençe izlerinin dışında görülebilen izler, sade ce küçük oğlanların ayak izleriydi. O sabah, çok nadir olarak gittikleri, kumsalın çok, çok ıssız kısımlarına kadar yürümüş lerdi. Aslında oralara pek sık giden kimseler olmazdı; çünkü kumun çok temiz ve sarı olmasına, beyaz çakıllara ve gri kayalı ğın altındaki küçük bir koyun içindeki gümüş köpükleri olan mavi denize rağmen orada, güneşin yeni doğduğu sabahın çok erken saatlerinin dışında, çok tuhaf bir duygu hissedilirdi. İn sanlar derdi ki, oraya acayip şeyler gelirdi, bazen akşam üstle rinde bile; akşamları orası, denizadamlan ve denizkızlarıyla do lardı; yeşil yosunlardan yapılmış gemleriyle küçük denizatlarını kayalığa doğru süren ve onları suyun kıyısına, köpüklerin içine dinlenmeye bırakan deniz-goblinleri hakkındaysa konuşulmaz dı bile.

Oysa bütün bu tuhaflığın nedeni çok basitti: deniz halkının kendi şıpırtılı lisanlarında, *Psamathist'ler* diye adlandırdıkları kum büyücülerinin en yaşlısı o koyda yaşıyordu. Onun

adı Psamathos Psamathides'di^^, ya da böyle söylüyordu ve en doğru telaffuzun yapılması için büyük bir titizlik gösterirdi. Ama yaşlı ve bilge bir şeydi ve her türden tuhaf kişi onu görmeye gelirdi; çünkü yüzeysel olarak biraz sert olsa da, o mükemmel bir büyücüydü, üstelik (doğru kişilere karşı) çok kibardı. Deniz halkı, onun *gece* yarısı davetlerinin ardından şakalarına haftalarca gülmeye alışkındı. Ama gündüz vakti onu bulmak kolay değildi. Güneşin ışıldadığı zamanlarda sıcak kumların içine gömülüp yatmaktan hoşlanırdı; öyle ki uzun kulaklarından birinin ucundan başka bir yeri dışarda olmazdı^^; ve hatta eğer iki kulağı da gözükürse, sizin ya da benim gibi çok pek kişi sopa parçaları olarak onları çekiştirebilirdi.

Bu yaşlı Psamstfhos, Rover hakkındaki her şeyi biliyor olabilirdi. Onu büyüleyen yaşlı büyücüyü kesinlikle tanıyordu; çünkü büyücülerin ve efsuncuların sayıları çok azdır ve birbirlerini çok iyi tanırlar, sürekli olarak diğerlerinin yaptıklarını gözetledikleri için özel hayatlarında her zaman iyi arkadaşlar değildirler. İşte, her neyse, Rover, orada, yumuşak kumun için-de yatıyordu ve kendisini yapayalnız, daha doğrusu tuhaf hissetmeye başlamıştı, çünkü Rover onu görmese de Psamathos oradaydı ve önceki gece denizkızlarının kendisi için yaptığı kum yığınının içinden gözetliyordu.

Ama kum büyücüsü hiçbir şey söylemedi. Ve Rover da hiçbir şey söylemedi. Kahvaltı saati geçip gitti, güneş yükselip kızgınlaştı. Rover denize doğru baktı, serin görünüyordu ve birdenbire korkunç bir korkuya kapıldı. Önce gözlerinin içine

kum kaçtığmı düşündü ama anmda ortada bir yanlışlık olamayacağını gördü : deniz giderek yakınına, daha yakınına ilerliyor, giderek daha fazla, daha fazla kumu yutuyordu; dalgalar da giderek büyüyor ve aynı zamanda daha köpüklü olmaya başlıyordu.

Gelgit zamanı yaklaşmıştı ve Rover met çizgisinin hemen aşağısında yatıyor ama bu durum hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Seyrettikçe korkusu daha çok, daha çok büyümüştü ve hâlâ umutsuzca yalvararak dururken, şıpırtılı dalgaların kayalığa doğru gelerek kendisini köpüren denizin (herhangi bir sabunlu banyo küvetinden daha kötüydü) içlerine doğru yıkayıp götüreceğini düşündü.

Bu aslında onun başına gelebilecek bir şeydi; ama olmadı. Sanırım bu işin içinde, Psamathos'un parmağı vardı; ama bir taraftan da düşünüyorum ki, galiba yaşlı büyücünün sihri, bir şekilde, diğer bir büyücünün yaşadığı mekâna böylesine yakın olan bu tuhaf koyun içinde pek de güçlü değildi. Deniz kesinlikle çok yakınına dek geldiğinde, Rover'ın neredeyse korkudan ödü patlayacaktı ve sahilin birazcık yukarılarına doğru yuvarlanabilmek için çırpınırken, birdenbire, hareket edebildiğini fark

etti.

Boyutları değişmemişti ama artık bir oyuncak değildi. Hâlâ gündüz vakti olmasına rağmen, bacaklarıyla hızlı ve düzgün olarak hareket edebiliyordu. Yani artık daha fazla yalvarmak zorunda değildi ve kumların daha sert olduğu bir yere ulaşıncaya kadar kumsal boyunca koştu; ve havlayabiliyordu - oyuncak

havlayışları değil, peri masalı köpeklerinin boyutlarına uygun, gerçek ve keskin küçük peri masalı köpek havlayışlarıydı. Bu duruma öylesine sevinmişti ve havlayışı öylesine yüksek sesliydi ki, eğer orada olsaydınız, bir çoban köpeğinin, rüzgârla tepeler den aşağıya inen sesinin temiz ve uzaklardan gelen yankısı gibi, onu duyabilirdiniz.

Ve sonrasında kum büyücüsü kafasını birdenbire kumun içinden çıkardı. Elbette ki çirkindi ve yaklaşık olarak iri bir kö pek büyüklüğündeydi; ama büyülenmiş boyutlarının içindeki Rover'a çok iğrenç ve canavar gibi görünmüştü. Rover oturdu ve havlayışını anında kesti.

"Niçin böyle gürültü yapıyorsun, küçük köpek?" dedi Psa-mathos Psamathides. "Bu benim uyku vaktim!"

Aslında denizkızlarının koydaki (onun davetinde) dansları gibi onu eğlendiren bir şeyler olmadığı sürece, her saat onun için uyku vaktiydi. Öyle zamanlarda, kumun içinden çıkar ve eğlenceyi izlemek için bir kayanın üzerine otururdu. Denizkız-ları suyun İçinde çok zarif olabilirler, ama kıyıda kuyruklarının üzerinde dans etmeye çalışırken, Psamathos onların komik olduğunu düşünürdü.

"Bu benim uyku vaktim !" dedi yeniden, Rover cevap vere meyince. Rover hâlâ hiçbir şey söylemiyor, sadece özür dilerce-sine kuyruğunu sallıyordu.

"Sen, benim kim olduğumu biliyor musun?" diye sordu. "Ben Psamathos Psamathides'im, bütün Psamathist'lerin reisiyim!" diye büyük bir gururla, tane tane konuştu, her harfi telaffuz ederek ve her P ile burnunun tam aşağısında koca bir

kum bulutu havalandırarak,^^

Rover neredeyse kumun içine gömülmüştü ve orada öylesine korkmuş ve o kadar mutsuz oturur görünüyordu ki, kum büyücüsü ona acıyıverdi. Gerçekten de birdenbire sert sert bakmayı keserek bir kahkaha patlatıvermişti.

"Sen komik, küçük bir köpeksin, Küçük Köpek! Aslında bu kadar küçük, bir başka küçük köpek gördüğümü de hatırlamıyorum, Küçük Köpek!"

Ardından yeniden bir kahkaha daha attı ve sonra aniden çok ciddileşti.

"Son zamanlarda bir büyücüyle tartıştın mı?" neredeyse bir fısıltı şeklinde sormuştu; bir gözünü kapatıp diğeriyle o kadar arkadaşça ve her şeyi bilircesine baktı ki Rover ona her şeyi an-latıverdi. Bu belki de Psamathos için biraz gereksizdi, çünkü size söylediğim gibi olanları belki önceden biliyordu; ama yine de Rover anlayacak gibi gözüken ve sıradan oyuncaklardan daha duyarlı biriyle konuştuğu için kendisini çok daha iyi hissedecekti.

"Evet, tamam, o bir büyücüydü" dedi büyücü, Rover hikâyesini bitirdiğinde. "Senin tarifinden anladığım kadarıyla, o yaşlı ArtaKetKes-^^ olmalı. O, Persia'lıdır. Ama bir gün, en iyi büyücülerin de bazen yapabileceği gibi (benim gibi daima evlerinde oturmadıkları sürece) yolun L. kaybetti ve yolda karşılaştığı ilk kişi onu alıp orası yerine Pershore'a bıraktı. O zamandan beri, tatiller dışında, o civarda yaşadı. Yaşlı bir adam için - iki bin yaşlarında olmalı - hızlı bir erik toplayıcısı olduğunu söylerler^^ ve elma şarabına^"^ fazlasıyla düşkündür. Ama bunun

hiçbir önemi yok" dedi, Psamathos'un bununla anlatmak istediği, söylemek istediği şeyden giderek uzaklaştığıydı. "Önemli olan, senin için ne yapabilirim?"

"Bilmiyorum," dedi Rover.

"Evine gitmek ister misin? Korkarım seni eski boyutuna döndüremem, en azından önce Artaxerxes'in iznini istemeden bunu yapamam ve şu aralar onunla tartışmayı hiç istemiyorum. Ama sanırım seni evine göndermeyi göze alabilirim. Ama bununla birlikte, Artaxerxes eğer isterse, seni her zaman için geri getirebilir. Eğer o, gerçekten kızgınsa, gelecek sefere seni, o oyuncak dükkânından çok daha kötü yerlere de gönderebileceği elbette düşünülebilir."

Rover bütün bunların düşüncesinden hiç hoşlanmamıştı ve bu kadar küçük bir şekilde evine dönerse, kedi Tinker dışında, kimse tarafından tanınamayacağını söylemeye cesaret etti; ve şu anki durumunun içindeyken Tinker tarafından tanınmayı da pek fazla istemiyordu.

"Çok iyi!" dedi Psamathos. "Başka bir şeyler düşünmemiz gerekiyor. Bu arada, artık yeniden gerçek olduğuna göre, bir şeyler yemek ister misin?"

"Evet, lütfen! EVET! LÜTFEN!" demesine vakit kalmadan Rover'ın önünde, kumların üzerinde, tam doğru boyda iki küçük kemik, ekmek, et suyu dolu bir tabak ve çevresinde küçük mavi harflerle "İÇ KÖPEKCİK İÇ" yazılı küçük bir kap dolusu su belirdi. "Bunu nasıl yaptın? - Teşekkür ederim!" demeden önce önünde ne varsa hepsini yiyip içti.

Büyücüler ve benzeri türden kişilerin daima biraz alıngan

bir yapıya sahip gözükmeleri yüzünden, birdenbire, son anda "teşekkür ederim"i eklemeyi düşünmüştü. Psamathos sadece gülümsedi; böylece Rover sıcak kumların üzerine uzanıp uykuya daldı; rüyasında kemikler gördü, peşinden koştuğu kedilerin erik ağaçlarının tepesinde ona sakız kabağı büyüklüğünde devasa erikler atan yeşil şapkalı büyücülere dönüştüğünü. Rüzgâr durmaksızın nazlı nazlı esmeyi sürdürdü ve uçuşan kumlar onu neredeyse kafasının üstüne kadar gömecekti.

işte bu yüzden, İki ismindeki küçük oğlan onu kaybettiğini fark eder etmez, küçük çocuklar, özellikle onu aramak amacıyla koya inmelerine rağmen asla bulamamışlardı. Bu sefer babaları da onlarla beraberdi; ve güneş alçalmaya başlayıp çay sa-atimsi gelene dek sürekli aradıktan sonra, onları eve geri götürmüştü, artık daha fazla orada kalamazlardı: çünkü adam, o bölge hakkında birçok tuhaf şey biliyordu. İki ismindeki küçük oğlan, o andan sonra bir süre için (aynı dükkândan alınmış) sıradan üç penilik bir köpekle yetinmek zorunda kalacaktı; ama nedense, bu kadar kısa bir süre için sahip olmasına rağmen, küçük yalvaran köpeğini unutmayacaktı.

Bununla birlikte, tam da bu anda, çok uzaklarda, ülkenin iç kesimlerinde, sıradan ve normal boyutlarda bir hayvan olduğu zamanlarda Rover'ın sahibi olan, onu şımartan yaşlı bir hanım, kaybolmuş bir köpek için ilan - "siyah kulaklı, beyaz, Rover ismine cevap verir" - yazarken; Rover'ın kendisi kumların üzerinde uyur ve Psamathos da onun yakınında kısacık kollarını şişko göbeğinin üstüne sarmış kestirirken; küçük oğlanı,

yanında başka bir köpeği bile olmaksızın kederli bir şekilde oturmuş çayına bakarken düşünebilirsiniz.
53

2.

ROVER UYANDIĞINDA, güneş oldukça alçalmıştı; kayalığın gölgesi kumların üzerinde uzanıyordu ve Psamathos hiçbir yerde görünmüyordu. Büyük bir martı çok yakınında durmuş ona bakıyordu ve Rover, bir an için, onun kendisini yemeye kalkışmasından korkmuştu.

Ama martı dedi ki: "İyi akşamlar! Uyanman için uzun süredir bekliyordum. Psamathos, senin çay saati gibi uyanacağını söylemişti, ama artık vakit çok daha geç oldu!"

"Lütfen, beni ne için bekliyorsunuz. Bay Kuş?" diye oldukça kibar bir şekilde sordu Rover.

"Benim adım Beyazkanat," dedi martı. "Ve ay yükselir yükselmez, ay patikası boyunca seni alıp götürmek için bekliyorum. Ama bundan önce yapacak bir iki şeyimiz var. Şimdi sırtıma çık ve uçmaktan hoşlanacak mısın bir görelim!"

Rover, önceleri bundan hiç hoşlanmamıştı. Beyazkanat, sertçe ve sabit bir şekilde gerdiği kanatlarıyla yere yakın olarak düzgünce süzülürken her şey iyiydi; ama havaya fırladığında ya da bir taraftan diğer tarafa hızla döndüğünde, her seferinde başka bir yöne doğru eğildiğinde ya da aniden alçaldığında ve denize dalacakmış gibi yükseldiği zamanlarda rüzgârın kulaklarında ıslık çaldığı küçük köpek, yeniden toprağın üzerinde güvende olmayı diliyordu.

Defalarca söylendi, ama her seferinde Beyazkanat'ın verdiği cevap şuydu: "Dur bakalım! Daha başlamadık bile!"

Bu şekilde uçmaya başlamalarından bir süre sonra, Rover daha yeni yeni alışmaya başlamış, daha doğrusu çok yorulmuştu, Beyazkanat aniden bağırdı: "Bitti"; ve Rover da neredeyse bitmişti. Beyazkanat bir roket gibi hızla havaya yükseldi ve ardından rüzgârı altına alarak büyük bir hıza ulaştı. Çok kısa bir süre içinde öylesine yükselmişlerdi ki Rover altlarındaki bölgeyi çok uzaklara kadar görebiliyordu ve güneş karanlık tepelerin ardından batmaktaydı. Kimsenin tırmanamayacağı kadar dimdik, upuzun, siyah sarp kayalıklara^^ ulaşmışlardı. Deniz kayalığın dibinde şıpırdıyor, eteklerine çarpıyordu, kayalığın yüzeyinde yetişip büyüyen hiçbir bitki yoktu ama üzeri alacakaranlıkta soluk bir şekilde parıldayan beyaz şeylerle kaplıydı. Yüzlerce deniz kuşu, kayalığın daracık çıkıntılarına tünemişlerdi, bazen birbirleriyle kederli kederli konuşuyorlar, bazen hiçbir şey konuşmuyorlar, bazen de aniden tüneklerinden havalanarak çok aşağılardaki dalgaları küçük kırışıklıklar gjbi görünen denize doğru dalışa geçmeden önce havanın içinde daireler çizerek

hızlanıyorlardı.

Burası Beyazkanat'ın yaşadığı yerdi ve burada, Siyahsırtlı Martılar'ın en yaşlısı ve en önemlisinin de dahil olduğu görme si gereken birkaç kişi, yola çıkmadan önce toplaması gereken haberler vardı. Bu yüzden Rover'ı bir kapı aralığından daha dar bir kaya çıkıntısının üzerine bırakarak, orada kendisini bekle mesini ve düşmemesini söyledi.

Rover'ın düşmemek için büyük özen gösterdiğine emin olabilirsiniz; tutulmuş gövdesiyle üzerine üfleyen rüzgârın duy gusundan hiç hoşlanmamıştı ve kayalığın yüzeyine doğru yak laşabildiği kadar yanaşarak bulunduğu yerde büzüşüp sızlandı. Burası, endişeli ve büyülenmiş küçük bir köpeğin olabileceği en kötü yerlerden biriydi.

Sonunda gün ışığı gökyüzünde tamamen solup yok olmuş tu, denizin üstünde bir sis vardı ve giderek yoğunlaşan karanlı ğın içinde ilk yıldızlar belirmeye başlamıştı. Sonrasında sisin üstünde, denize doğru çok uzaklarda, yuvarlak ve sarı bir ay yükselmiş ve ışıldayan patikasını suyun üzerine sermeye başla mıştı.

Hemen sonrasında, Beyazkanat geri geldi ve umutsuzca titremeye başlayan Rover'ı sırtına aldı. Kayalığın üzerindeki soğuk çıkıntıdan sonra kuşun tüyleri köpeğe sıcak ve rahat gelmişti, mümkün olduğunca tüylerin içine gömüldü. Ardından Beyazkanat denizin çok üzerilerine doğru bir sıçrayışla havaya yükseldi; diğer bütün martılar tünedikleri çıkıntıların üzerinden ayaklanarak onlara güle güle demek için haykırıp çığlıklar atarlarken, bizimkiler kıyıdan hiçliğin karanlık ucuna doğru

uzanan ay patikası boyunca hızla ilerliyorlardı.

Rover daha önce ay patikasının nereye gittiğini bile bilmiyordu, şimdiyse bunu soramayacak kadar büyük bir korku ve heyecan içindeydi, başına gelen olağandışı şeylere nedense alışmaya başlamıştı.

Denizdeki titreşen gümüş bir ışığın üzerinde uçarken, ay daha da yükselmiş, daha beyaz, daha parlak olmuştu, şu ana dek hiçbir yıldız onun yakınında durmaya cüret edemiyordu, doğu göğünde tek başına ışıldamaya terk edilmişti. Hiç şüphe yoktu ki, Beyazkanat Psamathos'un istekleri sonucunda Psamathos'un istediği yere doğru gidiyordu ve yine hiç şüphe yoktu ki, rüzgâra karşı ve aceleyle uçarlarken büyük martıların bile normal uçuşlarından daha düz ve hızlı uçabildiği için Psamathos büyü-süyle Beyazkanat'a yardım etmişti. Bu yardım, elbette ki Ro-ver'ın ayışığından ve aşağıdaki denizden başka hiçbir şeyi göremediği şu andan çağlar önce yapılmıştı; ve bütün bu süre boyunca ay, giderek daha da, daha da büyüyor, hava daha da, daha da soğuyordu.

Birdenbire denizin ucunda karanlık bir şey gördü, ona doğru uçmayı sürdürdükçe giderek büyüyordu, ta ki sonunda onun bir ada olduğunu fark edene dek. Suyun üzerinde, onlara doğru yükselen görkemli bir havlayış vardı, sayısız değişik türde ve büyüklükte havlayışın yarattığı bir gürültü : kesik kesik ve acı acı havlayışlar, sızlanış ve uluyuşlar, hırıldayış ve gırla-yışiar, vızıldayış ve inildeyişler, mırıldanış ve haykırışlar, bir öğrenin arka bahçesinde yaşayan dev bir tazının uluyuşuna benzeyen müthiş bir uluma. Rover'ın ensesindeki bütün tüyler

anında harekete geçip diken diken kabarmıştı; ve hemen aşağı inip oradaki bütün köpeklerle ağız dalaşına girmekten'hoşlanacağını düşündü - bu istek, ne kadar küçük olduğunu anımsayana dek sürecekti.

"Burası Köpekler Adası," dedi Beyazkanat "veya daha doğrusu, bütün değerli ya da şanslı köpeklerin ulaştığı Kayıp Köpekler Adası. Orası hiç kötü bir yer değildir diyebilirim, köpekler için; kimse onlara sessiz olun demeden ya da kafalarına bir şeyler fırlatmadan,'istedikleri kadar gürültü yapabilirler. Ne zaman ay mutlu bir şekilde ışıldarsa, en sevdikleri gürültüleriy-le birlikte, hep beraber havlayarak güzel bir konser verirler. Bana orada kemik ağaçlarının da olduğunu söylemişlerdi, olgunlaştığında ağaçlardan dökülen sulu etli kemiklere benzeyen meyveleri varmış. Hayır! Şu anda oraya gitmiyoruz! Görüyorsun, gerçi artık bir oyuncak olmasan bile, sana tam bir köpek denemez. Aslında sen evine dönmek istemediğini söylediğin zaman, eminim Psamathos seninle ne yapacağı konusunda şa-şırmıştır."

"Nereye gidiyoruz, öyleyse?" diye sordu Rover. Kemik ağaçlarını duymasının ardından Köpek Adası'na daha yakından bir göz atamadıkları için hayal kırıklığına uğramıştı.

"Ay patikasının üzerinden doğrudan dünyanın kıyısına ve ardından kıyının ötesinden doğruca aya. İşte yaşlı Psamat-hos'un söylediği bu."

Rover, dünyanın kıyısının ötesine gitmek düşüncesinden de hiç hoşlanmamıştı ve ay soğuk bir yer gibi gözüküyordu. "Neden aya gidiyoruz?" diye sordu. "Dünyanın üzerinde şu ana

dek hiç gitmediğim bir sürü yer var. Ayda kemikler, hatta köpekler olduğunu bile hiç duymadım."

"Orada en azından bir tane var. Aydaki Adam'ın beslediği köpek^^- o, büyücülerin en yücesi olduğu kadar nazik yaşlı bir kişidir ve bu yüzden, köpeği, hatta belki de misafirleri için bulundurduğu kemikler de sanırım vardır. Oraya niçin gönderildiğin konusuna gelince, aklını başında tutup vaktini yakınarak harcamazsan, bunu kısa süre içinde öğreneceksin. Bence Psa-mathos'un seninle ilgilenmesi tamamen inceliğinden; aslında bunu neden yaptığını anlamadım. İyi ve büyük bir neden olmadan bir şeyler yapmak onun tarzı değildir ve sen iyi ya da büyük gözükmüyorsun."

"Teşekkür ederim," dedi Rover, kendini ezilmiş hissederek. "Eminim böylesine alt üst edici olmasına rağmen, bütün bu büyücülerin benim yüzümden kendilerini sıkıntıya sokmaları tamamen onların iyi niyetliliği. Bir kez bu büyücülerin ve onların arkadaşlarının arasına karışırsan, bir sonraya ne olacağını asla bilemezsin."

"Çok konuşan küçük bir yavru köpeğin hak ettiğinden çok fazla bir şans bu," dedi martı ve ardından uzun bir süre boyun ca, bir daha hiç konuşmadılar.

Ay, giderek daha büyük ve daha parlak olmuştu, aşağıla-rındaki dünyaysa daha karanlık ve daha uzaktı. Sonunda, birdenbire, dünya bitti ve Rover altındaki karanlığın içinde parlayan yıldızları görebiliyordu. Çok aşağılarda, ay ışığının içinde, şelalelerin dünyanın kıyısından aşağıya döküldüğü ve doğrudan

doğruya boşluğun içine aktığı yerde oluşmuş bembeyaz serpintiyi görebiliyordu. Bu durum onu sersemletici bir şekilde öylesine rahatsız etti ki Beyazkanat'ın tüylerinin içine sıkı sıkıya sarınarak gözlerini uzun bir süre için, çok uzun bir süre için sımsıkı kapattı.

Gözlerini yeniden açtığında ay, altlarına boylu boyunca uzanmıştı, üzerlerine yüksek zirveli dağların uzun gölgelerini yaydıkları soluk mavi ve yeşil renkli geniş düzlükleriyle, kar gibi ışıldayan yeni beyaz bir dünya.

Bu dağların en yükseklerinden birinin zirvesinde, dağ öylesine yüksekti ki Beyazkanat süratle aşağıya doğru süzülürken sanki onlara saplanacakmış gibi görünüyordu, Rover beyaz bir kule görecekti. Üzerinde pembe ve soluk yeşil çizgileriyle beyaz bir kuleydi, sanki köpükleri hâlâ ıslak ıslak üzerindeymiş-çesine, milyonlarca deniz kabuğundan inşa edilmiş gibi titreyerek parlıyor ve ışıldıyordu; ve beyaz bir uçurumun tam kıyısında yükseliyordu, sanki bir tebeşir kayalığı gibi beyaz bir uçurumdu, ama ay ışığıyla birlikte, bulutsuz bir gecede çok uzaklardaki bir pencere camından çok daha parlak bir şekilde ışıldıyordu.

Bu kadar uzaktan Rover'ın görebildiği kadarıyla kayalıktan aşağıya inen hiçbir patika yoktu; ama şu an için, bu durum hiç önemli değildi, çünkü Beyazkanat aşağıya doğru hızla süzülüyordu ve kısa bir süre sonra, Beyazkanat'ın yaşadığı yerdeki deniz kıyısındaki kayalığı alçak ve güvenli hissettiren baş döndürücü bir yükseklikteki kulenin tam çatısının üzerine konuvermişti.

Çatıda, hemen yanlarındaki küçük kapı, Rover'ın büyük bir şaşkınlığa düşürerek aniden açıldı ve uzun kır sakallı yaşlı bir adam^^ kafasını dışarı uzattı.

"Hiç kötü gitmiyorsun!" dedi. "Kıyının ötesine geçtiğinden beri süre tutuyorum — dakikada bin mil olarak hesapladım. Bu sabah çok telaşlısın! Köpeğime çarpmadığın için memnunum. Aslında, onun şu anda ayın neresinde olduğunu çok merak ediyorum?"

Devasa uzunlukta bir teleskop çıkardı ve gözünün birine dayadı.

"îşte orada! İşte orada!" diye bağırdı. "Yine ay ışınlarını rahatsız ediyor, mübarek şey! Aşağı inin, bayım! Aşağı inin, bayım!" diye yukarıya, havaya doğru seslendi ve ardından uzun, keskin, tiz bir ıslık çaldı.

Rover, bu komik yaşlı adamın, gökyüzünün yukarılarına, köpeği için ıslık çalabilecek, tam bir deli olduğunu düşünerek kafasını kaldırıp havaya baktı; ama kulenin çok yukarılarında saydam kelebekler gibi gözüken şeyleri yakalamaya çalışan beyaz kanatlı küçük beyaz bir köpek gördüğünde şaşırıp kalacaktı.

"Rover! Rover!" diye seslendi yaşlı adam; ve tam da bizim Rover'imiz — yaşlı adamın onun adını nereden bildiğini merak bile etmeden — Beyazkanat'ın sırtından atlayıp "Buradayım!" diyeceği anda, küçük uçan bir köpeğin, gökyüzünden aşağıya doğru hızla dalarak yaşlı adamın omuzlarına yerleştiğini görecekti.

Sonra Aydaki Adam'ın köpeğinin de Rover diye isimlendirilmiş olması gerektiğini kavradı. Hiç memnun değildi, ama kimse onunla ilgilenmediği için, tekrar yerine oturdu ve kendi kendine hırlamaya başladı.

Aydaki Adam'ın Rover'ının kulakları çok keskindi ve anında kulenin çatısına zıplayarak deliler gibi havlamaya başla dı; sonrasında oturdu ve hırladı : "Öbür köpeği buraya kim ge tirdi?"

"Ne öbür köpeği?" dedi Adam.

"Martının sırtındaki şu aptal küçük yavru köpek," dedi ay köpeği.

Bunun ardından, elbette ki, Rover yeniden sıçrayıp ayağa kalktı ve çıkarabileceği en yüksek sesiyle havladı : "Aptal kü çük yavru köpek sensin! Köpekten çok kediye ya da yarasaya benzeyen bir şeyken kim sana kendine Rover diyebileceğini söyledi?" Tüm bunlara bakarak, kısa bir süre içinde çok iyi ar kadaş olacaklarını görebilirsiniz. Bu bir tarzdır, bir şekilde, şu küçük köpekler kendi türlerinden yabancılarla genellikte böyle konuşurlar.

"Hey, haydi uçup gidin, siz ikiniiz! Ve böylesine gürültü yapmayı kesin! Postacıyla konuşmak istiyorum," dedi Adam.

"Gel bakalım minik yavrucuk!" dedi ay-köpeği; Rover, gerçekten küçük olan ay-köpeğiyle karşılaştırıldığında bile ne kadar minik bir yavrucuk olduğunu hatırlamasının ardından kaba bir şeyler havlamak yerine sadece şunları söyledi : "Eğer kanatlarım olsaydı ve nasıl uçulacağım bilseydim, bunu isteyebilirdim."

"Kanatlar mı?" dedi Aydaki Adam. "Bu kolay! Bir çift al ve git!"

Beyazkanat güldü ve Rover'ı gerçekten de, sırtından kulenin çatısının kıyısından aşağıya doğru fırlattı! Rover'in bir anda nefesi kesildi, bir çift güzel siyah noktalı beyaz kanadı (kendine uyması için) olduğunu fark ettiği zaman, milletçe aşağıdaki vadinin beyaz kayalarına doğru bir taş gibi durmaksızın düştüğünü düşünüyordu. Aynı şekilde kanatlara alışkın olmadığı için durmadan önce uzun bir yol boyunca düşmüştü. Onlara gerçekten alışması bir süre daha alacaktı ama Adam ve Beyaz-kanat'ın konuşması bitmeden çok önce, kulenin çevresinde ay-köpeği kovalamaya başlamıştı bile. Ay-köpeği dağın zirvesine doğru dalıp, kulenin duvarlarının dibindeki uçurumun kıyısına konduğunda, bu yeni uğraşından yorulmaya başlamıştı. Ay-kö-peği'nin arkasından daldı ve biraz sonra dilleri bir karış dışarıda soluyarak yan yana oturuyorlardı.

"Yani, benden sonra sana Rover dendi?^^" dedi ay-köpeği.

"Senden sonra değil," dedi, bizim Rover. "Eminim sahibem bana adımı verdiğinde seni hiç duymamıştı."

"Bunun bir önemi yok. Ben Rover adı verilen ilk köpeğim, binlerce yıl önce - yani sana benden sonra Rover adı verilmiş olmalı! *Ben* bir Rover'dım*, üstelik! Asla hiç bir yerde durmazdım ve buraya gelmeden önce hiç kimseye ait olmadım. Küçüklüğümden beri sürekli koşmaktan başka hiçbir şey yapmamıştım ve hoş bir sabah - güneşin gözlerimin içinde parladığı

*-) İşte tam bu noktada "rover" sözcüğünün "serseri, korsan" anlamına geldiğini belirtmemiz gerekiyor, ki anlayıp gülümseyebilesiniz. ç.n.

çok hoş bir sabah — bir kelebeği yakalamaya çalışırken dünya nın kıyısından aşağıya düşene kadar koşmaya ve serserilik et meye devam edecektim. j

"İğrenç bir duygu, sana bunu söyleyebilirim! Şans eseri, tam da o anda, ay dünyanın altından geçiyordu^^ ve bulutların arasından dosdoğru aşağıya doğru düştüğüm, kayan yıldızlara çarptığım ve başıma böyle bir sürü şeyin gelmekte olduğu korkunç bir zamanın ardından ayın üzerine düştüm. Dev gri örümceklerin bir dağdan diğer dağa ördüğü devasa büyüklükte gümüş ağların birinin içine yapıştım ve tam örümcek beni turşu gibi sarmalayıp kilere taşımak için merdiveninden aşağı gelirken, Aydaki Adam göründü!

"O teleskopuyla, ayın bu yüzünde olup biten her şeyi kesinlikle görür. Örümcekler ondan korkar çünkü onları sadece kendisine gümüş iplikler ve halatlar eğirdikleri zamanlarda rahat bırakır. Örümceklerin onun ay ışınlarını yakaladıklarından çok fazlasıyla şüpheleniyor — ve buna izin vermiyor — oysa onlar sadece ejdergüveleri ve gölgeyarasaları yiyerek yaşar gibi görünürler. Örümceğin kilerinde ayışını kanatları buldu ve göz açıp kapayana kadar onu bir taş yığınına çevirdi. Sonra beni çözdü, eliyle hafif hafif vurdu ve şöyle dedi: 'Bu pis bir düşüştü! Başka bir takım kazaları önlemek için bir çift kanada sahip olsan iyi olur - şimdi uç ve eğlenmene bak! Ay ışınlarını rahatsız etme ve benim beyaz tavşanlarımı öldürme! Ve kendini aç hissettiğinde eve gel^^; çatıdaki pencere genellikle açık olur!'

"Onun iyi biri, doğrusu deli olduğunu düşündüm. Ama sen bu hatayı yapma — deli olması hakkında demek istiyorum.

Onun ay ışınlarını ya da tavşanlarını incitmeye gerçekten cesaret edemem. Seni çok korkunç ve rahatsız biçimlere dönüştürebilir. Şimdi söyle bakalım, neden postacıyla birlikte geldin?"

"Postacı mı?" dedi Rover.

"Evet, Beyazkanat, yaşlı kum büyücüsünün postacısıdır, elbette, " dedi ay-köpeği.

Adam'ın ıslığını duyduklarında, Rover kendi maceralarını anlatmayı henüz bitirmişti. Yukarıya çatıya doğru fırladılar. Yaşlı adam bacaklarını çatının çıkıntısından aşağıya sarkıtmış oturuyor, mektupları açar açmaz zarflarını fırlatıp atıyordu. Rüzgâr zarfları döndürerek havada uçuruyor ve Beyazkanat da peşlerinden uçup onları yakalayarak küçük bir çantanın, içine geri koyuyordu.

"Tam da şu anda senin hakkındakini okuyordum, Roveran-dom, köpeğim" dedi. "(Sana Roverandom ismini veriyorum ve sen Roverandom olacaksın; etrafımda iki tane Rover'a sahip olamam.) Ve arkadaşım Samathos'a (onu memnun etmek için isminin içine hiçbir anlamsız *P* koymayacağım) tamamen katılıyorum, kısa bir süre için buralarda kalırsan daha iyi olur. Ayrıca, Artaxerxes'den de bir mektup aldım, onun kim olduğunu biliyorsun değil mi, seni hemen geri göndermemi yazıyor. Kaç-tığın için ve Samathos sana yardım ettiği için oldukça sinirlenmiş görünüyor. Ama onun için canımızı sıkmayalım; ve ihtiyacın olduğu sürece, kalabildiğin kadar burada kalıyorsun.

"Şimdi uç ve eğlenmene bak! Ayışınlarını rahatsız etme ve benim beyaz tavşanlarımı öldürme, acıktığın zaman eve gel! Çatıdaki pencere genellikle açık olur. Hoşça kal!"

Anında incecik havanın içinde gözden kayboldu; ve orada bulunmamış biri size* ay havasının nasıl da inanılmaz bir incelikte olduğunu asla söyleyemez.

"Öyleyse hoşça kal, Roverandom!" dedi Beyazkanat, "Uma rım büyücüler arasında sorun çıkarttığın için memnunsundur. Kalanlara mutluluklar. Beyaz tavşanları öldürme, her şey sonun da iyi olacak ve eve - bunu istesen de istemesen de - güvenlik içinde döneceksin."

Ardından Beyazkanat öylesine büyük bir hızla uçup gitti ki, siz daha "vızz!" bile diyemeden gökyüzünde bir nokta hali ne gelmişti ve sonra gözden kayboldu. Ve Rover, sadece oyun cak boyutuna dönüştürülmekle kalmamış, şimdi artık adı da değiştirilmiş ve ayın üzerinde tamamen yapayalnız bırakılmıştı - Aydaki Adam ve köpeği dışında. ;

Roverandom — karışıklığı önlemek için artık biz de onu böyle çağırsak daha iyi olacak - buna aldırmadı. Yeni kanatları çok eğlenceliydi ve ay dikkate değecek şekilde ilginç bir mekâna dönüşmüştü, böylece Psamathos'un onu neden buraya gönderdiğini hakkında düşünmeyi unuttu. Bunu keşfetmesinden önce çok uzun zaman geçecekti.^"^

Bu süre içinde kendi başına ya da ay-Rover ile birlikte, her türden macera yaşadı. Genellikle kulenin çok uzağında uçmuyordu; çünkü ayda, özellikle de aydınlık tarafta, böcekler devasa büyüklükte ve vahşiydiler; genellikle öylesine solgun, öylesine saydam ve öylesine sessizdiler ki geldiklerini duymakta ya da görmekte çok zorlanıyordunuz. Ay ışınları sadece parıldayıp

kanat çırpıyorlardı ve Roverandom onlardan korkmuyordu; ateş gibi gözleriyle büyük beyaz ejdergüveleri çok daha korku veri ciydi; çelik kapanlara benzeyen çeneleriyle cam-böcekleri ve kılıç-sinekleri^^ vardı, mızrak gibi iğneleriyle solgun tekboynuzcuklar ve yakaladıkları herhangi bir şeyi hemen yemeye hazır elli yedi çeşit^^ örümcek vardı. Ve böceklerden daha kötüsü de gölgeyarasalardı.

Roverandom ayın o yüzünde kuşlar ne yaparsa onu yaptı : evin yakınında ya da bütün çevreyi iyice gören açık alanlarda ve böceklerin saklanma yerleri dışında çok az uçtu; ve özellikle ormanın içinde çok sessiz yürüdü. Oradaki çoğu şey çok sessiz davranıyordu, kuşlar bile çok seyrek cıvıldaşırdı. Orada oluşan sesler, daha çok bitkilerden çıkardı. Çiçekler — beyazçanlar, gü-zelçanlar ve gümüşçanlar, çıngırakçanları ve zilgülleri; muaz-zamşiirler ve ucuzıslıklar, incetrompetler ve kremaborular (çok soluk bir krema) ve çevrilemez isimli bir sürüsü daha — bütün gün boyunca şarkılar söylerdi. Tüy-otları ve eğreltiotlan - peri-li-kemantelleti, polifoniler, pirinçdiller ve ormandaki çatırtılar — süt beyazı havuzcuklarının içindeki bütün kamışlar, hep birlikte yumuşak bir müzik oluşturuyorlardı, hatta geceleri bile. Orada, aslında, durmaksızın sürüp giden belirsiz ince bir mü-zik^^ vardı.

Ama kuşlar sessizdi; ve birçoğu küçücüktü, ağaçların altındaki gri çimenlerin içinde sekerler, sineklerden ustaca kaçar ve kanatçırpanarılara saldırırlardı; içlerinden birçoğu kanatlarını yitirmiş ya da nasıl kullanılacağını unutmuştu. Roverandom, küçük beyaz fareleri yakalamak ya da ormanın kıyısındaki gri

sincapların kokusunun peşinden gezinmek için solgun çimenlerin arasında sessizce, sinsi sinsi dolaşırken yerdeki küçük yuvalarının içinde kuşları irkiltmeye alışmıştı.

İlk gördüğünde orman, yumuşakça çınlayan gümüşçanlarla doluydu. Uzun, siyah ağaç gövdeleri, gümüş halının üzerinde, kiliseler kadar yükseliyorlardı ve asla dökülmeyen soluk mavi yapraklarla örtülüydüler; bu yüzden yeryüzünün en uzun teles-kobu bile bu uzun gövdeleri ya da altlarındaki gümüşçanları asla görememişti. Yılın sonlarında, ağaçların tümü, hep birlikte solgun altın çiçeklere büründüler^^; ve ayın üzerindeki ormanların neredeyse uçsuz bucaksız oluşu yüzünden, şüphesiz ki bu durum ayın aşağısındaki dünyadan görünüşünü değiştirmemektedir

Ama Roverandom'ın bütün vaktinin böyle dikkatli bir şekilde yavaş hareket ederek geçirdiğini hayal etmemelisiniz. Her şeyin ötesinde, köpekler Adam'in gözünün üzerilerinde olduğunu biliyorlardı ve birçok tehlikelerle dolu şey yaptılar^ bundan da büyük zevk aldılar. Bazı zamanlar, birlikte millerce ve mil-lerce ötelerde dolaştılar, günler boyunca kuleye geri dönmeyi unuttular. Bir ya da iki kez, dönüp geriye baktıklarında ay kulesini çok uzaklarda, ışıldayan bir iğne gibi görene dek, çok uzaklardaki dağların içlerine gittiler; beyaz kayaların üzerine oturdular ve minicik koyunların (Aydaki Adam'ın Rover'ından daha büyük değillerdi) sürüler halinde tepelerin yamaçlarında gezinişlerini izlediler. Her koyun altın bir çan taşıyor ve her çan, her koyunun, bir ağız dolusu taze gri çimeni ısırmak için

adım attığı her seferinde çınlıyordu; bütün çanlar bir melodi içinde çınlıyor, bütün koyunlar kar gibi ışıldıyor ve hiç kimse onları asla rahatsız etmiyordu. Rover'lar, böylesi şeyler yapmamak için doğrusu çok iyi terbiye edilmişlerdi (ve Adam'dan korkuyorlardı), ayın hiçbir yerinde başka bir köpek yoktu, inekler, atlar, aslanlar, kaplanlar ve kurtlar da yoktu; aslında, düşünceli bir şekilde ciddiyet içinde dikilirken ara sıra görülen ve neredeyse bir eşek büyüklüğünde olan devasa beyaz bir fıl^9 dışında tavşanlardan ya da sincaplardan (onlar da oyuncak bo-yutundaydılar) daha büyük, dört fitten daha büyük hiçbir şey yoktu. Ejderlerden bahsetmiyorum, çünkü onlar daha öykümüze girmemişlerdi ve içlerinden biri dışında (hatta o da yarı yarıya korkuyordu) hepsi de Aydaki Adam'dan çok korkarak, kuleden çok uzakta, çok çok uzak bir yolun ardında, bir şekilde yaşıyorlardı.

Köpekler kuleye dönüp pencereden içeriye uçarak girdikleri her seferinde, sanki o zamana göre düzenlenmiş gibi, akşam yemeklerini yeni hazırlanmış olarak buluyorlardı; ama etrafta, Adam'i çok seyrek olarak görürler ya da duyarlardı. Onun bodrumda bir atölyesi vardı, beyaz buhar bulutları ve gri puslar merdivenlerden yukarı çıkarak üst pencerelerden uçup gitmeye alışkındı.

"Bütün gün kendi kendine ne yapıyor" diye Rover'a sordu Roverandom .

"Yapmak mı?" dedi ay-köpeği. "Eee, - sen geldiğinden beri, uzun süredir sanki daha da meşgulmüş gibi görünse de — her zaman için biraz meşguldür. Sanırım, rüya yapıyor."

"Rüyaları ne için yapıyor?"

"Eee! Ayın diğer yüzü için. Bu tarafta kimse rüya görmez; bütün rüya görenler arkaya giderler."

Roverandom oturup kaşındı; yapılan açıklamayı düşünme yecekti. Ay-köpeği, her zaman ki gibi ona daha fazlasını anlat mayacaktı : eğer bana sorarsanız, bence o bu konuda pek bir şey bilmiyordu. .,;

Bununla birlikte, kısa bir süre sonra Roverandom'ın akltnr; da bir süreliğine soru işaretleri uyandıran bir şeyler olacaktı. İki köpek uzaklaştılar ve çok heyecanlı bir macera yaşadılar, sürüp giderken çok daha heyecanlıydı; ama bu tamamen onların kendi hatasıydı. Birkaç günlüğüne, Roverandom'ın gelişinden bu yana hiç gitmedikleri kadar uzaklara ve çok uzaklara gitmişlerdi; ve ne yaptıklarını düşünerek canlarını sıkmaya kalkışmadılar bile. İşin aslı, uzaklaşmışlar ve kaybolmuşlardı, geri dönmeleri gerektiğini düşünene kadar kuleden uzaklaştıkça uzaklaşmışlar ve dönüşte yollarını kaybetmişlerdi. Ay-köpeği ayın beyaz yüzünün her tarafında gezinmiş olduğunu ve her yerini tüm kalbiyle bildiğini söyledi (abartmaya çok fazla meyilliydi), ama şu anda kabul etmeliydi ki bulundukları bölge biraz tuhaf görünüyordu.

"Korkarım buraya gelişimden' beri çok uzun zaman geçmiş," dedi "ve burayı biraz unutmaya başlamışım."

Aslında işin gerçeğine bakarsak, daha önce orada hiç bulunmamıştı. Farkında olmaksızın, her türden yarı unutulmuş nesnenin orada oyalandığı, patikalar ve anıların karmakarışık olduğu ayın karanlık yüzünün gölgeli ucunun çok yakınlarına

dek gelmişlerdi. Sonunda tam da eve giden doğru yolda olduk larını hissettikleri anda, önlerinde yükselen sessiz, çıplak ve uğursuz görünümlü yüce dağları gördüklerinde şaşkınlık içinde kalmışlardı; ve ay-köpeği, bu kez artık bunları daha önceden gördüğünü söylemeye bile yeltenmedi. Dağlar beyaz değil griy di, sanki eski soğuk küllerden yapılmış gibi görünüyorlardı; ve altlarında, hiç bir yaşam belirtisi göstermeksizin uzun loş vadi ler uzanıyordu.

Ardından kar yağmaya başladı. Ayda sık sık kar yağardı ama kar (onların dedikleri buydu) genellikle hoş ve ılıktı, hafif çe kuruydu, güzel beyaz kumlara dönüşerek uzaklara uçuşup kaybolurlardı. Ama bu yağansa, daha çok bizim bildiğimiz tür dendi. Islak ve soğuktu; ve pisti.

"Bu bana evimi özletti," dedi ay-köpeği. "Küçük bir yavru olduğum kasabaya - dünyadaki, biliyorsun — sık sık düşen o şeylere benziyor. Eee! oradaki bacalar, ay-ağaçları kadar uzun du; ve kapkara duman; ve kırmızı ocak ateşleri!^^ Bazen beyaz dan birazcık yoruluyorum. Ayın üzerinde gerçekten kirlenmek çok zor."

Bu daha çok ay-köpeğinin düşük zevklerini gösteriyordu; ve yüzlerce yıl önce dünyada böyle pek fazla kasaba olmadığına göre, kıyıdan düşüşünden bu yana geçen zamanı anlatırken de birazcık abarttığını görebilirsiniz. Her neyse, tam o anda, özellikle çok büyük ve kirli bir kar tanesi, onu sol gözünden vurdu ve o da anında düşüncelerini değiştirdi.
"Sanırım bu şey yolunu kaybetti ve vahşi yaşlı dünyadan

buraya düştü" dedi. "Lağım ve lanet ona!'^! Görünüşe göre hepimiz yolumuzu kaybetmiş durumdayız. Sıçan ve sıkıntı! Haydi içine sürüneceğimiz bir delik bulalım!"

Deliğe benzer bir şey bulmaları biraz zaman alacaktı, bulduklarındaysa çok üşümüş ve sırılsıklam olmuşlardı : aslında öylesine sefil bir haldeydiler ki rastladıkları ilk sığınağa daldılar, tedbirli davranmadan'^^ — ayın kıyısındaki hiç tanımadığınız yerlere girerken ilk yapmanız gereken şeyin bu olmasına rağmen. İçine doğru emekleyerek süründükleri sığınak bir delik değil mağaraydı, çok da geniş bir mağaraydı; karanlıktı ama kuruydu.

"Burası güzel ve sıcak" dedi ay-köpeği ve neredeyse anında gözlerini kapatıp uyuklamaya başladı.

"Of!" diye çok kısa bir süre sonra havladı, köpek-tarzında çok rahat bir rüyadan uyanarak. "Çok fazla sıcak!"

Sıçrayıp kalktı. Küçük Roverandom'ın uzaklardan, mağaranın epey derinlerinden havlayışını duyabiliyordu ve ne olup bittiğine bakmak için gittiğinde, yerin üstünde onlara doğru, sürünerek damla damla ilerleyen küçük ateş akıntısını gördü. O andan sonra, bir daha kırmızı ocakları yüzünden memleket özlemine kapılmayacaktı; ve küçük Roverandom'ı küçük ensesinden yakalayıp bir şimşek gibi hızla mağaradan fırlayarak uçtu ve hemen dışardaki bir taşın tepesine kondu.

Orada ikisi de, karın altında oturup titrediler ve beklediler, bu onların çok büyük bir aptallığıydı. Rüzgârdan çok daha hızlı bir şekilde evlerine doğru uçup gitmeliydiler ya da herhangi bir yere. Ay-köpeği, görüyorsunuz ya, ay hakkındaki her

şeyi bilmiyordu, yoksa burasının Büyük Beyaz Ejder'in — hani şu Adam'dan sadece yarı yarıya korkan (ve kızgınken pek öyle değildi) — ini olduğunu bilmesi gerekirdi. Bu ejder yüzünden, Adam, kendi kendine biraz endişelenirdi. Ondan bahsettiği zamanlarda "Şu lanet yaratık" derdi.

Belki biliyorsunuzdur, bütün beyaz ejderler aslında ayda yaşarlar; ama bu dünyaya gitmiş ve dönmüş, böylece de bir iki şey öğrenmişti. Daha güncel tarih kitaplarında bulabileceğiniz gibi, Merlin'in zamanında Caerdragon'da Kızıl Ejder'le savaşmıştı; bunun ardından diğeri Kıpkızıl Ejder olmuştu'^^. Sonrasında Üç Adalar'a"^ bir sürü hasar vermiş ve bir süreliğine Snowdon'ın'^5 zirvesinde yaşamıştı. Bu süre boyunca insanlar zahmet edip oraya tırmanmamışlardı — bir adam dışında ve ejder onu bir şişeden içerken yakalamıştı. Adam o kadar aceleyle bitirdi ki, şişeyi zirvede bırakıp kaçacak ve o zamandan sonra birçok insan bu örneği izleyecekti. Kral Arthur'un kayboluşundan bir süre sonra, Sakson Kralları'nın ejder kuyruklarına çok büyük bir xezzet değeri verdiği bir devirde, ejderin Gwynfa'ya uçup gitmesinden beri çok uzun zaman geçti.

Gwynfa, dünyanın kıyısından çok uzakta değildir ve böylesine muazzam boyutlarda ve haddinden fazla kötü olan bir ejder için oradan aya uçmak çok kolaydı. Artık ayın kıyısına yerleşmişti; çünkü Aydaki Adajn'ın büyüsü ve hünerleriyle tam olarak neler yapılabileceğinden pek emin değildi. Ama bununla beraber bazen, renk düzenine burnunu sokmaya cesaret ediyordu. Bazen, bir ejder-ziyafeti verirken ya da bir huysuzluk nöbeti geçirirken mağarasından dışarıya gerçekten kızıl ve yeşil

alevler saçardı; ve sık sık duman bulutları oluşurdu. Bir ya da iki kez ayı tamamen kızıla çevirmesi"^^ ya da bütünüyle kapatmasıyla biliniyordu. Böyle rahatsızlık verici durumlarda Aydaki Adam (ve köpeği) konuşmazdı ve bütün söylediği "Yine şu lanet yaratık" olurdu. Ne yaratığı olduğu ya da nerede yaşadığı hakkında asla bir açıklama yapmazdı; sadece bodruma iner, en iyi büyülerinin kapağını açar ve mümkün olabileceği kadar hızlı bir şekilde her şeyi düzeltirdi.

Artık ejder hakkında her şeyi biliyorsunuz; ve eğer köpekler bunların yarısını bile bilselerdi, orada asla durmazlardı. Ama durdular, en azından benim Beyaz Ejder'i açıklayışım sırasında geçen süre kadar ve bu arada, yeşil gözlü beyaz ejder, bütün eklem yerlerinden yeşil ateşler sızdırarak, burnundan vapur gibi siyah dumanlar çıkararak, bütün gövdesiyle mağaradan dışarı çıkmıştı. Sonra en korkunç böğürtüsüyie haykırdı. Dağlar sallanıp yankılandı ve kar kuruyup gitti; gürültüyle indi çığlar ve donup kaldı şelaleler"^^.

Ejderin, gemilerin hâlâ yelkenli olduğu, buharlı makinelerin olmadığı zamanlardaki gemi yelkenleri gibi'^^ kanatları vardı; ve bir fareden bir imparatorun kızına kadar hiçbir şeyi öldürmeyi hafife almazdı. Bu iki köpeği öldürmek istiyordu ve havalanıp saldırmadan önce bunu defalarca onlara söyledi. İşte *onun* hatası buydu. Onlarda kayanın üzerinden roket gibi vızlayıp gittiler ve rüzgârı kanatlarının altına alıp öyle bir hıza ulaştılar ki, görseydi Beyazkanat onlarla gurur duyardı. Ejder de peşlerinden fırladı, çırpanejder gibi çırparak ve kapanejder gibi

kaparak O, dağların tepelerini çarpıp kopardı ve bütün koyun-çanlarını çaldırarak ortalığı yanan bir kasaba gibi yaptı (şimdi neden hepsinin çanları olduğunu görüyorsunuz).

Çok büyük bir şans eseri rüzgâr doğru yönde esiyordu. Ay rıca, çanların delirmiş gibi çalmaya başlamısıyla .birlikte kule den harikulade bir roket fırlatıldı. Binlerce gümüş püsküle dö nüşerek altın bir şemsiye gibi patlayışı ayın her yerinden gö ründü ve kısa bir süre sonra dünyaya önceden saptanamayan göktaşlarının düşmesine sebep oldu. Bu, zavallı köpeklere yol göstermek içinse, aynı zamanda ejder için de bir uyarı anlamına geliyordu; ama ejder bunu fark edemeyecek kadar öfkeden tü tüyordu.

Böylece kovalamaca vahşice sürüp gitti. Eğer daha önce bir kelebeği kovalayan bir kuş görmüşseniz ve eğer devasa bir kuştan daha büyüğünün, iki tane fazlasıyla önemsiz kelebeği beyaz dağların arasında kovaladığını hayal edebiliyorsanız, öyleyse şimdi de havanın içinde kıvrılıp dönerek, sağa sola hamleler yaparak kılpayı kurtuluşlarla gerçekleşen bu kaçışı ve eve doğru uçuşun vahşi zigzaglar çizerek fırlayışını hayal etmeye başlayabilirsiniz demektir. Daha yolun yarısına bile ulaşamadan Rove-random'ın kuyruğu, ejderin nefesiyle defalarca küçük, küçük tütsülenmişti.

Peki, Aydaki Adam ne yapıyordu? Evet, gerçekten görkemli bir roket fırlatmıştı; ve sonra, "Şu lanet yaratık" dedi, ayrıca "Şu lanet köpekcikler! Zamanından önce bir tutulma oluşturacaklar!" Ve ardından bodrum katlarına inerek pelteleşmiş katran ve bal gibi gözüken (Kasım'in Beşi^^ ve fazla kaynamış

lahana gibi kokan) karanlık, siyah bir büyünün kapağını açtı.

Tam o anda, ejder de kulenin hemen üzerinde saldırıya geçmiş ve koca bir pençesini Roverandom'a vurmak — onu bomboş bir hiçliğe göndermek — için kaldırmıştı. Ama bunu asla yapamadı. Aydaki Adam, aşağıdaki bir pencereden büyüsünü fırlatıp ejderi karnından (orası bütün ejderlerin en zayıf yeridir) şappadanak diye vurmuştu ve yana doğru savrulmasını sağlamıştı. Ejder bütün şuurunu kaybetmiş ve yeniden dümenine sahip olamadan önce bir dağa çarpmıştı; onun burnunun mu yoksa dağın mı daha çok zarar gördüğünü söylemek çok zordu - ikisi de şekilsizdi.

Böylece iki köpek çatı penceresinden içeriye daldılar ve bir hafta boyunca solumaları eski düzenine dönemeyecekti; ve ejder de aylarca burnunu ovuşturacağı evine doğru giden bir yana doğru eğilmiş yolunda yavaş yavaş ilerliyordu. Bir sonraki tutulma bir hataydı^^, çünkü ejder göbüşünü yalamakla, onunla ilgilenemeyecek kadar meşguldü. Ve büyünün ona çarptığı yerde oluşan siyah lekelerden asla kurtulamadı. Korkarım sonsuza kadar kalacaklardı. Artık ona Benekli Canavar deniyor.

Ertesi gün Aydaki Adam Roverandom'a baktı ve şöyle de di: "Paçayı zor sıyırdınız! Genç bir köpek için aydınlık tarafı oldukça iyi keşfetmiş görünüyorsun. Yeniden doğru dürüst so lumaya başladığın zaman, diğer tarafı da ziyaret etme vaktin gelmiş olacak diye düşünüyorum." ,

"Ben de gelebilir miyim?" diye sordu ay-köpeği.

"Senin için iyi olmaz," dedi Adam, "ve bunu sana tavsiye edemem. Ateşlerden ve baca yığınlarından daha fazla seni yurt özlemine sürükleyecek şeyler görebilirsin ve bu, işin sonunda seni ejderler kadar kötüye dönüştürür."

Ay-köpeğin yüzü kızarmadı, çünkü bunu yapamazdı; .hiçbir şey söylemedi, ama gidip bir köşeye oturdu, yaşlı adamın nasıl olup da olan biteni ve kendisinin söylediği her şeyi bilebildiğini merak etti. Bunim yanında, çok kısa bir süre için de

yaşlı adamın tam olarak ne söylemek istediğini merak etti; ama adamın sözleri onu çok fazla rahatsız etmedi — çünkü o kaygısız bir köpekti.

Roverandom'a gelince, nefesi alıp verişi yeniden eski haline döndüğünde, bir kaç gün sonra. Aydaki Adam ortaya çıkıp ona ıslık çaldı. Sonra ikisi birlikte, aşağılara, aşağılara doğru indiler; merdivenlerden aşağı indiler, kayalığın içine oyulmuş, uçurum tarafına açılan ve ayın geniş düzlüklerine bakan küçük pencereleri olan bodrumlar boyunca indiler; sonra, dağların tam altından ilerler gibi gözüken gizli basamaklardan inmeye devam ettiler, ta ki, uzun bir süre sonra zifiri karanlık bir yere girene kadar, aşağıya doğru millerce tirbişon gibi dönerek inmeleri yüzünden Roverandom'ın başı iyice dönmeye ve kendini sersemlemiş hissetmeye başlamıştı, sonunda durdular.

Zifiri karanlığın ortasında, Aydaki Adam bir ateşböceği gibi solgun bir şekilde ışıldıyordu ve sahip oldukları tek ışık buydu. Kapıyı - zemindeki büyük bir kapıyı - görmek için bu kadarı yeterli sayılırdı. Yaşlı adam kapıyı kaldırdı ve ortaya çıkan delikten bir sis gibi karanlığı da çekip kaldırmış gibiydi, Roverandom artık bu karanlığın içinde adamın soluk ışıldayışı-nı bile göremiyordu.

"Aşağıya doğru git, iyi köpek!" dedi adamın sesi, karanlığın içinden. Ama siz, Roverandom'ın iyi bir köpek olmadığı söylense de buna şaşırmaz ve bu duruma kılınızı bile kıpırdatmayabilirsiniz. Roverandom sırtını küçük odanın en uzak köşesine dayamış ve kulaklarını arkaya yatırmıştı. Bu delikten, yaşlı adamdan korktuğundan daha çok korkuyordu.

Ama bu hiçbir işe yaramadı. Aydaki Adam onu kolayca kaldırdı ve birdenbire kara deliğin içine bıraktı; ve Roveran-dom, hiçliğin içine doğru düşerken onun yukarılardan kendisine seslendiğini duydu, sesi daha şimdiden çok yukarılardan geliyordu : "Dümdüz düş ve sonra rüzgârla birlikte uç! Diğer uçta beni bekle!"

Bunun onu rahatlatması gerekiyordu ama rahatlatmadı. Roverandom, daha sonraları, daima, dünyanın kıyısından düş menin bile, bundan daha kötü olabileceğini hiçbir zaman dü şünmediğini söyleyecekti; her neyse, bu onun maceralarının en iğrenç bölümüydü ve ne zaman bunu düşünse sanki midesi ağ zına geliyormuş gibi hissedecekti. Büyük halının üstünde, uy kusunda haykınp kıvranırken hâlâ bunu düşündüğünü söyleye bilirdiniz.

Her şey gibi onun da sonu geldi. Çok uzun bir süre sonra, düşüşü yavaşlamaya başladı, en sonunda neredeyse tamamen durmuştu. Yolun geri kalanında kanatlarını kullanmak zorundaydı; ve bu, büyük bir baca boyunca durmaksızın yukarıya doğru uçmak gibiydi — şans eseri olarak, bir yandan da güçlü bir çekim gücü ona yardım ediyordu. En sonunda tepeye vardığında mutluluktan eriyordu.

Öbür uçtaki deliğin yanında, söz dinler bir şekilde ve endişe içinde Aydaki Adam'ı beklerken soluk soluğa uzanıp dinlendi. Bu Adam ortaya çıkmadan önce oldukça uygun bir şeydi ve Roverandom'ın alçak karanlık tepelerle çevrelenmiş derin karanlık bir vadinin dibinde olduğunu görecek vakti yoktu. Üzerleri tamamen siyah bulutlarla kaplıydı; ve bulutların ardında

sadece tek bir yıldız vardı.

Küçük köpek, birdenbire kendisini çok uykusu gelmiş gibi hissetti, yakınlardaki kasvetli çalıların birinin içindeki bir kuş, diğer taraftaki alıştığı küçük dilsiz kuşlardan sonra ona çok tuhaf ve harika gelen uyku getirici bir şarkı söylüyordu. Gözlerini kapattı.

"Uyan, seni köpekçik!" diye seslendi bir ses; ve Roveran-dom, tam o anda, büyük gri bir örümceğin (kendisinden çok daha büyüktü) yakındaki bir ağaca bağladığı gümüş halatıyla delikten dışarıya tırmanan Adam'ı görünce havaya sıçradı.

Adam dışarıya çıktı. "Teşekkür ederim!" dedi örümceğe. "Ve şimdi yok ol!" Ve örümcek yok olup gitti, gittiğine seviniyordu. Karanlık tarafta siyah örümcekler vardı, aydınlık taraftaki canavarlar kadar büyük olmasalar da, onlar zehirliydi. Beyaz ya da soluk ya da ışıklı olan her şeyden nefret ediyorlardı, özellikle de çok nadir olarak ziyaretlerine gelen zengin akrabalardan, soluk örümceklerden nefret ederlerdi.

Gri örümcek, halatını kullanarak deliğin içine doğru atla yıp kayboldu ve aynı anda bir siyah örümcek ağaçtan aşağı atla-**dı.**

"Madem öyle!" diye siyah örümceğe haykırdı, yaşlı adam. "Oraya geri dön! Bu benim özel kapım, bunu sakın unutma. Şimdi şu porsukağacının arasına bana güzel bir hamak yap ve seni bağışlayayım.

"Ayın içinden aşağıya ve yukarıya doğru giden uzunca bir tırmanış oldu," dedi Roverandom'a, "ve şimdi, onların gelişlerinin öncesinde, küçük bir dinlenmenin bana çok iyi geleceğini

düşünüyorum. Onlar çok sevimli ama çok fazla enerji gerektiriyorlar. Elbette sadece üstüme geçiriverişimle birlikte kanatlanabilirim; ama bu, kanatlarım ve gövdemle birlikte zor sığacağım için deliği genişletmem gerektiği anlamına da geliyor. Ve ben iyi bir halat tırmanıcısıyım.

"Şimdi, bu taraf hakkında ne düşünüyorsun?" diye devam etti Adanj. "Öbürü karanlık gökyüzünün altında solukken, burası soluk gökyüzünün altında karanlık, ha? Tam bir değişim, sadece burada, diğerine göre, benim gerçek renk diyebileceğim kadar gerçek renk pek yok, gürültü ve hepsi bir arada. Ağaçların altında çok az parıltı var, eğer bakarsan, ateşböcekleri, elmas-böcekleri, yakut-güveleri ve benzerleri. Çok minicikler, yine de; bu taraftaki parlak şeylerin tümü gibi çok minicikler. Ve çok korkunç bir hayat yaşıyorlar, bir kömür siyahlığındaki kartal gibi baykuşlar,^^ serçeler kadar sayılamayacak miktarda akbaba gibi kargalar ve bütün bu siyah örümcekler. Benim kendi adıma en az hoşlandığım, bulutlar halinde hep beraber uçuşan kadife siyahlığında salkım-baykuşlar^^ var. Hatta *benim* önümden kaçışmazlar bile; bu yüzden parıldamaya çok zor cesaret ediyorum, bunu yaptığımda hepsi birden sakalımın içine dolanıp karmakarışık oluyorlar.

"Yine de, bu tarafın kendi büyüsü vardır, küçük köpek; ve bunlardan biri de, yeryüzündeki hiç kimsenin ve — senden başka - hiçbir köpeğin, daha önce burasını - uyanıkken - görme-mesidir!"

Sonra Adam, siyah örümceğin o konuşurken ördüğü hamağın içine aniden atladı ve hızla, bir göz kırpma süresi içinde

uykuya daldı.

Roverandom, tek başına oturdu ve adamı izledi, elbette ki bir gözü de dikkatli bir şekilde siyah örümceklerin üzerindeydi. Küçük ateşışığı parıltıları, kırmızı, yeşil, altın rengi ve mavi, karanlık rüzgârsız ağaçların altında çakıp sönerek oradan oraya yer değiştiriyordu. Yüzen kadife bulut demetlerinin üstünde tuhaf yıldızlarla birlikte gökyüzü soluktu. Alçak tepelerin ardındaki belirsiz birtakım başka vadilerin içinde binlerce bülbül şakıyor gibiydi. Ve ardından Roverandom çocuk sesleri duydu ya da aniden hafif hafif esen bir meltemin getirdiği onların seslerinin yankısınının yankısını. Oturdu ve bu masalın başından bu yana yaptığı en yüksek havlayışla havladı.

"Tanrım!" diye haykırarak fırladı Aydaki Adam, tamamen uyanık olarak hamaktan dışarıya, çimenin ve neredeyse Rove-random'ın kuyruğunun üzerine atlarken. "Daha şimdiden mi geldiler?"
"Kim?" diye sordu Roverandom.

"Şey, eğer onları duymadıysan ne için havladın?" dedi yaşlı adam. "Haydi gel! Bu taraftan."

Kenarları donuk bir şekilde parıldayan taşlarla işaretlenmiş ve çalıların üzerine doğru sarktığı uzun, gri bir patika boyunca aşağıya doğru gittiler. Yol uzadıkça uzadı, çalılar çam ağaçlarına dönüştü ve hava çam ağaçlarının gece kokusuyla doldu. Ardından patika yukarıya tırmanmaya başladı; ve bir süre sonra, onları çevreleyen tepeler çemberinin en alçak zirvesinin üzerine çıktılar.

Roverandom aşağıya doğru, bir sonraki vadinin içlerine baktı; bütün bülbüller, sanki bir musluğun kapanması gibi, şakımayı kestiler ve çocuk sesleri, berrak ve tatlı b.ir şekilde yukarıya doğru süzülerek yükseldi, çünkü birçok sesin tek bir müzik içinde eridiği güzel bir şarkı söylüyorlardı.

Yaşlı adam ve köpek yamaçtan aşağıya doğru birlikte koştular ve zıpladılar. Eyvah! Aydaki Adam, bir kayadan diğerine sıçrayabiliyordu.

"Haydi, haydi!" diye seslendi. "Sakallı bir teke, yabani ya da evcil bir keçi olabilirim, ama sen beni yakalayamazsın!" Ve Roverandom ondan geri kalmamak için uçmak zorunda kala caktı.

Ve böyle aniden, sarp bir uçurumun- kıyısına geldiler, çok yüksek değildi, ama karanlıktı ve kehribar gibi kaygandı. Roverandom etrafı incelerken, aşağıda alacakaranlığın içinde bir bahçe^*^ gördü; oraya baktıkça bahçe değişerek bir akşamüstü güneşinin yumuşak pırıltılarına büründü, o korunaklı bölgeyi tamamen aydınlatan ve orasının dışına asla çıkmayan bu yumuşak ışığın nereden geldiğini göremiyordu. Gri pınarlar vardı ve uzun çimenler; ve her yerde çocuklar, uykulu uykulu dans ediyor, rüyadaymış gibi yürüyor ve kendi kendilerine konuşuyorlardı. Bazıları çok derin bir uykudan yeni uyanır gibi harekete geçiyor; bazıları da çoktan uyanıp kendilerine gelmişler gibi etrafta koşturarak kahkahalar atıyorlardı : toprağı kazıp eşeliyor, çiçekler devşiriyor, çadırlar ve evler kuruyor, kelebekleri kovalıyor, top oynuyor, ağaçlara tırmanıyorlardı; ve hepsi şarkı söylüyordu.

"Bunların hepsi nereden geldi?" diye sordu, şaşkın ve sevinç içindeki Roverandom.
"Evlerinden ve yataklarından, elbette," dedi Adam.
"Ve buraya nasıl geliyorlar?"

"Bunu sana hiçbir şekilde söyleyemem; ve sen de nasıl olduğunu asla bulamayacaksın. Bir şekilde, yani herhangi birinin de yapabileceği gibi, buraya gelebildiğin için sen çok şanslısın; Herhangi birinin de gelebileceği gibi, başka bir yoldan buraya gelebildiğin için şanslısın; ama çocuklar senin geldiğin şekilde gelmiyor, hiçbir şekilde. Bazıları sık sık gelir, bazıları nadiren ve rüyalarının çoğunu da ben yaparım. Elbette ki rüyalarının bazılarını yanlarında getirirler, tıpkı öğlen yemeğini okula götürmek gibi ve bazılarını da (bunu söylediğim için üzgünüm) örümcekler yapar — ama bu vadide yapamazlara^, eğer onları yakalayabilirsem yapamazlar. Haydi şimdi gidelim ve eğlenceye katılalım!"

Kehribar kayalık çok dik bir şekilde aşağıya iniyordu. Bir örümceğin tırmanamayacağı kadar pürüzsüzdü — hiçbir örümcek bunu denemeye asla cesaret edemezdi; çünkü aşağıya kayabilir ve bir daha ne kendisi ne de bir başkası onu yukarı çıkaramazdı; ve bahçenin içinde saklanmış gözcüler vardı, tümünün onun davetleri olması yüzünden onsuz hiçbir davetin tamamlanmış sayılmayacağı Aydaki Adam'ın varlığından bahsetmiyorum bile.

Ve şimdi, davetlerinin birinin ortasına güm diye kayarak iniyordu. Sadece oturup kızakla kaydı, uçabileceğini tamamen unutup yuvarlanarak gelen Roverandom'la birlikte bir çocuk

kalabalığının tam ortasına doğru şıvv! diye düştü. Yoksa uçamıyor muydu — çünkü Roverandom aşağıda kendisini toparladığında kanatlarının kaybolmuş olduğunu görmüştü.

"O küçük köpek ne yapıyor?" diye sordu küçük bir oğlan, Adam'a. Roverandom bir topaç gibi durmaksızın etrafında dö nüyor ve sırtına bakmaya çalışıyordu.

"Kanatlarını arıyor, oğlum. Kayak-koşusunda sürtünme yüzünden düşürmüş olduğunu sanıyor, ama onlar benim cebimde. Burada kanada izin yoktur, kimse buradan izinsiz ayrılamaz, değil mi?"

"Hayır! Uzun-sakallı-Baba!" diye yaklaşık yirmi çocuk, hepsi bir ağızdan haykırdı ve bir oğlan yaşlı adamın sakalının ucundan tutarak tırmanıp omzuna çıktı. Roverandom, onun oracıkta bir güveye ya da bir parça kauçuğa ya da herhangi bir şeye dönüşmesini görmeyi bekledi.

Ama "E5rvah! sen küçük bir halat tırmanıcısısın oğlum!" dedi Adam. "Sana ders vermem gerekecek." Ve oğlanı alıp havaya doğru fırlattı. Çocuk yere doğru düşmedi; birazcık bile. Havaya yapışıp kalmıştı; ve Aydaki Adam cebinden çıkarttığı gümüş bir halatı ona doğru fırlattı.

"Haydi şimdi, aynı hızla, in bakalım!" dedi; ve çocuk kayar gibi, yaşlı adamın kollarının arasına, kıkırdayıp durduğu y^re indi. "Eğer bu kadar yüksek sesli gülersen uyanırsın," dedi Adam ve onu yere, çimenlerin üzerine bırakarak kalabalığın içi ne doğru yürüdü. '

Roverandom, kendi kendine eğlenmeye bırakılmıştı ve

tam güzel sarı bir topla bunu gerçekleştirirken ("Tıpkı, evdeki benim topum gibi" diye düşünmüştü) tanıdık gelen bir ses duydu.

"İşte benim küçük köpeğim!" diyordu ses. "İşte benim köpeğim! Daima onun gerçek olduğunu düşünmüştüm. Kumların üzerinde sürekli onu arayıp dururken ve her gün onu çağırıp ıslık çalarken burada olması çok hoş!" ,

Roverandom sesi duyar duymaz oturdu ve yalvarmaya başladı.

"Benim küçük yalvaran köpeğim!" dedi (elbette) küçük İki; ve koşup onu okşadı. "Nerelerdeydin sen?"

Ama Roverandom'ın söyleyebildiği ilk şey şuydu: "Söyle diklerimi duyabiliyor musun?"

, "Elbette, duyabiliyorum" dedi küçük İki, "Ama daha önce, anneciğim seni eve getirdiği zaman, seninle en iyi havlama-konuşmamı yapmama rağmen, beni hiç dinlememiştin. Ve senin de bana bir şeyler söylemeye çalıştığını sanmıyorum; sanki baş ka bir şeyler düşünüyor gibiydin."

Roverandom, çok üzgün olduğunu söyledi ve küçük oğlana nasıl cebinden düştüğünü anlattı; Psamathos'u, Beyazkanat'ı ve kayboluşundan bu yana yaşadığı maceraların hepsini. İşte bu yüzden, küçük çocuk ve kardeşleri, kumların içindeki tuhaf varlığı öğrendiler ve başka türlü öğrenemeyecekleri bir sürü işe yarar bilgiyi. Küçük İki, "Roverandom"un mükemmel bir isim olduğunu düşündü. "Ben de seni böyle çağıracağım," dedi. "Ve sakın unutma, hâlâ bana aitsin!" , Sonra topla oynadılar, saklambaç oynadılar, koştular, uzun

bir yürüyüş yaptılar, tavşan avı (elbette hiçbir sonuç elde edemediler, heyecanlanma dışında : tavşanlar aşırı derecede belirsizdi) oynadılar, havuzcukların içinde su sıçratmaca ve sonsuz bir zaman içinde peşpeşe bir sürü başka şey daha oynadılar; birbirlerinden giderek daha fazla, daha fazla hoşlandılar. Küçük çocuk, oldukça yatak-saatimsi bir ışığın içinde çiğ düşmüş çimenlerin üzerinde durmaksızın yuvarlanıyor (ama burada bulunanların hiçbiri ıslak çimenlere ya da yatak vaktine aldırmıyor gibiydi) ve küçük köpek de onunla birlikte durmaksızın yuvarlanıyor, Hubbard Ana'nın ölü köpeğinin^^ yaptığından bu yana dünyadaki hiçbir köpeğin yapmadığı gibi kafasının üzerinde dikiliyordu; ve küçük oğlan kahkahalar atıyordu - birdenbire ortadan yok olup Roverandom'ı çimenlerin üzerinde yapayalnız bırakana kadar.

"Sadece uyandı, hepsi bu," dedi aniden ortaya çıkan Ayda ki Adam. "Evine gitti ve artık vakti gelmişti. Neden mi! Çün kü kahvaltı saatine sadece on beş dakika kaldı. Bu sabah kum lardaki yürüyüşünü kaçıracak. İyi, iyi! Korkarım ki bizim de gitme saatimiz geldi."

Böylece Roverandom, ayakları geri geri giderek yaşlı adamla birlikte aydınlık tarafa döndü. Bütün yolu yürüdüler, bu çok uzun bir zaman aldı; ve Roverandom olması gerektiği kadar mutlu değildi. Çünkü her türden sayısız tuhaf şey gördüler ve bir sürü macera yaşadılar — elbette ki Aydaki Adam bir el mesafesi yakınlığında olduğu için tamamen güvenliydi. Başka bir şekilde olsaydı, küçük köpeği anında yakalacak bir sürü pis

sürüngen şeylerle dolu bataklıklardan geçerken onun varlığı çok iyiydi. Aydınlık tarafın kuru olması kadar, karanlık taraf da ıslaktı ve eğer Roverandom onlarla birazcık ilgilenseydi size aktarıyor olacağım en olağanüstü bitkiler ve yaratıklarla doluydu. Ama yapmadı; bahçeyi ve küçük oğlanı düşünüyordu.

En sonunda gri kıyıya geldiler dağların içindeki bir geçit boyunca, büyük beyaz düzlüğe, parıldayan kayalıklara ulaşmak için ilerledikleri ve içinde birçok ejderin yaşadığı geçtikleri cüruf vadilerine baktılar. Dünyanın doğup yükseldiğini gördüler, Ay Dağları'nın yamaçlarından yükselen kocaman, yuvarlak, açık yeşil ve altın sarısı bir ay; Roverandom düşündü : "İşte benim küçük oğlanın yaşadığı yer!" Korku verici ve müthiş bir uzaklıkta görünüyordu.

"Rüyalar gerçekleşir mi?" diye sordu.

"Benimkilerin bazıları gerçekleşir," dedi yaşlı adam. "Bazıları, hepsi değil; ve nadir olarak da içlerinden biri hemen ya da daha hayal edilirken gerçekleşir. Ama şimdi neden rüyalar hakkında bir şeyler öğrenmek istiyorsun?"

"Sadece merak ediyorum" dedi Roverandom.

"Şu küçük çocukla ilgili olmalı," dedi Adam. "Sanırım!" Sonra cebinden bir teleskop çıkardı. Onu inanılmaz bir uzunluğa dek açtı. "Küçük bir bakışın sana zarar vermeyeceğini düşünüyorum," dedi.

Roverandom teleskobun içinden — en sonunda bir gözünü kapatıp diğerini açık tutmayı başardığında — baktı. Dünyayı açık bir şekilde gördü. İlk önce denize doğru dümdüz inen ay patikasının sonunu gördü; belirsiz ve daha doğrusu ince, uzun

sıralar halindeki küçük insanların onun üzerinde hızla aşağıya ilerlediğini gördüğünü düşündü ama buna tamamen emin olamayacaktı. Ayışığı hızla kayboluyordu. Gümşığıysa büyümeye başlamıştı; ve birdenbire işte, kum büyücüsünün koyu oradaydı (ama Psamathos'un izi bile yoktu — Psamathos gözetlenilmesine izin vermezdi); ve biraz sonra iki küçük oğlan kumsal boyunca el ele yürüyerek yuvarlak görüntüye girdi. "Deniz kabukları mı yoksa beni mi arıyorlar?" diye merak etti köpek.

Hemen sonra resim değişti ve küçük oğlanların babasının kayalığın üzerindeki beyaz evini gördü, denize inen bahçeleriyle birlikte; ve bahçe kapısında gördüğü - tatsız bir sürprizdi -başının arkasında eski yeşil şapkası ve iliklenmemiş yeleğiyle birlikte sanki yapacak başka hiç işi yokmuş ve sonsuza dek orasını seyredecekmiş gibi bir taşın üzerine oturmuş piposunu içen yaşlı büyücüydü.

"Şu yaşlı Arta-ya-da-ona-ne-diyorsanız kapının önünde ne yapıyor?" diye sordu Roverandom. "Beni uzun süre önce unutmuş olduğunu sanıyordum. Ve onun tatili hâlâ bitmedi mi?"

"Hayır, seni bekliyor, köpekçiğim. Unutmadı. Eğer hemen şimdi oraya dönersen, gerçek ya da oyuncak olarak, sana anında hızla yeni büyüler yapacaktır. Bunu pantolonunu çok önemsediği için yapmıyor — pantolonu hemen onarılmıştı — ama işin içine Samathos karıştığı için çok sinirlendi; ve şu anda Samat-hos, onunla anlaşmak için ayarlamalarını henüz bitirmedi."

Tam o sırada Roverandom, Artaxerxes'in şapkasının rüzgâr yükünden uçtuğunu ve büyücünün onun ardından koştuğunu gördü; ve açıkça _görülüyordu, pantolonunda harika bir yama

vardı, siyah benekli turuncu bir yama.

"Bir büyücünün pantolonunu yamamayı bundan çok daha iyi bir şekilde becerebileceğini düşünürdüm!" dedi Roveran-dom.

"Ama o bu işi çok güzel bir şekilde becerdiğini düşünüyor!" dedi yaşlı adam. "Birisinin perdelerinin bir parçasını büyüledi; onların yangın sigortaları vardı ve Artaxerxes'in de bir parça rengi ve sonuçta herkes memnun oldu. Yine de, haklısın. Giderek zayıfladığına inanıyorum. Bütün bu yüzyıllardan sonra bir adamın büyüsünü yitirdiğini görmek keder verici; ama bu belki de senin şansın." Ardından Aydaki Adam tek bir hareketle teleskopu kapattı ve yeniden yürümeye başladılar.

"Al, kanatlarını yeniden tak," dedi kuleye ulaştıklarında. "Şimdi uç ve eğlenmene bak! Ayışınlarını rahatsız etme, benim beyaz tavşanlarımı öldürme ve kendini aç hissettiğinde geri gel! — ya da herhangi bir türde acın olduğunda."

Roverandom bir an önce ay-köpeği bulup ona öbür tarafı anlatmak için havalandı; ama diğer köpek, bir ziyaretçinin onun göremediklerini görmesine izin verildiği için biraz kıskançlık içindeydi ve olayla ilgilenmemiş görünmeye çalıştı.

"Tamamen çirkin bir tarafmış gibi geliyor," diye hırladı. "Onu görmek istemediğime eminim. Sanıyorum artık aydınlık taraftan ve iki bacaklı arkadaşlarının yerine sadece benim olmamdan sıkılacaksın. Persialı büyücünün böylesine yapışkan biri olması ve evine gidememen ne kötü!"
Roverandom biraz incinmişti; ve ay-köpeğe tekrar tekrar

yeniden kulede olmaktan çok memnun olduğunu, aydınlık taraftan asla sıkılmayacağını anlatıp durdu. Kısa bir süre sonra yeniden iyi arkadaşlar olarak sakinleştiler ve birlikte çok, ama çok şey yaptılar; ama yine de zaman içinde ay-köpeğinin sinirli bir ruh haliyle söylediği şeyler gerçekleşmeye başladı. Bu Roverandom'ın hatası değildi ve belli etmemek için elinden gelenin en iyisini yaptı, ama nedense maceralarının ya da araştırmalarının hiçbiri daha önce yaptıkları gibi, ona heyecan verici gelmiyor, sürekli olarak küçük İki'yle bahçede eğlenişlerini düşünüyordu.

Tavşanlara binen, kar tanelerinden gözlemeler yapan ve düzenli meyve bahçelerinde, düğünçiçeklerinden daha büyük olmayan küçük altın elma ağaçları yetiştiren ay-gnome'larının (kısaca aynomlâr) vadisini ziyaret ettiler. Birtakım daha düşük seviyeli ejderlerin yaşadığı inlerin girişlerine (onlar uyurken) kırık camlar ve teneke parçaları koyarak, *gece* yarılarına kadar, öfke içindeki kükreyişlerini duyabilmek için uyanık kaldılar — daha önce anlatmış olduğum gibi ejderler sık sık göbüşlerinden yaralanırlar ve zaman zaman konuşmak için değil, yaşadıkları sürece her geceyarısı on ikide bir şeyler içmek için dışarı çıkarlar. Bazen de köpekler, örümcek-kapanlarına gitmeye bile cesaret ettiler - ağları ısırarak ayışınlarını serbest bıraktılar ve örümcekler tepelerin üzerinden onlara kement atarken tam vaktinde havalanıp kaçtılar. Ama tüm bu süre boyunca Roveran-dom, sürekli olarak Postacı Beyazkanat'ı ve Dünya Haberle-ri'ni*^^ bekliyordu (küçük bir köpeğin bile bildiği gibi, çoğunlukla cinayetleri ve futbol maçlarını içerirdi; ama bazen tuhaf

bir köşede iyi bir şeyler olurdu).

Bir seferinde, avare avare dolaştığı gezintilerinden birinde uzaklarda olduğu için Beyazkanat'ın bir gelişini kaçırmıştı ama geri geldiği zaman yaşlı adam hâlâ mektupları ve haberleri okuyordu (çatının üzerine ayaklarını kıyısından aşağıya sarkıtarak oturmuş, inanılmaz büyüklükteki beyaz çömlekten piposunu üfleyerek bir lokomotif gibi duman bulutları çıkarırken ve yuvarlak yaşlı yüzüyle gülümserken oldukça keyifli bir ruh halinde görünüyordu).

Roverandom, bu durumu daha fazla sürdüremeyeceğini hissetti, "içimde bir acı var," dedi. "Küçük çocuğun yanına gitmek istiyorum, böylece onun rüyası gerçekleşsin."

Yaşlı adam mektubunu yanına koydu (Artaxerxes hakkındaydı ve çok eğlenceliydi), pipoyu ağzından çıkardı. "Gitmeli misin? Kalamaz mısın? Bu öylesine ani ki! Seninle tanıştığım için çok memnunum! Bir gün yeniden düşmelisin. Her zaman için seni görmekten sevinç duyarım!" dedi her şeyi tek bir nefes içinde söyleyerek.

"Çok güzel!" diye daha aklı başında bir şekilde devam etti "Artaxerxes işi ayarlandı."

"Nasıl?" diye sordu Roverandom, yeniden gerçekten heyecanlanmıştı.

"Bir denizkızıyla evlenmiş ve Derin Mavi Deniz'in dibinde yaşamaya gitmiş."

"Umarım, o kız onun pantolonlarını daha iyi onarır! Yeşil bir deniz yosunu yama, yeşil şapkasına çok iyi uyar."

"Benim sevgili köpeğim! O, tamamen yepyeni bir takım

elbise içinde evlendi, pembe mercan düğmeli ve deniz anemon-larmdan apoletleri olan; ve onun eski şapkasmı kumsalda yaktılar! Samathos her şeyi ayarladı. Hey! Samathos çok derindir, Derin Mavi Deniz kadar derin ve sanıyorum ki, bu şekilde birçok şeyi, senden çok daha fazlasını, kendi istediği şekilde halletmeyi düşünüyordur, güzel köpeğim,

"Bunun nasıl ters yüz olacağını merak ediyorum! Artaxer-xes, tam şu sıralar yirminci ya da yirmi birinci çocukluğuna gi riyor gibi geliyor bana; ve gerçekten çok küçük şeyler için çok fazla telaş ediyor. En dik kafalı olanı o, buna eminim. Eskiden oldukça iyi bir büyücüydü, ama giderek daha kötü huylu oldu ve tam bir baş belasına dönüşüyor. Öğlenin ortasında gelip tah ta bir kazıkla yaşlı Samathos'un etrafını kazarken ve kulakların dan tutup onu deliğinden çıkartırken, Smathist olayların çok fazla ileriye gittiğini düşünmüştü ve ben merak etmiyorum. "Tam da benim için en iyi uyku saatinde, böylesi bir kargaşa çok fazla, bunların hepsi de sefil küçük bir köpek yüzünden" : işte bana yazdıkları bu ve senin yüzünün kızarmasına gerek yok.

"Böylece, her ikisinin de sinirleri biraz yatıştığında Arta-xerxes'İ bir denizkızı davetine çağırdı ve her şey böyle oldu. Denizkızları Artaxerxes'i ayışığında yüzmeye götürdüler ve o artık bir daha asla Persia'ya ya da Pershore'a bile geri dönmeyecek. Zengin derya-hanının yaşlı ama sevimli kızına âşık oldu^^ ve bir sonraki gece evlendiler.

"Belki de böylesi iyi olur. Bir süredir Okyanus'da yerleşmiş bir Büyücü yoktu. Proteus, Poseidon, Triton, Neptune ve

benzerlerinin türnü, çok uzun zaman önce minik balıklara ya da midyelere dönüşüp gitmişlerdi ve aslında her durumda onlar, asla Akdeniz'in dışındaki şeyleri bilip ilgilenmemişlerdi — sardalyelere aşırı düşkündüler. Yaşlı Niord da çok uzun bir süre önce emekli oldu. Elbette ki dişi devle olan aptalca evliliğinin ardından ilgisinin sadece yarısını işine verebilmişti — hatırladığınız gibi, kız temiz ayakları olduğu (ev için çok uygundu) için ona âşık olmuştu ve aşkı bittiğinde artık çok geçti, çünkü ayaklan ıslaktı. Ölüm halinde diye duydum; yaşlılık yüzünden ayakta duramıyormuş, zavallı yaşlı dost. Benzin kokuları onu öldürücü bir şekilde öksürtüyordu ve biraz günışığı için emekli olup İzlanda kıyılarına çekilmişti.

"Elbette bir de Denizin Yaşlı Adamı'^'^ vardı. Benim kuze-nimdi ve bununla gurur duymam. Biraz sıkıntı yaratıcı biriydi — yürüyemezdi ve daima taşınmak isterdi, sanırım bu konuyu duymuşsundur. Bu onun ölümünü getirecekti. Bir iki yıl önce yüzen bir mayının üstüne oturdu (ne demek istediğimi biliyorsan), üstelik tam da düğmelerinden birinin üstüne!' *Benim* büyüm bile bu durumda hiçbir şeye yaramazdı. Bir Humpty Dumpty'den bile kötüydü."

"Peki ya Britanya?" diye sordu Roverandom, o her şeyin ötesinde bir İngiliz köpeğiydi; aslında bütün bunlardan biraz sıkılmıştı ve kendi büyücüsüyle ilgili daha fazla şey duymak istiyordu. "Britanya dalgalara hükmeder diye düşünüyordum."

"O aslında ayaklarını asla ıslatmaz. Kumsalda aslanları okşamayı ve elinde yılanbalığı çatalla bir peninin üzerinde oturmayı tercih eder* — ve her durumda, denizde dalgalardan daha

fazla idare edilecek şeyler vardır. Artık onların Artaxerxes'i var ve umarım o yararlı olur. Sanırım, eğer izin verirlerse ilk birkaç yılını ahtapotların üstünde erik yetiştirmeye çalışarak harcar; ve bu deniz halkını bir düzen içinde tutmaya çalışmaktan daha kolay olur.

"Tamam, tamam, tamam! Nerede kalmıştım? Elbette ki -artık geri dönebilirsin, eğer istiyorsan. Aslında, nezaketi bir yana bırakırsak, mümkün olduğu kadar çabuk geri dönmenin vakti geldi. İlk arayacağın kişi Smathos — sakın benim yaptığımı yapma ve onunla karşılaştığında P'leri unutma!*

Beyazkanat bir sonraki gün ekstra bir postayla geri geldi -Aydaki Adam için çok sayıda mektup ve bir gazete yığını : *Resimli Haftalık Yosun, Okyanus Bilgileri, Derya-postast, Sedef Kabuk* ve *Sabah Damlası.* Hepsinde de Artaxerxes'in dolunay altında bir kumsalda gerçekleşen düğününde çekilmiş ve arka planda sırıtan (sade bir saygı başlığıyla) tanınmış bir fînansör olan Bay Psamathos Psamathides'in de bulunduğu aynı (etkileyici) fotoğraflar vardı. Ama bizim resimlerimizden daha hoştular, çünkü en azından renkliydiler*- ve denizkızı gerçekten güzel (kuyruğu köpük içindeydi) gözüküyordu.

Hoşça kal deme vakti gelmişti. Aydaki Adam, Roveran-dom'a sevinçle gülümsedi; ve ay-köpeği ilgisiz görünmeye çalıştı. Roverandom ise daha çok kuyruğunu şarkıtmıştı, ama bütün söylediği şuydu: "Hoşça kal, yavrucuk! Kendine dikkat et, ayışınlarını rahatsız etme, beyaz tavşanları öldürme ve çok fazla akşam yemeği yeme!"

"Yavrucuk sensin!" dedi ay-Rover. "Ve büyücülerin pantolonlarını yemeyi de bırak!" Hepsi buydu; ama yine de, onu Ro-verandom'ı ziyaret için tatile göndermesi için sürekli olarak yaşlı Aydaki Adam'ı rahatsız edeceğine inanıyorum, ki o zamandan beri defalarca gitmesine izin verilecekti.

Ardından Roverandom, Beyazkanat ile geri dönüp gitti, Adam dönüp bodrumlarının içine gitti ve ay-köpeği de çatının üzerine oturup onların görüş alanından çıkışlarını seyretti.

4.

DÜNYA'NIN KIYISININ YAKININA ulaştıkları zaman Kutupyıldızı'ndan soğuk bir rüzgâr esiyordu ve şelalelerin ürpertici serpintisi üzerlerinden aktı. Geri dönüş yolu biraz daha zor geçiyordu, çünkü yaşlı Psamathos'un büyüsü o sıralar çok aceleci davranmıyordu; ve onlar da Köpekler Adası'nda biraz dinlenmekten memnun oldular. Ama Roverandom hâlâ büyülendiği boyutundaydı, orada kendi adına çok fazla eğlenemedi. Diğer köpekler çok büyük ve gürültücüydüler, çok da tepeden bakıyorlardı; ve kemik ağaçlarının kemikleri de çok büyük ve kemiksiydi.

Sonunda Beyazkanat'ın evinin siyah kayalıklarını gördüklerinde, yarından sonraki günden sonraki günün şafağıydı; sırtlarının üzerindeki güneş sıcacıktı, Psamathos'un koyuna kondukları sırada kum tepeciklerinin üstleri çoktan sararıp kurumuştu.

Beyazkanat küçük bir çığlık attı ve gagasıyla yerde yatan bir tahta parçasına hafifçe vurdu. Tahta parçası aniden yukarıya doğru kalkarak büyüdü ve Psamathos'un sol kulağına dönüştü, diğer kulakla birleşti, bunu hızla büyücünün çirkin kafası ve boynu izledi.

"Günün bu vaktinde, siz ikiniz ne istiyorsunuz?" diye hırladı Psamathos. "Bu benim en sevdiğim uyku saatim."

"Döndük!" dedi martı.

"Ve gördüğüm kadarıyla, sen, kendini tekrar onun sırtında taşıtmaya izin verdin, ha," dedi küçük köpeğe dönerek Psamathos. "Ejder avından sonra, eve dönüşün senin için küçük ve kolay bir uçuş olduğunu düşünmüştüm."

"Ama lütfen, efendim!" dedi Roverandom. "Kanatlarımı arkamda bıraktım; onlar gerçekten bana ait değillerdi. Ve yeniden normal bir köpek olmayı istiyordum."

"O! Pekâlâ. Hâlâ senin "Roverandom" olarak kendini sev diğini umuyorum. Öyle yapmalıydın. Şimdi yeniden sadece Rover olabilirsin, eğer bunu gerçekten istiyorsan; ve evine gi dip sarı topunla oynayabilir ve fırsat bulursan koltukların üze rinde uyuyabilir, kucakta oturabilir ve yeniden saygı duyulan küçük bir geveze-köpek olabilirsin."

"Peki ya küçük oğlan?" dedi Rover.

"Ama sen ondan kaçtın, aptal, aya kadar hem de, böyle dü-şünüyordum!" dedi Psamathos, kızgın ve şaşırmış görünmeye çalışarak, ama anlayışlı gözüyle keyifle göz kırparken. "Evine dedim ve demek istediğim evdi. Aptalca laflarla saçmalama ve tartışma!"

Zavallı Rover saçmalıyordu, çünkü çok kibar bir şekilde "Bay P-samathos" demeye uğraşıyordu. Sonunda başardı.

"L-1-lütfen, Bay P-P-P-samathos," dedi en dokunaklı haliyle. "L-lütfen, b-beni bağışlayın, ama onunla yeniden karşılaştım; ve artık ondan kaçmayacağım; ve aslında da ona aitim, değil mi? Yani onun yanına geri dönmeliyim."

"Baştan aşağı saçmalık! Elbette değilsin ve olmamalısın! Seni ilk satın alan yaşlı bayana aitsin ve onun yanına geri dönmelisin. Çalınan şeyleri satın alamazsın ya da büyülenenleri, bunu anlayabilirsin, eğer Kanun'u biliyorsan, seni aptal küçük köpek. İki'nin, küçük oğlanın annesi senin için altı peni harcadı ve parasını kaybetti. Ve şu rüya-karşılaşmaları da neyin nesi?" dedi Psamathos, kocaman bir göz kırpışıyla bitirirken.

"Aydaki Adam'ın rüyalarının bazılarının gerçek olacağını, düşünüyordum," dedi kederli bir şekilde Rover.

"O! Öyle mi! Evet, bu Aydaki Adam'ın meselesi. *Benim* işim seni bir an önce normal boyutuna döndürmek ve ait olduğun yere geri göndermek. Artaxerxes, başka bir alemde faydalı olmak için ayrıldı, yani artık onun için daha fazla canımızı sıkmamıza gerek yok. Buraya gel!"

Rover'ı tutup kaldırdı ve şişman elini küçük köpeğin kafasının üzerinde gezdirdi ve aaa — hiçbir değişiklik yoktu! Hepsini yeniden yaptı ve hâlâ bir değişiklik yoktu!

Sonra Psamathos kumdan tamamen çıktı ve Rover ilk kez onun tavşan gibi ayakları olduğunu gördü. Tepindi ve kükredi, kumları tekmeleyip uçurdu, deniz kabuklarını ezdi, kızgın bir

buldog gibi hırıldadı; ama hâlâ hiçbir şey olmuyordu!

"Denizyosunundan bir büyücü tarafından yapılmış, Kabartılar ve siğiller onun üzerine olsun!" diye küfretti. "Persia'lı bir erik toplayıcısı tarafından yapılmış, kavanoza tıkılıp ezilsin!" diye haykırdı ve yorgun düşene kadar bağırıp çağırmaya devam etti. Sonra oturdu.

"Tamam, tamam!" dedi en sonunda siniri yatışıp sakinleştiğinde. "Yaşadıkça neler öğreniliyor! Ama Artaxerxes de çok tuhaf biri. Düğününün bütün heyecanının ortasında seni hatırlayacağını ve halayından önce gidip en güçlü büyüsünü bir köpeğe harcayacağını kim tahmin edebilirdi — sanki ilk büyüsü herhangi aptal küçük bir yavru köpek için yeterince fazla değilmiş gibi? Birinin derisini ayırmaya yetmezmiş gibi.

"Tamam! Şu anda ne yapılabileceğini düşünmeye ihtiyacım yok," diye devam etti Psamathos. "Mümkün olan sadece bir şey var. Sen gidip onu bulmalı ve af dilemelisin. Ama söz veriyorum! Deniz iki kat tuzlu ve yarısı kadar ıslak hale gelene kadar bu yaptığını hatırlayacağım. Şimdi, siz ikiniz gidip bir yürüyüşe çıkın ve yarım saat içinde sinirlerim yatıştığında geri dönün."

Beyazkanat ve Rover, kıyı boyunca ilerlediler ve kayalığın üzerine çıktılar, Beyazkanat yavaş yavaş uçuyor, Rover da çok kederli bir şekilde koşturuyordu. Küçük oğlanların babasının evinin dışında durdular; Rover bahçe kapısından içeri girerek oğlanların penceresinin altındaki çiçek tarhının içinde oturdu. Hâlâ çok erken bir saatti ama umutla havladı, havladı. Kimse pencereye çıkmadığına göre çocuklar ya uyuyorlardı ya da evde

yoklardı. Ya da Rover böyle düşünüyordu. Dünyadaki şeylerin ayın arka bahçesinden çok farklı olduğunu unutmuştu; kendi büyüklüğünün ve havlayışının büyüklüğünün üzerinde hâlâ Artaxerxes'in büyüsünün uzandığını da unutmuştu.

Kısa bir süre sonra Beyazkanat onu kederli bir şekilde koya geri götürdü. Orada onu tamamen yeni bir sürpriz bekliyordu. Psamathos bir balinayla konuşuyordu! Çok büyük bir balinayla, Uygun Balinalar'ın en yaşlısı Uin^^ ile. Denizin kıyısındaki derin bir havuzun içinde kocaman kafasıyla yatarken Rover'a bir dağ gibi görünüyordu.

"Üzgünüm böylesine kısa bir süre içinde daha küçük bir şeyler bulamadım!" dedi Psamathos. "Ama çok konforludur!"

"İçeri yürü!" dedi balina.

"Hoşça kal! İçeri yürü!" dedi martı.

"İçeri yürü!" dedi Psamathos. "Ve çabuk ol! İçeride herhangi bir şeyi ısırma ya da çizme; yoksa Uin'i öksürtebilirsin ve bu da senin için pek konforlu olmaz."

Bu neredeyse, Aydaki Adam'ın bodrumundaki deliğe atlamasını istemeleri kadar kötüydü ve Rover geriledi, bu yüzden Beyazkanat ve Psamathos onu içeri itmek zorunda kaldılar. Evet, hiç ikna etmeye bile çalışmadan, içeri ittiler; ve balinanın ağzı bir çat sesiyle kapandı.

İçerisi gerçekten çok karanlık ve balıksıydı. Rover orada titreyerek oturdu; ve (kendi kulaklarını bile kaşımaktan korkarak) otururken balinanın kuyruğunun suların üzerinde ıslık çalıp çarptığını duydu ya da duyduğunu sandı; balinanın Derin Mavi Deniz'in dibine doğru, daha aşağılara, derinlere daldığını

hissetti ya da hissettiğini sandı.

Balina durduğunda ve ağzını yeniden kocaman açtığı zaman (bunu yapmaktan öylesine keyif alıyordu ki : balinalar ağızlarını kocaman açtıklarında büyük yemek dalgalarının içeri girmesiyle balık avlamayı tercih ederler ama Uin düşünceli bir hayvandı) Rover dışarıya bir göz attı, derindi, ölçülebilmenin tamamen ötesinde bir derinlikti, ama tamamen mavi değildi. Sadece soluk yeşil bir ışık vardı; Rover dışarıya yürüdüğünde kendisini, fantastik loş bir ormandan gelen beyaz bir kum patikasının üzerinde buldu.

"Dümdüz git! Çok uzağında değilsin!" dedi Uin.

Rover dümdüz gitti, patikanın izin verdiği ölçüde dümdüz ve kısa bir süre sonra önünde yükselen muhteşem bir saray kapısı gördü, kendi içlerinden yükselen soluk ışıkla parıldayan beyaz ve pembe taşlardan yapılmış gibiydi; yeşil ve mavi ışıkların pırıl pırıl parladığı bir sürü penceresi vardı. Duvarların etrafında çepeçevre yükselmiş deniz-ağaçları, karanlık suyun içinde ışıldayarak, sarayın uçsuz bucaksız yükselen kulelerinden daha uzundular. Ağaçların büyük kauçuk gövdeleri, çimenler gibi kıvrılıp sallanıyordu ve onların uçsuz bucaksız dallarının gölgeleri, tıpkı kuşlar gibi, altınbalıkları, gümüşbalıkları, kızılbalık-1ar, mavibalıklar ve fosforlu balıklar tarafından tıkış tıkış doldurulmuştu. Ama balıklar şakımıyorlardı. Sarayın içindeki de-nizkızları şakıyordu. Hem de nasıl şakıyorlardı! Ve bütün de-niz-perileri koro halinde şakıyor, müzik pencerelerden dışarı akıyor, yüzlerce deniz halkı borular, flütler ve denizkabukları çalarak müziğe katılıyordu.

Ağaçların altındaki karanlığın içinden deniz-goblinleri ona sırıttılar ve Rover yapabildiği kadar hızla — denizin böylesine derinliğinde adımlarının yavaşlamış ve ağırlaşmış olduğunu fark etmişti — aralarından ilerledi. Ve niçin boğulmamıştı? Bilmiyorum, ama sanırım Psamathos Psamathides bununla ilgili bir şeyler düşünmüştü (eğer bu konuda bir yardımı olacaksa, asla cesaret edip de ayak parmağını bile değdirmemiş olsa da deniz hakkında, çoğu insanın düşünebileceğinden çok daha fazla şey bilirdi); üstelik Rover ve Beyazkanat birlikte yürüyüş için yanından ayrıldıklarında oturup sakinleşmiş, yeni bir plan tasarlamıştı.

Rover bir şekilde boğulmamıştı; ama başka herhangi bir yerde olmayı diliyordu, kapıya gelmeden önce balinanın ıslak içine bile razıydı : patikasının kıyısındaki mor çalılıkların ve süngersi yığınların içinden öylesine tuhaf şekiller ve yüzler ona bakıyordu ki kendisini gerçekten asla güvende hissetmiyordu. En sonunda devasa büyüklükteki kapıya ulaştı — kenarları mercanlarla püskül püskül altın bir kemeri olan, köpekbalığı dişleri kakılarak süslenmiş sedef bir kapı. Kapının tokmağı beyaz midye benzeri kabuklularla kaplanmış iri bir halkaydı, bütün midye benzeri kabukluların küçük kırmızı şeritleri dışarı sarkıyordu; ama şüphesiz Rover onlara ulaşamayacaktı, üstelik bir şekilde kımıldatamayacaktı bile. Bu yüzden havladı ve havlayışının böylesine yüksek çıkmasına şaşırdı. Üçüncü havlayışında içerdeki müzik kesildi ve kapı açıldı.

Kapıyı kim açmıştı dersiniz? Artaxerxes'in kendisi, erik renginde kadife bir giysisi, yeşil ipek bir pantolonu vardı; ve

kocaman piposu hâlâ ağzındaydı, tek farkla, artık tütün dumanı yerine gökkuşağı renginde güzel baloncuklar uçuyordu; ama şapkası yoktu.

"Meraba!" dedi "Demek geri döndün! Senin yaşlı Psamat-hos'tan (şu abartılı P'nin üstüne nasıl da gürültülü bastırmıştı) çok geçmeden sıkılacağını düşünmüştüm. Her şeyi yapamıyor. Peki, buraya niçin geldin? Tam da bir davet veriyorduk ve sen de müziği yarıda kesiyorsun."

"Lütfen, Bay Arterxaxes, yani Ertaxarxes," diye başladı Ro ver, daha doğrusu çok kibar olmaya uğraşıyordu ve telaş için deydi.

"Hey, doğru söylemek için uğraşma! Ben buna aldırmam!" dedi büyücü, daha doğrusu kesip araya girmişti. "Haydi açıklamaya geç ve bu işi kısa kes; uzun saçma konuşmalar için vaktim yok." Zengin derya-hanmın kızıyla evlenişinden ve Pasifik Atlantik Büyücüsü görevine atanışından (onun olmadığı zamanlarda büyücüye kısaca PAB'^^ derlerdi) sonra, işleri çok fazla büyümüştü. "Eğer acil bir şeyler hakkında beni görmek istiyorsan, içeri girip koridorda beklesen daha iyi olur; dansın ar-dından senin için bir dakikalık bir zaman ayırabilirim."

Rover'ın ardından kapıyı kapattı ve çekip gitti. Küçük köpek, loş ışıklı bir kubbenin altında, devasa büyüklükteki karanlık bir yerin içinde bulmuştu kendini. Her yerde etrafları deniz yosunlanyla perdelenmiş ve çoğu karanlık olan sivri kemerli girişler vardı; ama girişlerin bir tanesi pırıl pırıl ışık doluydu ve onun içinden çok yüksek bir müzik geliyordu, sonsuza kadar sürüp gidecekmiş gibi gözüken, asla tekrarlanmayan ya da asla

dinlenmek için ara verilmeyen bir müzik. .

Rover, çok kısa süre içinde beklemekten yorulmuştu ve böylece ışıldayan girişe doğru yürüyerek perdelerin arasından içeriye doğru bir göz attı. Yedi kubbeli ve on bin mercan sü-tünlu, en saf sihirle aydınlatılmış, sıcak ve köpüklü bir suyla doldurulmuş uçsuz bucaksız balo salonuna bakıyordu. Orada bütün altın saçlı denizkızları ve siyah saçlı sirenler şarkılarını söylerken iç içe dokunmuş danslarını yapıyorlardı — kuyruklarının üzerinde dans etmiyorlardı, berrak suyun içinde, öne ve ar-kaya doğru yaptıkları gibi yukarı ve aşağıya doğru da hareket ederek harika yüzme-danslarını sergiliyorlardı.

Hiç kimse kapıdaki yosunların arasından içerisini gözetle yen küçük köpeğin burnunu fark etmemişti ve bu yüzden, bir süre seyredişinin ardından yavaşça içeriye süzüldü. Zemin gü müş kumdan ve tamamı açılmış durumda nazikçe dalgalanan suyun içinde salman pembe kelebek denizkabuklarından yapıl mıştı; ve aniden üzerinden bir ses şunları söylemeden önce, du vara yakın olmaya çalışarak bir süre dikkatli bir şekilde onların arasından ilerledi:

"Ne kadar şirin küçük bir köpek! Eminim ki o bir kara-kö-peği, deniz-köpeği^^ değil. Buraya nasıl gelmiş olabilir - seni minik fare!"

Rover başını kaldırıp yukarıya baktığında, onun çok yukarısında olmayan bir çıkıntının üzerinde oturan, altın saçlarının içine geniş siyah bir tarak takmış, güzel bir deniz-hanımı gördü; kederli kuyruğu aşağıya doğru sarkıyordu ve Artaxerxes'in yeşil çoraplarından birini onarıyordu. O, elbette ki, yeni Bayan

Artaxerxes'ti (genellikle Prenses PAB diye bilinirdi; ve kocası için söyleyebileceğinizden çok daha popülerdi). Artaxerxes, o sırada kadının yanında oturuyor ve uzun saçma konuşmalar için vakti olsa da, olmasa da, kansınınkilerden birini dinliyordu. Ya da Rover'in ortaya çıkışından önce dinlemişti. Bayan Artaxer-xes, saçma konuşmasına ve çorap tamirine bir son verdi, köpeği görür görmez onu yukarıya kaldırmak için aşağıya doğru süzülmüş ve yanında taşıyarak koltuğuna geri dönmüştü. Burası aslında, birinci katın bir penceresinin pervazıydı (bir ev içi penceresi) - deniz-evlerinin içinde merdivenler yoktur ve benzer nedenler yüzünden şemsiye de yoktur; kapılar ve pencereler arasında da pek fark yoktur.

Deniz-hanımı hemencecik güzel (ve oldukça da geniş) bedenini yeniden koltuğuna yerleştirmişti ve Rover'ı kucağına oturttu; ve derhal pencere pervazının altından korkunç bir hırlama yükseldi.

"Yere yat, Rover! Yere yat, iyi köpek!" dedi Bayan Arta-xerxes. Bizim Rover'la konuşmuyordu; tam tersine, şimdi ortaya çıkan ve kadının bütün söylediklerine rağmen hırlayan, ho-murdayan, küçük ağ-ayağını suya vuran, geniş düz kuyruğunu kamçı gibi sallayarak suya çarpan ve sivri burnundan baloncuklar çıkaran, beyaz bir deniz-köpeği ile konuşuyordu.

"Ne kadar korkunç küçük bir şey!" dedi yeni köpek. "Şu nun sefil kuyruğuna bak! Şunun ayaklarına bak! Şunun aptal kürküne bak!"

. "Sen kendine bak," dedi Rover, deniz-hanımının kucağından, "ve kendine bir daha bakmak istemeyeceksin! Sana kim

Rover dedi? — bir köpek şeklinde davranmaya çalışan kurbağa yavrusuyla bir ördeğin kırmasısın!" Bütün bunlardan, birbirlerinden daha ilk bakışta ne kadar hoşlandıklarını görebilirsiniz.

Gerçekten de, kısa bir süre içinde çok iyi arkadaş olacaklardı — Rover ve ay-köpeğin arasındaki dostluk gibi değildi belki de, çünkü Rover'ın denizaltında kalış süresi daha kısaydı ve ışığın asla var olmadığı, üstü içeriye ışığın girebileceği kadar açılamayacağı için asla var olmayacağı, zifiri karanlık ve berbat yerlerle dolu olan derinlikler küçük köpekler için ay kadar eğlendirici bir yer değildi. Orada, korkunç şeyler yaşardı, hayal edilemeyecek kadar eski, büyülenemeyecek kadar güçlü ve ölçülemeyecek kadar büyük şeyler. Artaxerxes daha şimdiden bunları öğrenmişti. PAB memurluğu dünyadaki en rahat iş değildi.

"Yüzüp gidin ve eğlenmenize bakın!" dedi karısı, köpek tartışması dindiğinde iki hayvan birbirlerini koklamaya başla mıştı. "Ateş-balıklarını rahatsız etmeyin ve deniz-anemonlarını çiğnemeyin, istiridyelere yakalanmayın; ve akşam yemeğine ge ri gelin!" ; ; .

"Lütfen, ben yüzemem," dedi Rover.

"Canım! Ne kadar sıkıntı verici bir şey!" dedi kadın. "Şim di Pab!" - şimdiye kadar onun yüzüne karşı böyle seslenebilen sadece oydu — "işte sonunda, senin için gerçekten yapabileceğin bir şey!"

"Elbette, sevgilim!" dedi büyücü, onu memnun etmeye çok hevesli, gerçekten büyüsü olduğunu gösterebileceği için de çok mutluydu, tamamen gereksiz bir memur (deniz-lisanında

onlara limpet derlerdi) olmadığmı da gösterecekti. Yelek cebinden küçük bir asa çıkardı — aslında onun dolmakalemiydi, ama artık yazı yazma işinde kullanmıyordu: deniz halkı dolmakalemlerde kesinlikle kullanılamayan tuhaf, yapışkan bir mürekkep kullanırdı - ve onu Rover'ın üzerinde dalgalandırdı.

Artaxerxes, bazı insanların söyledikleri bir yana, kendi tar zında çok iyi bir büyücüydü (yoksa Rover bu maceraların hiçbi rini yaşayamazdı) — doğrusu hâlâ biraz pratiğe ihtiyacı olan kü çük bir ustalık^^. Herneyse, daha ilk dalgalandırmanın ardın dan Rover'ın kuyruğu balıksı ve ayakları ağ gibi olmaya başla mıştı ve kürkü de giderek daha fazla, kauçuk kaplı ince bir ku maşa dönüşüyordu. Değişim tamamlandığında, bu duruma kısa süre içinde alıştı ve yüzmenin uçmaktan daha kolay öğrenildi ğini fark etti, neredeyse onun kadar keyifliydi, ama o kadar yo rucu değildi — dibe inmek istemediğin sürece. ,,,,,,

Balo salonunun çevresinde yaptığı bir yüzme denemesinin ardından yaptığı ilk şey, diğer köpeğin kuyruğunu ısırmaktı. Elbette, eğlence için; ama eğlence için olsun ya da olmasın, bu konu yüzünden neredeyse bir kavga başlayacaktı, çünkü deniz-köpeği biraz alıngan bir ruh haline sahipti. Rover kendini sadece yapabildiği kadar hızla sıvışarak kurtarabilirdi; uyanık ve çevik de olmalıydı elbette. *Eyvah!* Pencerelerden içeri ve dışarıya, karanlık geçitler boyunca, sütunların çevresinde, dışarıda ve yukarıda, kubbelerin çevresinde bir kovalamaca başlamıştı; bu kovalamaca deniz-köpeği yorgunluktan tükenip siniri geçene kadar sürecekti; ve en sonunda, bayrak direğinin yanındaki en

yüksek kubbenin üstünde yan yana oturdular. Derya-hanmm, incilerle süslenmiş, kırmızı ve yeşil yosun şeritlerinden oluşan bayrağı direğin üzerinde yüzüyordu.

"Senin adın ne?" dedi deniz-köpeği, soluk soluğa bir sus kunluğun ardından. "Rover mı?" dedi. "Bu benim adım, yani senin olamaz. İlk benim adımdı!"

"Nereden biliyorsun?"

"Elbette ki biliyorum! Senin sadece yavru bir köpekçik olduğunu görebiliyorum ve en fazla beş dakikadır buradasın. Bense çağlar, çağlar önce büyülendim, yüzlerce yıl önce. Sanırım bütün köpek Rover'ların ilki benim.

"Benim ilk sahibim bir Rover'dı*, gerçek bir korsan, kuzey denizlerinin içinde gemisiyle yelken açan bir deniz korsanı; kızıl yelkenleri olan uzun bir gemiydi, pruvası bir ejder şeklinde oyulmuştu, ona Kızıl Solucan derdi^^ ve onu severdi. Sadece yavru bir köpekçik olduğum halde ben de onu severdim, ama o benimle pek ilgilenmezdi; çünkü onunla avlanmaya gidecek kadar büyük değildim ve yelken açarken yanma köpek almazdı. Bir gün izin verilmediği halde ben de onlarla yelken açtım. Karısına hoşça kal diyordu; rüzgâr esiyordu ve adamlar silindirlerin üzerinden Kızıl Solucan'ı denizin içine doğru itiyorlardı. Ejderin boynuna doğru yükselen köpükler beyazdı; ve aniden, ben de onunla gitmezsem, onu bir daha asla göremeyeceğimi

*-) Tolkien'in burada, "Rover" sözcüğünü, "korsan" anlamında kullandığını ve metnin devamında bizim de "rover" yerine "korsan" sözcüğünü kullandığımızı söyleyelim, yhn.

hissettim. Bir şekilde güverteye sızdım ve bir su fıçısının ardına saklandım; beni bulmalarından önce, çok açılmıştık ve kara artık çok gerideydi.

"İşte o zaman, kuyruğumdan tutup beni ortaya çıkarttıklarında bana Rover adını verdiler. 'İşte, iyi bir deniz korsanı!' dedi birisi. 'Ve üzerinde, onu asla evine döndürmeyecek garip bir yazgı var,' dedi tuhaf gözleri olan başka birisi. Ve gerçekten de eve asla geri dönemedim; ve oldukça yaşlanmış olsam da asla daha fazla büyüyemedim — ve elbette daha da akıllandım.

"O yolculukta bir deniz savaşı oldu ve oklar düşüp, kılıçlar kalkanların üzerine çarparken ön güverteye kaçtım. Ama Kara Kuğu'nun adamları gemimize çıktılar ve sahibimin adamlarını aşağıya attılar. Sahibim, en son atlayandı. Ejder başının yanında durdu ve sonra bütün zırhıyla birlikte denize daldı; ben de arkasından daldım.

"Dibe benden daha hızlı gitmişti ve denizkızları onu yakaladık; onlara onu hızla karaya taşımalarını söyledim, çünkü evine dönmezse çok fazla insan ağlayacaktı. Bana gülümsediler ve onu kaldırıp çok uzaklara götürdüler; ve şimdi bazıları bana onu kıyıya taşıdıklarını söylüyor, bazıları da kafalarını sallar. Kendi sırlarını korumaları dışında, denizkızlarına güvenemezsin; bu konuda da istiridyelerden daha iyiler.

"Çoğu zaman, onu gerçekten de beyaz kumların içine gömdüklerini düşünürüm. Siyah Kuğu'nun adamlarının batırdığı Kırmızı Solucan'ın bir parçası buradan çok uzaklarda, hâlâ dipte yatıyor; ya da son geçişimde oradaydı. Çevresinde ve üzerinde büyüyen bir yosun ormanı, ejder Başı dışında onu tamamen

örtmüş durumda; nedense kabuklu deniz hayvanları orada bü-yümüyordu ve altında da beyaz bir kum tümseği vardı.

"O tarafları uzun süre önce terk ettim. Yavaş yavaş bir de-niz-köpeği haline dönüşmüştüm — o günlerde yaşlı deniz-ha-nımları cadılık işlerinde oldukça başarılıydılar ve içlerinden biri bana karşı çok nazikti. Beni şu ankinin büyükbabası olan derya-hanına hediye eden kadın oydu ve o zamandan beri saraydayım. Benimle ilgili her şey bu işte. Bütün bunlar yüzlerce yıl önce oldu ve o zamandan beri derin ve alçak denizlerin çoğunu gezdim ama evime asla geri dönemedim. Şimdi sen bana kendini anlat! Sanırım Kuzey Denizi'nden gelmiyorsun değil mi? — o günlerde ona İngiltere Denizi derdik — ya da Orkneyler^^ civarında herhangi eski bir yer biliyor musun?"

Bizim Rover, daha önceden bu konuda "deniz" sözcüğü dışında hiçbir şey duymadığını ve onun hakkında da pek bir şey bilmediğini itiraf etmek zorunda kaldı. "Ama aya gittim," dedi ve yeni arkadaşına onun anlayabileceği kadarıyla orayı anlattı.

Deniz-köpeği Rover'ın öyküsünden oldukça hoşlanmış ve en azından yarısına inanmıştı. "Çok hoş bir denizci masalı," dedi, "ve uzun zamandır dinlediklerimin en iyisi. Ayı görmüştüm. Fırsat düştükçe yüzeye çıkardım, biliyorsun, ama onun böyle olabileceğini hiç düşünmemiştim. Ama eyvahlar olsun! O uzay-köpekçiği tam bir küstah. Üç Rover! İki yeterince kötü ama üç imkânsız! Ve bir an bile onun benden daha yaşlı olduğuna inanmadım; eğer yüz yaşında bile olsaydı, buna gerçekten çok şaşırırdım."
Belki birazcık haklı olabilirdi. Sizin de fark ettiğiniz gibi,

ay-köpeği çok abartıcıydı. "Ve her neyse," diye devam etti de-niz-köpeği, "o sadece bu ismi kendi kendisine takmış. Benim-kiyse bana verildi."
"Ve benimkisi de öyle," dedi bizim küçük köpek.

"Ve onu bir şekilde kazanmaya başlamandan önce, sana tamamen nedensiz olarak verilmiş. Aydaki Adam'ın düşüncesinden hoşlandım. Ben de seni Roverandom diye çağıracağım; ve eğer senin yerinde olsam bu duruma yapışıp kalırdım — bundan sonra nereye gidebileceğini asla bilmiyor gibi görünüyorsun! Haydi, şimdi aşağıya inip yemeğe gidelim!"

Balıksı bir yemekti ama Roverandom kısa bir süre sonra buna alışacaktı; ağsı ayaklarına uygun görünüyordu. Yemekten sonra birdenbire, neden bunca yolun ardından denizin dibine geldiğini hatırladı; ve Artaxerxes'e bakınmaya gitti. Onu, baloncuklar çıkarıp, küçük deniz-çocuklarını mutlu etmek için onları gerçek toplara döndürürken buldu.

"Lütfen, Bay Artaxerxes, rahatsız olmazsanız acaba beni eski duruma çevire—" diye konuşmaya başladı Roverandom.

"O! git buradan!" dedi büyücü. "Rahatsız edilmemem gerektiğini görmüyor musun? Şu anda olmaz, meşgulüm." Bu, Artaxerxes'in önemsiz bulduğu kişilere karşı sık sık söylediği bir şeydi. Rover'in ne istediğini gayet iyi biliyordu; ama onun acelesi yoktu.

Böylece Roverandom yüzerek uzaklaştı ve yatağına döndü, ya da daha doğrusu bahçedeki yüksek bir kayanın üstünde büyüyen bir yosun demetinin üzerine tünedi. Hemen aşağısında

yaşlı bir balina dinleniyordu; ve eğer birileri size balinaların ta dibe kadar inemeyeceğini ya da orada saatlerce kestiremeyecek-lerini söylerse, bunun sizi rahatsız etmesine izin vermeyin. Yaşlı Uin her açıdan bir istisnadır.

"Eee?" dedi balina. "Neler yaptın bakalım? Hâlâ oyuncak boyutunda olduğunu görüyorum. Artaxerxes'in sorunu nedir? Bir şey yapamıyor mu yoksa yapmıyor mu?"

"Yapabileceğini düşünüyorum," dedi Roverandom. "Yeni şeklime bir baksana! Ama ne zaman şu boyut meselesine gelmeye çalışsam, ne kadar meşgul olduğunu ve uzun açıklamalara vakti olmadığını söylemeye başlıyor."

"Hımm!" dedi balina ve kuyruğunu üç kez yana vurdu — kuyruğunun suyun içinde çıkardığı ıslık Roverandom'ı nere deyse kayadan düşürüyordu. "PAB'ın buralarda çok başarılı ola cağını sanmıyorum; ama bunun için endişelenmemeliyim. Kısa bir süre içinde ya da zamanla senin isteğin olacak. Bu süre için de, görülecek çok şey var. Şimdi uyu! Hoşça kal!" Ve karanlığın içine doğru yüzüp gitti. Koya götürdüğü rapor, her zamanki gibi yaşlı Psamathos'u çok sinirlendirecekti.

Sarayın ışıkları tamamen söndürülmüştü. O derin karanlık suların içine dek ne ay ne de yıldızlar inemiyordu. Tamamen simsiyah olana dek yeşillik, giderek daha da karardı, karardı ve büyük parlak balığın yosunlar arasından yavaşça geçişi dışında etrafta hiçbir ışıltı yoktu. Sonunda Roverandom mışıl mışıl uyudu, o gece, bir sonraki gece ve birkaç *gece* daha. Ve ertesi gün, daha sonraki gün boyunca büyücüyü aradı ama onu hiçbir

yerde bulamayacaktı.

Bir sabah, kendini artık iyice bir deniz-köpeği gibi hissetmeye başlamış ve orada sonsuza dek mi kalacağını merak ederken, deniz-köpeği ona dedi ki: "O büyücüyü boş ver! Ya da daha doğrusu onun canını sıkma! Bugün bu işe bir mola ver. Haydi gel, gerçekten uzun bir yüzüşe çıkalım!"

Gittiler ve uzun yüzüş günlerce süren bir yolculuğa dönüştü. Zaman içinde korkunç bir mesafe kat ettiler; onlar büyülenmiş yaratıklardı, bunu hatırlamalısınız ve denizde onlarla yarışabilecek çok az sıradan şey vardı. Dipteki tepelerden ve dağlardan sıkıldıklarında ve orta derinlikteki yarışlardan da sıkıldıklarında, yukarıya, daha yukarıya ve daha yukarıya doğru yükseldiler, denizin içinde bir milin biraz daha üstüne dek; ve en sonunda en yukarıya vardıklarında, etrafta görülebilen hiçbir kara parçası yoktu.

Etraflarındaki deniz dümdüz, sakin ve griydi. Sonra aniden hafifçe kabardı ve küçük soğuk bir rüzgârın, şafak rüzgârının altında parça parça karardı. Güneş denizin kıyısının üzerinden bir çığlıkla hızla bir göz attı, sanki sert bir şarap içmiş gibi kızardı; ve hızla havaya sıçrayarak günlük yolculuğuna başladı, dalgaların uçlarını altın rengine ve aralarındaki gölgeleri koyu yeşile dönüştürdü. Denizle gökyüzünün kıyısında bir gemi yelken açmıştı ve doğrudan güneşe doğru ilerliyordu, bu yüzden direkleri, ateşin içinde simsiyah oldu.

"O, nereye gidiyor?" sordu Roverandom.

"Eee! Japonya ya da Honolulu ya da Manila ya da Paskalya Adası ya da Perşembe ya da Vladivostok ya da başka bir yerlere

sanırım," dedi yüzlerce yıllık gezintileriyle övünmesine rağmen coğrafyası biraz şüpheli olan deniz-köpeği. "Burası Pasifik, eminim^^ buna; ama hangi bölümü bilmiyorum — hissettiğim kadarıyla, sıcak bir bölümü. Daha doğrusu oldukça büyük bir su parçası. Haydi gidip yiyecek bir şeyler arayalım!"

Günler sonra geri döndüklerinde, Roverandom yine hemen büyücüyü aramaya başladı; ona oldukça uzun bir mola verdiği ni düşünüyordu.

"Lütfen Bay Artaxerxes, sizi rahatsız etmiyorsam—" diye konuşmaya başladı, alışıldığı gibi.

"Hayır, yapamam!" dedi Artaxerxes, bu kez her zamankinden biraz daha kesin bir şekilde konuşmuştu. Galiba şimdi gerçekten çok meşguldü. Postayla Şikayetler gelmişti. Elbette tahmin edebileceğiniz gibi, denizin içinde her türden şey kötü gidiyordu, en iyi PAB'ın bile düzeltemeyeceklerinden tutun da onu hiç ilgilendirmeyenlere kadar. Gemi enkazları aşağıya şiddetle düşerdi ve şimdi bir tanesi yine birinin deniz-evinin üstüne düşmüştü; deniz yatağında patlamalar oluşuyorduk^ (A, evet! Orasının da bizimkiler gibi volkanları ve her tür sıkıntı verici şeyleri vardı) ve birisinin ödüllü altınbalığı sürüsünü ya da ödüllü anemon tarhını ya da biricik inci istiridyesini ya da ünlü kaya ve mercan bahçesini havaya uçuruyordu; ya da vahşi balıklar ana yolda savaşıp deniz-çocuklarını üzerinden düşüyorlardı; ya da dalgın köpekbalıkları yemek odası penceresinden içeri süzülüp akşam yemeğini mahvediyordu; ya da siyah dipsiz uçurumların derin, karanlık, tanımlanamaz canavarları korkunç ve uğursuz şeyler yapıyorlardı.

Deniz halkı bunları hep yaşardı, ama şikayet etmeden de yapamazlardı. Onlar sızlanmayı severlerdi. Elbette ki *Haftalık Yosun, Derya-postası* ve *Okyanus Bilgileri'nt* mektuplar yazmaya da alışıklardı; ama artık bir PAB'leri vardı, ona da yazıyorlar ve *her şey* için onu suçluyorlardı; kendi evcil ıstakozlarına kuyruklarını kaptırsalar bile. Onun büyüsünün yetersiz olduğunu (bazen öyleydi), maaşının düşürülmesi gerektiğini (doğru ama çok kabacaydı); onun çizmeleri için çok büyük olduğunu (bu neredeyse doğruydu : onlara aslında terlik demeleri gerekirdi, çoğunlukla çizme giymeye üşenirdi); ve her sabah, özellikle de Pazartesi sabahlan Artaxerxes'i rahatsız edecek bir sürü şey söylerlerdi. Pazartesileri (yüzlerce zarf sayesinde) daima en kötü-süydü; o gün Pazartesiydi ve bu yüzden Artaxerxes ona bir kaya parçası fırlattı, o da ağdan kayan bir karides gibi kaçıp gitti.

Bahçeye çıkıp biçimini hâlâ değişmemiş bulduğu zaman çok sevinmişti; ve tahmin ediyorum ki, eğer hemen büyük bir hızla ortadan yok olmasıydı, büyücü onu bir deniz-sümüklübö-ceğine çevirebilir ya da Ötelerin Ardı'na gönderebilir (orası her neresiyse) ya da hatta Kâse'ye kadar^^ (en derin denizin dibindeki). Rover çok sinirlenmişti ve gidip deniz-Rover'ına homurdandı.

"Pazartesi tamamen geçene kadar ona izin versen daha iyi olur," diye akıl verdiği deniz-köpeği; "eğer senin yerinde olmaz, gelecekte, Pazartesikri'ni tamamen unuturdum. Haydi gel, yeniden yüzelim!"

Ve ardından Roverandom, büyücüye öylesine uzun bir izin verdi ki birbirlerini neredeyse unutmuşlardı — elbette tamamen

değil : köpekler kaya parçalarını kolay kolay unutmazlar. Ama zaman içinde Roverandom, her açıdan sarayda yaşayan evcil hayvanlarından biri olarak görülmeye başlamıştı. Sürekli olarak deniz-köpeğiyle birlikte bir yerlere gidiyorlardı ve deniz-çocukları da sık sık onların yanında giderlerdi. Roverandom'ın bakış açısına göre (ama Roverandom, elbette ki gerçekten deni ze ait değildi ve mükemmel bir yargıç da değildi) onlar gerçek iki bacaklı çocuklar kadar eğlenceli değillerdi ama onu mutlu ediyorlardı; ve daha sonra oluşacak olan bazı şeyler oluşmasaydı, onu sonsuza kadar orada tutabilir ve küçük İki'yi unutturabilirlerdi. Bu olayların vakti geldiğinde, Psamathos'un onlarla bir ilgisi olup olmadığını düşünebilirsiniz.

Etrafta bu çocuklardan bir sürü vardı. Yaşlı derya-hanının yüzlerce kızı, binlerce torunu vardı ve hepsi de aynı sarayda yaşıyordu; ve Bayan Artaxerxes'in de olduğu gibi iki Rover'a da çok düşkündüler. Roverandom'ın ona öyküsünü anlatmayı hiç düşünmemiş olması çok yazıktı; çünkü o, hangi ruh halinde olursa olsun, PAB'ı nasıl idare edeceğini biliyordu. Ama bu durumda, şüphesiz ki, Roverandom hemencecik geri dönecek ve olayların çoğunu kaçıracaktı. Denizin içinde kaybolan bütün mücevherlerin, daima denizin içinde olanların büyük bölümünün ve elbette ki incilerin üst üste birikip toplanarak saklandığı Büyük Beyaz Mağaraları gezmeye Bayan Artdxerxes ve bazı deniz-çocuklarıyla birlikte gitmişti.

Bir başka seferinde, denizin dibindeki küçük cam evlerinin içinde yaşayan minicik deniz-perilerini ziyarete gitmişlerdi. Deniz-perileri çok nadiren yüzerler, deniz yatağının üzerindeki

pürüzsüz mekânlarda şarkılar söyleyerek gezinir veya en minicik balıkların koşulduğu denizkabuğu-arabalarmı sürerlerdi; ya da incecik iplikçiklerden yapılmış gemleriyle küçük yeşil yengeçlere binerlerdi (elbette ki bütün bunlar yengeçlerin, her zaman yaptıkları gibi, yampiri yampiri ilerleyişini engellemezdi); onlardan daha iri, çirkin ve külhanbeyi olan, savaşmaktan, balık avlamaktan ve denizatlarını dörtnala sürmekten başka bir şey yapmayan deniz-goblinleriyle sorunları vardı. Bu goblinler uzun süre suyun dışında yaşayabilir ve fırtınada suyun kıyısında sörf yapabilirlerdi. Bunu bazı deniz-perileri de yapabilirdi, ama onlar çoğunlukla ıssız sahillerde, sakin, ılık yaz gecelerini tercih ederler (ve doğal olarak da çok seyrek görülürlerdi).

Başka bir gün, yaşlı Uin yine dönüp gelmiş değişiklik olsun diye iki köpeği gezmeye götürmüştü; bu hareket eden bir dağa binmek gibiydi. Günler ve günler boyunca uzaklara gittiler; ve tam vaktinde dünyanın doğu kıyısından döndüler. Orada balina yüzeye çıktı ve bir su fıskiyesi fışkırttı, su öylesine yukarılara yükseldi ki büyük bölümü dünyanın ve kıyısının üzerinden dışarıya döküldü.

Başka bir seferinde, onları diğer tarafa götürdü (ya da cesaret edebildiği kadar yakınına), daha uzun, daha heyecanlı bir yolculuktu; büyüyüp olgun ve bilgili bir köpek olduğunda, bunun bütün Roverandom yolculuklarının en olağanüstüsü olduğunun farkına varacaktı. Size onların Gölgeli Denizler'e gidip Büyülü Adalar'in ardındaki (bizim söylediğimiz şekliyle) büyük Peridiyan Koyu'na ulaşmalarının öncesinde Haritalandırılmamış

Denizler'de başlarından geçen tüm maceraları ve coğrafya bilimi tarafından bilinmeyen diyarlarda bir an için gözlerine çarpan şeyleri anlatmam, en azından, tamamen başka bir öykü gerektirir. Çok uzaklardan, Batı'nın sonundaki Elfyurdu Dağları-'nda ve dalgaların üzerindeki Peri ışıklarını gördüler.^^ Rove-random, bir an için, Dağlar'ın eteklerindeki yeşil tepenin üzerinde Elflerin şehrini gördüğünü düşündü; ama Uin öylesine ani bir şekilde yeniden suyun içine dalmıştı ki bundan emin olamayacaktı. Eğer düşündüğü doğruysa, Roverandom, bizim diyarlarımızın üzerinde yürümüş ve diğer diyara çok uzaklardan bile olsa bir an için baktığını söyleyen, iki ya da dört ayaklı çok az sayıdaki yaratıklardan biriydi.

"Eğer bu öğrenilirse, yakalanırım!" dedi Uin. ,"Dı§ Diyarlar'dan hiç kimse sanırım buraya gelmemeli; ve bunu yapabilen çok az kişi var. Bu aramızda kalsın!"

Size köpekler hakkında ne söylemiştim? Onlar kötü huylu kaya parçalarını unutmazlar. Ne diyordum, bütün bu değişik manzaralara ve şaşırtıcı yolculuklara rağmen, Roverandom, bunu zihninin derinliklerinde sürekli olarak koruyacaktı ve bu bilgi evine döner dönmez, ortaya çıktı.

İlk düşündüğü şey şuydu: "Nerede o yaşlı büyücü? Ona karşı kibar davranmam ne işe yarıyor! Eğer birazcık şans bulursam, pantolonunu yeniden yağmalayacağım."

Artaxerxes ile yalnız kaldıklarında sadece bir sözcük konuşmaya boş yere uğraşmasının ardından, işte böyle bir düşünce yapısı içindeyken, büyücüyü saraya doğru uzanan kraliyet

yollarından birinde gördü. Elbetteki o zamanlar da kuyruk ya da yüzgeç geliştirmek ya da düzgün yüzmeyi öğrenmek için fazla kibirliydi. Bir balık gibi yaptığı tek şey içmekti^"^ (denizin içinde bile içtiğine göre, çok susamış olmalıydı); özel dairesindeki kocaman fıçıların içindeki elma şarabını büyü yoluyla gerçekleştirebilmek için resmi görevinde geçirmesi gereken vaktinin çoğunu harcamış olmalıydı. Hızlı olmak istediğinde araba kullanırdı. Roverandom onu gördüğü zaman ekspresini sürüyordu — yedi köpekbalığı tarafından çekilen istiridye şeklindeki devasa bir kabuktu. Halk hızla çekildi, çünkü köpekbalıkları ısırabilirdi.

"Haydi izleyelim!" dedi Roverandom, deniz-köpeğe; ve izlediler; araba ne zaman kayalıkların altından geçse iki kötü köpek üzerine taş parçaları düşürüyordu. Size söylediğim gibi, inanılmaz hızlı gidebiliyorlardı; vızlayarak önüne geçtiler, yosun çalılarının ardına saklandılar ve bulabildikleri her gevşek şeyi üzerine ittiler. Bu, büyücüyü çok kızdırmıştı, ama onları fark etmemesi için çok dikkatli davranıyorlardı.

Artaxerxes yola çıkmadan önce çok sinirli bir hal içindeydi ve çok uzaklaşmadan da bir öfke içine girmişti, endişeyle hiç karışmamış bir öfke. Çünkü, birdenbire ortaya çıkan alışılmamış bir girdap yüzünden oluşan zararı araştırmaya gidiyordu -ve denizin onun hiç hoşlanmadığı bir bölümündeydi; o tarafta yalnız bırakılmaları en iyisi olacak iğrenç şeylerin bulunduğunu düşünüyordu (ve tamamen haklıydı). Sanırım siz de Artaxerxes'in yaptığı meselenin olduğunu tahmin edebilirsiniz. Kadim Denizyılanı uyanıyordu ya da uyanmayı düşünüyordu.

Yıllardır uykudaydı ama artık uyanıyordu. Açıldığında yüzlerce mil boyuna ulaşabiliyordu (bazıları onun bir Kıyı'dan diğer Kıyı'ya ulaşabileceğini söyler^^, ama bu bir abartıdır); bütün okyanuslarda, kıvrıldığında içine sığabileceği, Kâse'nin (alışılmış olarak yaşadığı yerdi, çoğu kişi onun yine oraya dönmüş olmasını dilerdi) dışında sadece tek bir mağara vardı ve orası da çok büyük bir şanssızlık eseri derya-hanının sarayından yüz mil bile ötede değildi.

Uykusunda kıvrımlarını bir iki kez açtığında, su kabarıp sallandı, halkın evlerini büktü ve miller boyunca civarda yaşayanların rahatlarını kaçırdı. Ama PAB'ı buna bir bakmaya göndermek çok aptalcaydı; çünkü Deniz-yılanı herhangi birinin kontrol edebilmesi için fazlasıyla devasa, fazlasıyla güçlü, yaşlı ve aptaldı (ezeli, tarih öncesinden, otohalassik^^, inanılmaz, mitolojik ve salak onun için kullanılan diğer sıfatlardı); ve Artaxerxes bunu çok iyi biliyordu.

Hatta Aydaki Adam'ın elli yıl boyunca çok çalışıp hazırlayabildiği sihir bile onu bağlamak için yeterince büyük ya da uzun ya da güçlü değildi. Bunu Aydaki Adam sadece bir kez (ondan özellikle rica edildiği zaman) denemişti ve sonucunda en azından bir kıta denizler altında kalmıştı^^.

Zavallı yaşlı Artaxerxes doğruca Deniz-yılanı'nın mağarasının ağzına doğru gidiyordu. Ama Deniz-yılanı'nın girişten dışarı çıkardığı kuyruğunun ucunu gördüğünde uzun süre arabasından inemedi; kuyruk devasa su varilleri dizisinden daha büyüktü, yeşil ve sümüksüydü. Bu onun için fazlasıyla yeterliydi. Solucan yeniden dönmeden evine dönmek istiyordu

bütün solucanların tuhaf ve beklenmeyen anlarda yaptıkları gibi.

Her şeyi alt üst eden küçük Roverandom'du! Deniz-yılanı ya da onun heybeti hakkında hiçbir şey bilmiyordu; tek düşündüğü kötü huylu büyücüyü taciz etmekti. Böylece fırsatını bulduğunda — Artaxerxes, yılanın görülebilen ucunun önünde dikilmiş, bir aptal gibi bakıyor ve küheylanları hiçbir şeye dikkat etmiyordu - hissettirmeyerek yaklaştı ve köpekbalıklarından birinin kuyruğunu ısırdı, eğlence için. Eğlence için! Ne eğlence! Köpekbalığı ileriye doğru sıçradı, araba da ileriye doğru fırladı; ve tam o anda arabaya binmek için dönen Artaxerxes sırt üstü düştü. Sonra köpekbalığı o an için ulaşabildiği tek şeyi ısırdı, önündeki köpekbalığını; o köpekbalığı da bir öndekini ve bu böylece devam etti, ısıracak başka bir şey görmeyen yedi köpekbalığının sonuncusuna gelene dek — tanrım! o aptal da gidip Deniz-yılanı'nın kuyruğunu ısırdı!

Deniz-yilanı yeni ve hiç beklenmeyen bir dönüş yaptı! Ve köpeklerin bundan sonra bildiği tek şey, deliye dönmüş bir suyun içinde bütün çevrelerinin alt üst olup dönüp durmasıydı, birbirine çarpan sersemlemiş balıklar, fırıldak gibi dönen deniz-ağaçları, köklerinden sökülmüş bir yosun ve kum ve deniz kabukları bulutunun içinde hayatlarından endişelenen sümüklüböcekler, Cezayir menekşeleri^^ ve acayip şeyler. Ve bir de köpekbalıklarının dizginlerine sıkıca sarılıp kalmış, etrafındaki her şeyle birlikte dönüp duran ve onlara en iğrenç şeyleri söyleyen yaşlı Artaxerxes vardı. Köpekbalıklarına, yani. Çok şükür ki, bu hikâyede, Roverandom'ın neler yaptığını asla öğrenmedi.

Köpeklerin eve nasıl dönebildiklerini bilmiyorum. Bunu bir şekilde başarmalarından önce, çok, çok uzun bir zaman geçmişti. Önce Deniz-yılanı'nın kımıldanmasının sebep olduğu korkunç bir gelgit dalgasının içinde bir kıyıya vurmuşlardı; sonra, denizin diğer tarafında balıkçılar tarafından yakalandılar ve neredeyse bir Akvaryum'a (iğrenç bir kader) gönderiliyorlardı; ayaklarının derisiyle^^ oradan kaçabildiler ve yeraltı kargaşalarında sürekli olarak en iyi şekilde yapabildikleri gibi, bütün yolu kendi başlarına geri dönmüşlerdi.

Ve en sonunda eve döndüklerinde, orada da korkunç bir kargaşa vardı. Bütün deniz halkı sarayın etrafında toplanmış, bir ağızdan bağırıyorlardı :

"PAB'ı bulup çıkarın!" (Evet! daha uzun ya da onurlu başka hiçbir şey kullanmadan, ona alenen böyle sesleniyorlardı) "PAB'ı BULUP ÇIKARIN! PAB'I BULUP ÇIKARIN!"

PAB ise bodrumda saklanıyordu. En sonunda Bayan Arta-xerxes onu orada, saklandığı yerde bularak dışarı çıkardı ve bir tavanarası penceresinden dışarıya baktığında bütün deniz halkı adama haykırdı:

"Bu saçmalığı durdur! BU SAÇMALIĞI DURDUR! BU SAÇMALIĞI DURDUR!"

Ve öylesine büyük bir gürültü çıkardı ki dünyanın bütün deniz kıyılarına yerleşmiş olan halk, denizin her zamankinden daha yüksek bir şekilde kükrediğİni düşündü. Öyleydi! Bütün bu süre boyunca Deniz-yılanı dönmeye devam ediyor ve dalgın bir şekilde kuyruğunun ucunu ağzına almaya uğraşıyordu.

Ama tanrıya şükürler olsun! Tam olarak ve hakkıyla uyanma-mıştı, yoksa dışarıya çıkıp öfke içinde kuyruğunu sallayabilirdi ve o zaman da başka bir kıta daha sulara gömülürdü. (Elbette ki bunun gerçekten önemli olması, hangi kıtanın gömüleceğine ve sizin hangisinde yaşadığınıza bağlıydı.)

Ama deniz halkı bir kıtanın üzerinde değil, denizin içinde yaşıyordu, olayın en sert gerçekleştiği yerde; giderek en şiddetli ^olduğu yerde. Ve PAB'ın Deniz-yılanı'nı sakin tutması için biraz sihir, ilaç ya da solüsyon üretmesini sağlamanın derya-hanı-nın görevi olduğu konusunda ısrar ediyorlardı: su öylesine şiddetli sallanıyordu ki bir şeyler yemek ya da burunlarını silmek için bile ellerini yüzlerine götüremiyorlardı; herkes birbiriyle çarpışıp duruyordu; bütün balıkları deniz tutmuştu, su öylesine çok çalkantılıydı; öylesine bulanık ve kum doluydu ki, herkes öksürüyordu; bütün dans edişler durmuştu.

Artaxerxes inledi, ama bir şeyler yapmalıydı. Böylece atölyesine gitti ve iki hafta boyunca kendisini oraya kapattı; bu süre içinde üç deprem, iki sualtı kasırgası ve deniz halkının çıkardığı birkaç ayaklanma gerçekleşecekti. Sonra dışarıya çıktı ve en olağanüstü sihirini (yatıştırıcı efsunlarla birlikte) biraz uzaktan mağaraya fırlattı; herkes evlerine gitti bodrumlarında oturarak beklediler - Bayan Artaxerxes ve onun talihsiz kocası dışında. Büyücü orada bekleyip (uzakta, ama pek güvenli bir mesafe değildi) sonucu izlemeye mecburdu; Bayan Artaxerxes de bekleyip büyücüyü izlemeye mecburdu.

Sihirin bütün yaptığı Yılan'ın korkunç bir rüya görmesini sağlamaktı : rüyasında her tarafının kabuklu hayvanlarla (çok

rahatsız edİci ve biraz da doğruydu) kaplandığını gördü ve ayrıca, bir volkanın'içinde yavaş yavaş kızarıyordu (bu çok acı verici, ama yazık ki tamamen hayaliydi). Ve bu onu uyandırdı!

ArtaKences'in büyüsü, büyük bir olasılıkla umulandan daha iyiydi. Deniz-yılanı bir şekilde dışarı çıkamadı — hikâye mizin şansına. Kafasını kuyruğunun arasına sokup esnedi, ağzını mağara kadar açmıştı ve öylesine yüksek bir sesle hırladı ki, bodrumlarının içine sığınmış bütün deniz krallıkları halkı bunu duydu.

Ve Deniz-yılanı konuştu : "Bu SAÇMALIĞI durdur!"

Ve ardından ekledi: "Eğer bu saçmalayan büyücü bir an önce çekip gitmezse ve eğer bir daha, küçük bir kürekle bile yeniden denize çıkarsa, DIŞARI ÇIKARIM; önce onu yerim, sonra her şeyi paramparça ederim. Hepsi bu. İyi geceleri"

Ve Bayan Artaxerxes, bayılıp kalmış PAB'ı eve taşıdı.

Adam kendine geldiğinde — görüldüğü üzere bu çabuk olmuştu — Yılan'ın üzerindeki sihirini çözdü ve çantasını toparladı; bütün ahali konuşup haykırıyordu :

"PAB'ı gönderin gitsin! İyi bir kurtuluş! Hepsi bu. Hoşça kal!"

Ve derya-hanı konuştu : "Seni kaybetmek istemeyiz ama gitmen gerektiğini düşünüyoruz!" Artaxerxes kendini çok küçük ve önemsiz hissetti (bu onun için iyiydi). Hatta deniz-kö-peği bile ona gülmüştü.

Ama yeterince eğlenen Roverandom biraz alt üst olmuştu. Her şeyden önce, Artaxerxes'in büyüsünün etkisiz olmadığını bilmek için kendi sebepleri vardı. Köpekbalığının kuyruğunu

da o ısırmıştı, değil mi? Ve şu pantolon ısırma olayıyla her şeyi o başlatmıştı. Üstelik o Toprak'a aitti ve bütün deniz halkı tarafından taciz edilmenin zavallı toprak-büyücüsü için ne kadar zor olduğunu hissetti.

Her neyse, yaşlı adamın yanına gitti ve dedi ki : "Lütfen Bay Artaxerxes— !"

"Evet?" dedi büyücü, oldukça kibar bir şekilde, (PAB diye çağrılmadığı için öylesine memnunduk! ve haftalardır bir kez bile olsun "Bay" sözcüğünü duymamıştı.) "Evet? Nedir, küçük köpek?"

"Özür dilerim, gerçekten. Demek istediğim korkunç derecede üzgünüm. İtibarınıza zarar vermeyi hiç istememiştim." Roverandom, Deniz-yılanı'nı ve köpekbalığının kuyruğunu düşünüyordu ama (şans eseri) Artaxerxes onun pantolonundan bahsettiğini sandı.

"Gel, gel!" dedi "Geçmişi geri getirmeyelim. En azından, hemen tamir edildi ya da yamandı. Sanırım ikimizi için de en iyisi birlikte yeniden eve dönmek."

"Ama lütfen. Bay Artaxerxes," dedi Roverandom, "sizi rahatsız etmeyecekse, beni gerçek boyutlarıma döndürebilir misiniz?"

"Kesinlikle!" dedi büyücü, hâlâ bir şeyler yapabileceğine inanan birilerinin olmasından memnundu. "Kesinlikle! Ama burada aşağıdayken bu şekilde kalman senin için en iyi ve en güvenli olanı. Önce buradan bir gidelim! Ve şu anda gerçekten, samimi bir şekilde söylüyorum ki çok meşgulüm."

Gerçekten ve samimi bir şekilde öyleydi. Atölyesine gitti.

bütün teçhizatını, nişanlarını, sembollerini, hatırlama notlarını, tarif kitaplarını, gizli malzemelerini, aletlerini, çantalarını ve muhtelif büyü şişelerini topladı. Yanacak her şeyi su geçirmez fırınının içinde yaktı; geri kalanları da arka bahçeye döktü. Orada zaman içinde sıradışı şeyler gerçekleşecekti : bütün çiçekler delirdi, bütün sebzeler devasa irileşti, onları yiyen bütün balıklar da deniz-solucanlarına, deniz-kedilerine, deniz-inekle-rine, deniz-aslanlarına, deniz-kaplanlarına, deniz-şeytanlarına, dugonlara, kafadanbacaklara, denizayılarına ve belalara dönüştüler ya da sadece zehirlendi; kuruntular, görüntüler, şaşkınlıklar, yanılsamalar ve sanrılar öylesine çoğalmıştı ki, artık saraydaki kimsenin huzuru kalmamıştı ve oradan taşınmak zorunda kaldılar. Aslında, onu kaybetmelerinin ardından büyücünün hatırasına saygı göstermeye başlamışlardı. Ama bu çok, çok sonraları olacaktı. O sıralar yaygaralar koparak onun ayrılmasını istiyorlardı.

Her şey hazır olduğunda Artaxerxes, derya-hanına hoşça kal dedi — oldukça soğuk bir şekilde; ve deniz-çocukları bile onu çok önemsemiyor gibiydi, çünkü o genellikle çok meşgul biriydi ve (size anlattığım) baloncuk olayları çok nadir gerçekleşirdi. Sayısız görümcelerinin bir bölümü nazik olmaya çalıştılar, özellikle Bayan Artaxerxes de oradaysa; ama gerçekte herkes onu bahçe kapısından çıkarken görmek için sabırsızlanıyordu ve böylece Deniz-yılanı'na saygılı bir mesaj gönderebildiler:

"Pişman olmuş büyücü ayrıldı ve bir daha dönmeyecek, Zatıalileri. İstirham ederiz, uyuyun!"

Elbette Bayan Artaxerxes de gidiyordu. Derya-hanının o

kadar çok kızı vardı ki bir tanesini kaybetmeye fazla üzüntü duymadan katlanabilirdi, özellikle de onuncu en büyük kızına. Ona bir çanta mücevher ve kapının eşiğinde ıslak bir öpücük verip tahtına döndü. Ama diğer herkes çok üzgündü, özellikle de Bayan Artaxerxes'in deniz-kuzenleri ve deniz-kuzinleri; ayrıca Roverandom'ı kaybettikleri için de çok üzgündüler.

Herkesin içinde en üzgün ve en yıkılmış olanı deniz-köpe-ğiydi : "Deniz kıyısına her gidişinde sadece küçük bir not at," dedi "hemen gelir ve seninle görüşürüm."

"Bunu unutmayacağım!" dedi Roverandom. Ve sonra gittiler.

En yaşlı balina bekliyordu. Roverandom, Bayan Artaxer-xes'in kucağına oturdu ve herkes balinanın sırtına yerleştiğinde yola çıktılar.

Bütün ahali şöyle seslendi : "Hoşça kalın!" çok gürültülü bir şekilde ve "Kötü bir süprüntüden iyi bir kurtuluş" sessizce, ama çok da sessizce değil; ve Artaxerxes'in Pasifik Atlantik Büyücülüğü görevi böylece sona erdi. O zamandan beri onların efsunlama işlerini kimin yaptığını bilmiyorum. Yaşlı Psamathos ve Aydaki Adam, sanırım bu işi aralarında dönüşümlü olarak halletmişlerdi; onlar bunu kusursuzca yapabilecek bir kapasite-deydiler.

5.

BALİNA, PSAMATHOS'UN KOYUNDAN çok, çok uzakta, sessiz bir kumsala yanaştı; Artaxerxes bu konuda çok özen göstermişti. Büyücü (cebinde Roverandom ile birlikte) birkaç mil uzaktaki en yakın kıyı kasabasına, (sokaklarda büyük bir ilgi yaratan) harika kadife takımına karşılık eski bir takım elbise, yeşil bir şapka ve biraz tütün almak için yürüyerek giderken Bayan Artaxerxes ve balinayı orada bıraktılar. Oradan aynı zamanda Bayan Artaxerxes için de (onun kuyruğunu unutmamalısınız) bir küvet-sandalye satın almışlardı.

"Lütfen, Bay Artaxerxes," diye bir kez daha başladı Roverandom, öğleden sonra yeniden kumsalda otururlarken. Uzun zamandan beri olduğundan daha mutlu görünen büyücü sırtı balinaya dönük oturup pipo içiyordu ve hiç meşgul değildi.

"Benim gerçek şeklim konusu ne olacak, eğer sizin için önemli değilse? Ve gerçek boyutlarım da, lütfen!"

"Eee, pekâlâ!" dedi Artaxerxes. "İşe başlamadan önce biraz kestirebileceğimi düşünüyordum; ama önemli değil. Haydi şu işi bitirelim! Nerede benim—" Ve sonra birdenbire durdu. Aniden, bütün sihirlerini Derin Mavi Deniz'in dibinde yaktığını ya da fırlatıp attığını hatırlamıştı.

Gerçekten müthiş bir şekilde alt üst olmuştu. Ayağa kalktı ve bütün pantolon ceplerini, yelek ceplerini ve ceket ceplerini yokladı, içlerini ve dışlarını, hiçbirinde birazcık bile sihir bulamadı. (Elbette bulamazdı, aptal yaşlı adam; öylesine telaş içindeydi ki takım elbisesini sadece birkaç saat önce bir tefeci dükkânından satın almış olduğunu bile hatırlamamıştı. Aslında bu takım elbise yaşlı bir kâhyaya aitti ya da en azından o satmıştı ve bu işi yapmadan önce de bütün ceplerini baştan aşağıya boşaltmıştı.)

Yeniden tamamen mutsuz bir görünüme bürünen büyücü oturdu ve mor bir mendille alnını sildi. "Gerçekten çok, çok üzgünüm!" dedi "Seni sonsuza kadar böyle bırakmayı asla düşünmemiştim; ama şimdi sana yardım edebilecek hiçbir şey görmüyorum. Bu da sana, nazik sevimli büyücülerin pantolonlarını ısıtmaman gerektiği konusunda bir ders olsun!"

"Gülünecek derecede saçmalık!" dedi Bayan Artaxerxes. "Nazik, sevimli büyücü, gerçekten! Ortada bir nezaket ya da sevimlilik ya da büyücü olmaz, eğer bu küçük köpeğin şeklini ve boyutlarını bir an önce değiştirmezsen — hatta daha da fazlası. Derin Mavi Deniz'in dibine giderim ve bir daha asla sana geri dönmem."

Zavallı yaşlı Artaxerxes, neredeyse Deniz-yılanı'nın sorun yarattığı zamanki kadar endişeli görünüyordu. "Sevgilim!" dedi. "Çok üzgünüm, ama en güçlü, değiştirilemez sihir koruyucumu gidip bu köpeğin üzerinde kullandım — Psamathos'un (ona lanet olsun!) işe karışmasından sonra, bunu sadece ona her şeyi yapamayacağını, kum-tavşanı büyücülerin benim özel eğlenceme karışmasına izin vermeyeceğimi göstermek için yapmıştım — ve aşağıda ortalığı temizlerken panzehiri almayı unutmuşum! Onu her zaman atölyemin kapısında asılı duran küçük siyah bir çajntanın içinde saklardım.

"Tatlım, bir tanem! Eminim tüm bunların anlamının sadece küçük bir eğlence olduğuna katılıyorsun," dedi Roveran-dom'a dönerek, adamın yaşlı burnu çektiği acı yüzünden üzüntüyle genişleyip kızarmıştı.

"Tatlım, tatlım, bir tanem!" demeyi sürdürürken başını ve sakalını sallamaya devam etti; Roverandom'ın onunla hiç ilgilenmediğini ve balinanın da göz kırptığını fark etmedi. Bayan Artaxerxes ayağa kalkıp bagajının yanına gitmişti ve şimdi hem gülüyor hem de elinde eski siyah bir çanta tutuyordu.

"Artık sakalını sallamayı bırak ve işini yap!" dedi kadın. Ama Artaxerxes çantayı gördüğünde, bir an için ağzını açıp bakmanın dışında hiçbir şey yapamayacak kadar şaşırmıştı.

"Buraya gel!" dedi karısı. "Bu senin çantan, değil mi? Bahçede yarattığın iğrenç çöp yığınından bunu ve *bana* ait olan birkaç küçük döküntüyü toplamıştım." İçine bir göz atmak için çantayı açtı ve büyücünün sihirli dolmakalem asasını dışarı çıkardı, aynı zamanda komİk bir duman bulutu kendi kendine

değişik şekil ve tuhaf yüzler oluşturarak dışarı çıkmıştı.

Derken Artaxerxes uyandı. "Bana ver onu! Harcıyorsun!" diye haykırdı; ve siz daha "hop" bile diyemeden, Roverandom'ı ensesinden yakaladı, çırpınıp homurdanırken hızla çantaya soktu. Sonra çantayı, diğer eliyle kalemi sallayarak üç kez çevirdi ve —
"Teşekkür ederim! Şunu güzelce yapalım!" dedi, çantayı açtı.

Yüksek bir güm sesi duyuldu ve bak şu işe! Ortada çanta yoktu, sadece Rover, tıpkı o sabah çimenlikte büyücüyle ilk karşılaştığı zamandaki gibi. Evet, belki tamamen aynı değildi; şimdi birkaç ay daha büyümüş olduğu için birazcık daha iriydi.

Onun ne kadar heyecanlı olduğunu ya da her şeyin, hatta en yaşlı balinanın bile nasıl eğlenceli ve daha küçük göründüğünü tanımlamaya uğraşmaya gerek yoktu; ne de Rover'ın kendisini nasıl güçlü ve vahşi hissettiğini. Sadece bir an can atarak büyücünün pantolonuna doğru baktı; ama öykünün yeniden başlamasını hiç istemiyordu, böylece bir millik sevinç turu atmasından sonra döndü ve "Teşekkür ederim!" dedi; "Sizinle tanıştığım için çok memnunum" diye gerçekten çok nazikçe ekleyerek.

"Tamam!" dedi Artaxerxes. "Ve bu yapacağım son sihirdi. Emekli oluyorum. *Sen* de en iyisi evine dön. Seni evine gönderecek başka sihirim kalmadı, yani yürümek zorundasın. Ama bu güçlü genç bir köpeği incitmez."

Böylece Rover hoşça kalın dedi, balina göz kırptı ve Bayan Artaxerxes ona bir parça kek verdi; bu uzun bir süre boyunca onları son görüşüydü. Uzun, çok uzun bir zaman sonra, daha önce hiç görmediği bir kıyı kasabasını ziyaret ettiğinde, onlara

ne olduğunu öğrendi; çünkü onlar da oradaydı. Elbette ki balina yoktu, sadece emekli büyücü ve karısı.

O kıyı kasabasına yerleşmişlerdi ve artık Bay A. Pab adını alan Artaxerxes, kumsalın yakınına bir sigara ve çikolata dükkânı açmıştı — ama suya asla dokunmamaya çok ama çok özen gösteriyordu (hatta tatlı suya bile ve bundan hiç sıkıntı duymuyordu). Bir büyücü için sefil bir meslekt' ama en azından müşterilerinin kumsalda bıraktığı çöpleri temizlemeye çalışıyordu; çok pembe ve yapışkan olan "Pab'ın Kayasi"ndan9^ çok para kazanmıştı. İçinde çok az da olsa birazcık sihir olabilirdi, çünkü çocuklar onu öylesine çok seviyorlardı ki, kuma düştükten sonra bile yemeye devam ediyorlardı.

Ama Bayan Artaxerxes, Bayan A. Pab demeliyim, çok daha fazla para kazanmıştı. Banyo çadırları ve karavanları^^ vardı, yüzme dersleri veriyor, beyaz midillilerin çektiği küvet-sandal-yesinin içinde eve dönüyor ve akşam üzerleri derya-hanın mücevherleri takıyordu; öylesine ünlü biri olmuştu ki, kimse asla kuyruğundan söz etmeyecekti, ,

Bu arada Rover kasaba patikaları ve anayollar boyunca ağır ağır yürümüş ve bütün köpeklerin yaptığı gibi, sonunda evini bulmasını sağlayacak olan burnunu izlemişti.

"Aydaki Adam'in düşlerinin hepsi gerçekleşmiyor öyleyse — kendisinin de söylediği gibi," diye düşünüyordu yürürken. "Bu kesinlikle onlardan biri değil. Küçük oğlanların yaşadığı yerin adını bile bilmiyorum, ne kötü!"

Kurumuş toprağın, bir köpek için ay ya da okyanus kadar

tehlikeli olduğunu öğrendi, üstelik çok daha renksizti. (Rover'a göre) aynı insanlarla dolu, hepsi de bir yerlere tam hızla (tam toz ve tam kokuyla) giden, motor ardından motor^^ gürültüyle geçiyordu.

"Yarısının bile nereye gittiklerini veya oraya neden gittiklerini bildiğine ya da vardıklarında bunu bileceklerine inanmıyorum," diye mırıldandı Rover, öksürüp soluksuz kalırken; sert, kasvetli ve siyah yolların üzerinde yürümekten ayakları yorulmuştu. Böylece tarlaların içine saptı, amaçsızca kuşlar ve tavşanlarla bir sürü basit macera, diğer köpeklerle birden fazla eğlenceli kavga ve daha büyük köpeklerden bir sürü acele kaçış yaşadı.

Ve en sonunda, öykünün başlamasından haftalar ya da aylar sonra (hangisinin olduğunu size söyleyemezdi), kendi bahçe kapısına varmıştı. Ve işte orada, çimenlikte küçük çocuk sarı bir topla oynuyordu! Rüya gerçekleşmişti, hiç beklemediği bir şekilde!

"İşte Roverandomü!" haykırarak çığlık attı küçük İki.

Rover oturup yalvardı, havlamak için hiç sesi çıkamamıştı, küçük çocuk başını öptü ve bağırarak hızla eve daldı : "İşte benim küçük yalvaran köpeğim, büyük ve gerçek haliyle döndü!!!"

Çocuk büyükannesine her şeyi anlattı. Rover, bunca zamandır aslında küçük çocuğun büyükannesine ait olduğunu nasıl bilememişti? Büyülendiği zaman sadece bir iki aydır ona aitti. Merak ediyorum, acaba bu durumun ne kadarını Psamat-hos ve Artaxerxes biliyordu?

(Çok iyi görünen köpeğinin, motorlar tarafından parçalanmamış veya kamyonlar tarafından ezilmemiş olarak gelmesine

gerçekten çok şaşırmış olan) büyükanne, küçük oğlanın tanrı aşkına neden bahsettiğini anlamamıştı; her şeyi ona tamamen ve defalarca, defalarca anlatmasına rağmen. Büyük bir zorlukla (elbette ki sadece çok ama çok az sağırdı) Rover'ın Aydaki Adam öyle dediği için Roverandom diye çağrılması gerektiğini; ("Bu çocuğun ne tuhaf fikirleri vardı") onun artık büyükanneye değil, küçük İki'ye ait olduğunu, çünkü annenin, onu karideslerle birlikte eve getirdiğini ("Peki, tatlım, eğer istersen; ama onu bahçıvanın kardeşinin oğlundan satın aldığımı sanıyordum") anladı.

Elbette, size onların bütün tartışmalarını anlatmadım; çünkü iki taraf da haklı olduğunda hep olduğu gibi, uzun ve karışıktı. Bilmek isteyeceğiniz tek şey, bundan sonra adı Roverandom'dı, küçük çocuğa aitti ve çocukların büyükanneye ziyaretleri bittiğinde, bir zamanlar konsolun üstünde oturduğu eve geri gitti. Bir daha *hunu* asla yapmayacaktı, elbette. Bazen kasabada, çoğu zaman da deniz kıyısındaki kayalığın üzerindeki beyaz evde yaşadı.

Onu kumdan ve uykusundan kazıp çıkararak sayısız sohbet edecek kadar büyük ve soylu bir köpek olduğu zaman Psamat-hos'u çok daha yakından tanıdı, ama asla P'yi kullanmayı bırakacak kadar yakından değil. Aslında Roverandom büyüdükçe daha bilge oldu, geniş bir yöresel şöhret kazandı ve her türden başka maceralar (çoğunu küçük çocuğun da paylaştığı) yaşadı.

Ama size anlattıklarım, bu maceraların büyük olasılıkla en alışılmamış ve en eğlenceli olanlarıydı. Sadece Tinker, bunların bir kelimesine bile inanmadığını söyler. Kıskanç Kedi!

SON

NOTLAR

Altıkırkbeş Yayın Notu :

C.S. ve W. G. H tarafından büyük bir özen gösterilerek hazırlanmış bu bölümde, [} içine alınmış ifadelerin bir bölümü - sizin de anlayabileceğiniz gibi -bizim tarafımızdan eklenmiştir.

1 gazete yazılarıyla : 7 Eylül 1925 gününe ait *Times'ts.* şunlar yazılmıştı; "Whitley Koyu'nda bütün eğlence dükkânları ve tekne iskeleleri parçalandı, kumsal tahta ve demir parçalarıyla kaplandı . . . Hornsea'de denizin dalgaları geniş bir bölge boyunca yeni yapılan gezinti yerlerindeki bankları sökerek 40 fit yüksekliğe ulaştı. Scarborough'daki Güney Kumsalı havuzlarının büyük kapak taşları yerinden söküldü" ve böylece devam edip gidiyordu. Hava tahmini ara ara sağanak yağış gösteriyordu.

2 bu öykü için çizdiği beş illüstrasyon : Çizimlerin orijinallerine, Oxford Üniversitesi, Bodleian Kütüphanesi'nden ulaşılabilir: "Orjinal Tolkien Çizimleri" 88'e 25'te *(Ay Manzarası);*
89'a l'de (isimsiz, "Rover'ın Ay'a varışı"); 89'a 2'de *(Rover'ın Bir "Oyuncak" Olarak Maceralarına Bağladığı Ev);* 89'a 3'te *(Beyaz Ejder, Roverandom ve Ayköpek'i Kovalıyor);* 89'a 4'te *(Deryahan'ın Sarayının Bahçeleri)*

3 "Noel Baba" mektupları: Bunların büyük bölümü 1976 yılında, Baillie Tolkien tarafından yayına hazırlanarak *The Father Christmas Letters* adıyla yayımlanmıştır.

4 Kapanejder : [Ing.Snapdragon] Yanan bir kase brandi ya da benzer bir içkinin içinden üzümleri yakalamak ve yanar halde yemekten oluşan (genellikle Noel döneminde oynanan) oyun ya da eğlence. *{Oxford English Dicttonary)*

5 Bu metin, neredeyse büyük bir kesinlikle ... 7 Ocak 1935 tarihli raporunda : Rayner Unwin'in bu raporunda "Psamathos" isminden ve "6d"lik (altı peni) fiyattan bahsedilir; ki bunlar ikinci (yarım kalmış) ve üçüncü (tamamlanmış) daktiloya çekimlerine dek *Roverandom* metnine girmemiştir.

6 başka öyküleri de vardı: Daha fazlası için bakınız J.r.r. *Tolkien: A Biography,* Humphrey Carpenter; 1977, s. 161.

7 kemik ve şişe adamları: Geçinmek için kemik, şişe ya da diğer malzemeleri toplayarak, onları örneğin kâğıt ve kemik fabrikaları gibi yerlere satan gezgin insanlar. *{Ksüc^ıi.'a^tınn: Paçavra ve kemik adamı.)*

8 yeşil şapkanın arkasına takılmış mavi tüy : Tolkien'in ilk dönem hikâyelerinin birinin kahramanı ve *Yüzüklerin Efendisi'nde* (1954-5) bir karakter olan Tom Bombadil de mavi tüylü bir şapka giyerdi.

9 **Yalnızca, gece yarısından sonra yürüyebiliyor** : Oyuncakların geceleri ya da kimsenin bakmadığı zamanlarda canlandıkları fantazisine birçok başka hikâyede de rastlanır. Hans Christian Andersen'in "Kurşun Asker"i (1838) ya da
E. H. KnatchbuU-Hugesses'in "Balmumu Bebek"i (1869) gibi.

10 **Altı peni etiketle** : Metnin ilk kez daktiloya çekilmesinde, Rover "dört peni" olarak etiketlenmişti. İkinci kez daktilo edildiğindeyse "altı peni" olarak değiştirilmesi, bu taslakların arasında geçip giden yıllar boyunca yükselen fiyatların bir yansımasıydı belki de.

11 **çay saati**: Öğleden sonra 4:00 civarları; çay, ekmek, kek ve benzeri şeylerden oluşan hafif bir akşam üstü yemeği vakti. Karşılaştırın : "çay saatimsi" (sayfa 52)

12 **Kadının üç oğlu vardı** : Anne, elbette ki Edith (Bayan J.R.R.) Tolkien ve onun üç oğlu da John, Michael ve Christopher'dır. "Küçük köpeklere fazlasıyla düşkün olan" çocuksa Michael'dı.

13 **kâğıda sıkıştırıldı**: Müşteriler için köşelerden sıkıca bükülen bir kâğıdın içine paketlenmek.

14 **becerebildiği en iyi köpek lisanında** : Lewis Carroll'ın *Sylvie ile Bruno* isimli peri masallarında (1889 — 93) Tolkien'in en çok hoşlandığı şey akıcı "köpekçe" konuşmaydı.

15 yatağın yanında bir sandalyeye konulmuştu : Bu bölümün hâlâ var olan en eski taslaklarında (ilk daktilo edilmiş metinde) Rover, bir *konsolun* üzerine konulmuştu. Tolkien, belki de onun Rover'ın evi keşfetmek amacıyla aşağıya, yatağın üzerine sıçrayabilmesi - ve sabah olmadan önce yerine dönebilmesi -için, çok büyük bir yükseklik olduğunu hissetmişti. Rover, her şeyden önce, oyuncak bir köpekti ve (bazı zamanlar daha büyük görünmesine rağmen) çok küçüktü. Sayfa 42'de yer alan, Tolkien'in "giyinirken koyduğu" şeklinde biraz kabaca bir açıklama eklediği "[oğlan] koyduğu konsolun üstünde oturan Rover'ı görmüştü" kısmı en eski taslağın bir kalıntısıdır. Tolkien, metnin son sayfasında, sayfa 145'te "bir zamanlar konsolun üstünde oturduğu ev" şeklinde bu konuya bir kez daha değinecekti.

16 ay denizin üzerinden yükseldi, üstünde yürüyebilecekler için dünyanın kıyısına ve ötesine giden gümüş patika suyun üzerine uzandı: Bu buluş Tolkien'e ait olabilir; ama Amerikalı yazar ve sanatçı Howard Pyle'ın *The Garden Behind The Moon* adlı eserinde (1895) bulunan "parıltılı ay patikası karanlık dünyadan . . . aya doğru uzanıyordu" şeklindeki tanımlamayla etkileyici bir benzerlik taşımaktadır. Bu kitaptaki ana karakter kıyıdan ışıklı patika boyunca yürüyerek Aydaki Adam'ı ziyaret eder. *Roverandom'dâysa.* Rover ay patikasının üstünde kendisi yürümez ama patikanın üzerinden bir martı tarafından taşınır.

17 küçük İki : Michael, Tolkien'in ikinci oğlu.

18 Psamathist'ler : En eski metinde (el yazması) kum büyücüsü, E. Nesbit'in *Five Children and İt* (1902) ve *The Story ofthe Amulet* (1906) adlı eserlerinde geçen "kum perisi"nden ödünç alınan *Psammead* kelimesiyle anılır. Tıpkı Tolkien'in psamathist'i gibi, Nesbit'in psammead'i de, huysuz, kaprisli bir kişilik ve sıcak kumların içine gömülüp uyumaktan daha çok hiçbir şeyden hoşlanmaz. Metnin ilk daktiloya çekilmesi sırasında Tolkien, zaman *zaraan psammead'i samyad şeklinde* söylemiş ve Psamathos'u da çok kısa bir şekilde bir *nilbog* (tersten okunuşu goblin) olarak tanımlamıştı. İkinci kez daktiloya çekilmiş metindeyse Psamathos ya adıyla ya da sadece "psamathist" şeklinde anılacaktı.

19 **Psamathos Psamathides** : *Psamathos, Psamathides* ve *Psamathist* sözcüklerinin tümü *Yunanca psammos* "kum" köküne sahiptirler. *Psamathos,* bu yaratığın alışkanlıklarına uygun bir yaklaşımla Yunanca "deniz kumu" sözcüğünden gelir. *Psamathides,* soyadı eki ya da "oğlu" anlamında *—idesi* içerir. *Psamathist* ise kendini bilimin bir dalına adayan anlamında bir *-ist* eki taşımaktadır; *(filolojist* gibi).
Bu yüzden, kabaca yaklaşırsak, *Psamathos Psamathides* "Kumlu Kumluoğlu" anlamına; *Psamathist* ise "kum üzerinde uzman" anlamına gelmektedir.

20 **uzun kulaklarından** birinin **ucundan** başka **bir** yeri dışarda **olmazdı**: Psamathist'lerin "uzun kulaklar"ı, son daktiloya çekilmesinde değiştirilene dek bütün metinlerde "boynuz" olarak geçmişti. Nesbit'in psammead'inin gözleri "salyangoz gözleri gibi uzun boynuzlarının üzerinde"dir.

21 "Ben Psamathos Psamathides'im, bütün Psamathist'lerin reisiyim!" diye büyük bir gururla, tane tane konuştu, her harfi telaffuz ederek ve her P ile burnunun tam aşağısında koca bir kum bulutu havalandırarak: Tolkien, *Psamathos, Psamathicks* ve *Psamathisf'm* "doğru" telafîuz edilmesi konusunda, P/deki P'nin sessiz kalması gerçeğiyle dalga geçmektedir. *Oxford English Dictionary,* İngilizce'de *ps'Vı* sözcüklerdeki *p'nm* düşürülmesinin "genellikle belirsizliğe ya da kelimenin yapısını gizlemeye çalışan bilimsel olmayan bir yaklaşım" olduğunu tartışır ve bu *dMvnmnn, psalm vepsalter* grupları dışındaki telaffuzlarda isteğe bağlı kullanımı önerir.

Sayfa 45.'teki "en doğru telaffuzun yapılması için büyük bir titizlik gösterirdi" cümlesiyle karşılaştırın.

22 Artaxerxes : Büyücünün ana vatanına uygun olarak seçilen (bir sonraki nota bakınız) bu isim, aynı zamanda, M.Ö. dördüncü ve beşinci yüzyıllarda yaşamış üç Persia kralının ve M.Ö. üçüncü yüzyıldaki Sasani Hanedanı'nın kurucusunun isimleridir.

23 O, Persia'lıdır ... orası yerine Pershore'a bıraktı... hızlı bir erik toplayıcısı olduğunu söylerler : Aslında Pershore, "Worcestershire'daki Evesham yakınlarında küçük bir kasabadır. Tolkien, şüphesiz, *Persia* [îran} ve *Pershore* sözcükleriyle ses yakınlığı oyunu oynuyor; ama başka bir anlamı daha vardır ki, Evesham Vadisi, (sarı Pershore çeşidini de içeren) erikleriyle ünlüdür, Evesham yakınlarında bir meyve bahçesi ve bostanları olan Tolkien'in erkek kardeşi Hilary uzun yıllar boyunca erik

ağaçlarıyla uğraşmıştı.
"H12I1 erik toplayıcısı", tanımı Artaxerxes'in en iyi ya da seçkin şeyleri bulmakta iyi olduğunu ima etmektedir.

24 elma şarabı: İngiltere'de mayalanmış elma suyundan yaprian alkollü bir içkidir. Bazıları en iyi elma şarabının, Evesham Vadisi'nin de bulunduğu İngiltere'nin batısında üretildiğini söyler.

25 sakız kabağı: {Tolkien'in metinde 'marrows' olarak andığı] Amerika'da daha çok balkabağı diye anılır.

26 Beyazkanat: Yerel olarak *Martı* anlamında kullanılan bir sözcük. [Tolkien'in kullandığı sözcük A[«^'di.}

27 upuzun, siyah sarp kayalıklar : Filey yakınlarındaki Speeton ve Bempton, çok yüksek kayalıklarıyla (400 fit yüksekliğinde dimdik kayalıklar) bilinirler ve bu kayalıklar sayısız deniz kuşunun üreme yeridir; ama onlar tebeşir kayalıklarıdır, siyah değillerdir. İngiltere'nin kuzey kıyılarında benzer kayalıklara ve kuş kolonilerilerine sahip olan ıssız adaların sayısı çok fazladır.

28 Köpekler Adası: Gerçek Köpekler Adası, Londra'nın güney doğusunda bulunan Thomes Nehri'nin içine doğru giren sivri bir burundur. Orasının Tolkien'in üzerinde oynadığı ismi, **VIII.** Henry ya da I. Elizabeth'in nehrin karşı kıyısındaki Greenwich'te konaklayışlan sırasında av köpeklerini oraya bırakmalarından gelir.

29 Orada en azından bir tane var. Aydaki Adam'ın beslediği köpek : Bu durum birtakım geleneklerle uyuşmaktadır; Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Rüyası* adlı eseriyle karşılaştırın : "Feneri, köpeği ve dikenli çalılıklarıyla bu adam,
/ Ay ışığı sunardı." , :

30 Rover beyaz bir kule görecekti... ve uzun kır sakallı yaşlı bir adam : Tolkien, [Yakında Altıkırkbeş Yayın tarafından yayınlanacak olan} *Kayıp Öyküler Kitabı* adlı eserinin "Güneşin ve Ay'ın Masalı" adlı bölümünde, gökyüzü boyunca yelken açan ay gemisini ve içinde gizlenen "kırlaşmış saçlarıyla yaşlı bir elfi" anlatır; ". . . beri orada yaşamaktadır ve Ay'ın üzerine sık sık tırmanıp gökleri ve aşağısındaki dünyayı seyrettiği küçük beyaz bir kule inşa etmiştir . . . Bazıları aslında onu Aydaki Adam diye çağırırlardı ..." (I. Bölüm [1983}) Tolkien'in "Aydaki Adam Niçin Aşağıya Çok Geç Geldi" (1923'te yayınlanmıştı) isimli şiirinde. Aydaki Adam "Gümüş bir dünyanın içine yerleştirilmiş / Ay zirvesinin üzerinde baş döndürücü ve beyaz / soluk bir minarede" yaşar; bakınız : *Kayıp Öyküler Kitabı,Birinci Bölüm.*

Wayne G. Hammond ve Christina Scull tarafından hazırlanan *J.R.R. Tolkien: Artist & lllustrator* (1995) isimli kitabın 49. sayfasında Adam'ın "örümceksi bir iple" (ay örümcekleri tarafından dokunan "gümüş iplik ve halatlar", *Roverandom* ile karşılaştırabilirsiniz) dünyaya doğru kayışını gösteren bir illüstrasyon vardır.

31 benden sonra sana Rover dendi: Tolkien, burada söylemin iki değişik anlamıyla oynuyor. Ay-köpeği'nin "Yani benden

sonra sana Rover dendi?" cümlesi Roverandom tarafından "Yani benim asaletim yüzünden sana Rover dendi," şeklinde anlaşılıyor. Ama Roverandom'un kendisine verdiği cevabı yanıtlamak için "yani sana benden sonra Rover adı verilmiş olmalı" derken ay-köpeği'nin söylemek istediği "kronolojik olarak sonra"dır.

32 **tam da** o **anda,** ay **dünyanın altından** geçiyordu : Tam da bu noktada "Onsöz"de yaptığımız bazı açıklamaları hatırlayın
ve *Kayıp Öyküler Kitabı Birinci Bölüme* bakın ("Ay dış karanlığın mutlak yalnızlığını göze alamaz ... ve dünyanın altından geçerek devam ederdi.") , ,

33 **Ay ışınlarını rahatsız etme ve benim beyaz tavşanlarımı öldürme! Ve kendini aç hissettiğinde eve gel**: Tavsiyeyle birleşmiş böylesi yasaklamalar geleneksel peri masalı tarzmın bir özelliğidir. Aydaki Adam'ın uyarısı çeşitli biçimlerde tekrarlanır ve daha sonrasında Bayan Artaxerxes'in sözlerinde yankı bulur : "Ateş-balıklannı rahatsız etmeyin", vs. (s. 117).

34 **Bunu keşfetmesinden önce çok uzun zaman geçecekti**:
Aslında, biz, Psamathos'un Rover'ı niçin aya gönderdiğini asla öğrenemiyoruz. Metnin en eski halinde : "Bunu hiçbir zaman keşfedemedi, çünkü büyücülerin genellikle, bırakın köpekleri, kedilerin kuşaklarca sonra bile asla keşfedemeyeceği kadar derin nedenleri vardır — ve onun keşfettiği şey neyse, onu bulması bile uzun zaman alacaktı."

35 cam-böcekleri ve kılıç-sinekleri: Lewis Carroll'un *Through The Looking Glass* (1872) adlı eserindeki Sallanan-at-sineği'ni, Kapan-ejder-sineği'ni, Ekmek-ve-tereyağ-sineği'ni hatırlatıyor. Ayrıca *kanatçırpanarılar {kelebek'm* dönüştürülmüşüdür ama *çırptnanfarelere* ya da yarasalara benzerler] (s.70) ve *elmas-böcekleri,* ve *yakut-güveleri* (s. 87) gibi isimlerle karşılaştırın.

36 elli yedi çeşİt: Heinz Şirketi'nin ünlü elli yedi çeşit paketlenmiş yiyeceğine yapılan bir gönderme.

37 belirsiz ince bir müzik : Müziğin *Roverandomm.* atmosferine büyük bir katkısı vardır; müzik ayın beyaz tarafındaki bitki örtüsü tarafından, karanlık tarafındaysa bülbüller ve bahçedeki çocıklar tarafından ve denizin altındaysa deniz halkı tarafından yapılır. Bu paragrafta yer alan (gerçek ve kurgusal) bitki isimleri müziği veya müzik aletlerini belirtir: çanlar, ıslıklar, trompetler, borular, kemanlar, pirinç müzik aletleri, kamışlar. *Zilgülleri* [Ringaroses] "Ring-a-ring o'roses" şeklinde bir ninniyi anımsatır. "Muazzamşiir [Rhymeroyals] ve Ucuzıslık {pennyvvhistes}" *pennyroyarı* [yarpuz otu} anımsatır, ayrıca *rhyme royal,* şiirde yedi satirli İambus vezinli beş ölçülü kıta anlamına gelir. *Polifoni, polifodi* (Polypodium cinsinden eğrelti otu) üzerine bir oyunken diğer yandan da çok sayıda melodinin bir arada çalınması anlamına gelen bir müzik terimidir. *Pirinçdil, geyikdili* [hart's tongue} denen bir eğrelti otunu imaeder ve ayrıca Resul Pavlusun Korintoslulara Mektupları (I-I3:I)'i "İnsanoğlunun ve meleklerin diliyle konuşsam da, merhametim yoktur, çalınan bir pirinç ya da çınlayan bir zil gibi oluştum" hatırlatır. *Çatırtı* [cracken}, sadece *brackenin* [bir tür eğrelti otu] biraz değiştirilmişidir.

38 asla dökülmeyen soluk mavi yapraklarla örtülüydüler . . . Yılın sonlarında, ağaçların tümü, hep birlikte solgun altın çiçeklere büründüler . . . : Belki de, *Yüzüklerin Efendisi'ndt* geçen Lohiörien'in ağaçlarının bir öngörüsüdür. "Onların yaprakları güz geldiğinde dökülmez, altına dönüşür."

39 devasa beyaz bir fil: Yanlışlıkla teleskobunun içine giren bir fereyi fil zannetmesi yüzünden ayın üstünde bir fil keşfettiğini iddia eden 17. yüzyıl üstadı Sör Paul Neale olayına küçük bir gönderme olabilir.

40 oradaki bacalar ... ve kapkara duman; ve kırmızı ocak ateşleri! : Tolkien'in gençliğinin geçtiği Birmingham ve *Roverandom'ı* tasarladığı dönemde ailesiyle birlikte yaşadığı Leeds, o zamanlar pis ve dumanlı sanayi şehirleriydi ama artık çok daha temiz durumdalar.

41 Lağım ve lanet ona! : "Düşük zevkleri" olan (s. 74) bir köpeğe uygun bir beddua. {Tolkien'in sözcükleriyle *"rat and rahbit it!"} Kat* {fare}, *odrat'ttn* "God rot" = drat {Tanrı çürütsün = lanet] gelir. *Rabbit* {tavşan} ise aynı anlamda kullanılan *rat* sözcüğünün değiştirilmiş biçimidir.
{Bir sonraki satırda yer alan "Sıçan ve sıkıntı!"nın Tolkien'e göre "bat and bother it!" olduğunu eklememiz de fayda olabilir.}

42 rastladıkları ilk sığınağa daldılar, tedbirli davranmadan :
Karşılaştırın; *Hobbit'te* de kafile, içerisini tamamen araştırmadan bir mağaraya sığınır : "Bu, tabii ki, mağaraların en tehlikeli kısmıdır; bazen içerilere ne kadar ilerlediklerini ya da

arkasındaki bir geçitin sizi nerelere götüreceğini, içeride sizi neyin beklediğini bilemezsiniz."

43 {Beyaz Ejder} Merlin'in zamanında Caerdragon'da Kızıl Ejderle savaşmıştı; bunun ardından diğeri Kıpkızıl Ejder olmuştu: Efeane, Britanya Kralı Vortigern'in, düşmanlarına karşı savunma amacıyla, Snowdon Dağı yakınında, bir kule inşa etmeye çalıştığını anlatır, gündüzleri inşa ettirdiği geceleri yıkılıyormuş. Genç Merlin, Vortigem'e kulenin temellerindeki havuzu ortaya çıkarıp kurutmayı önermiş. Havuzun dibinde iki ejder uyuyormuş biri beyaz, uyandığında savaşa girişecek olan diğeri de kızılmış. Kızıl ejder, Merlin'in dediğine göre, Britanya halkı ve savaşta galip gelecek olan beyaz ejder de Saksonlarmış. Sonrasında kızıl ejder, "kıpkızıl" olacaktı - yani kanlar içinde yenilecekti. Bu olayın Galler, Gwynedd'deki Dinas Emyrs'de gerçekleşmesi gerekiyor, ama burada *Caerdragon* "castle of dragon [ejder kalesi}" olarak kullanılmıştır. Elyazmasında *Caervyrddin* "Myrddin'in (Merlin) kalesi"yken *Caerddreichion* olarak değiştirilmiş ve daha sonra ilk daktilo metninde *Caerdragon* yapılmıştır. '

44 Üç Adalar : Gal dilinde *Teir Ynys Prydein'den* gelir, ki *ynys* "(birebir anlamı "ada") "diyar" anlamına gelmektedir, yani Britanya'nın Üç Diyarı : İngiltere, İskoçya ve Galler.

45 Snowdon : Gwynedd'de, Snowdonia Ulusal Parkı'nın içinde yer alan Galler'in en yüksek zirvesi (3560 ft.) Tolkien'in Snowdon'ın zirvesine şişe bırakan adam hakkındaki sözü, dağın turistlere ve dolayısıyla da çöplerine karşı olan çekiciliğine bir göndermedir. İlk metinde Tolkien, Snowdon'daki ziyaretçiler

hakkında yazdıkları şuydu, "sigara tüttürüp zencefilli bira içiyor ve şişelerini etrafa bırakıyorlardı."

46 Kral Arthur'un kayboluşundan bir süre sonra, Sakson Kraİlan'nın ejder kuyruklarına çok büyük bir lezzet değeri verdiği bir devirde, ejderin Gwynfa'ya uçup gitmesinden: Galce'de *gıvynfa* (ya da *gıvynva)* harfi harfine "beyaz (ya da kutlu) yer", şiirsel olarak "cennet" ya da "gökyüzü" anlamına gelmektedir. Efsaneler ya da halkbilim üzerinde yaptığımız araştırmalarda *Roverandom âak* kullanımına uygun bir Gwynfa bulmayı başaramadık; ama burada "Kral Arthur'un kayboluşu" (metnin en eski halinde, "Kral Arthur'un ölümü") yani öbür dünyaya (Avalon) taşınmasıyla birlikte kullanılması Gwynfa'nın "dünyanın ucundan çok uzakta olmayan" bu tarz bir yer olduğunu ima etmektedir. Belki de Galler geleneğinde cennetsi üstdünya olan Gwynvyd kastedilmiştir. Ya da sadece beyaz bir ejderin gideceği "beyaz bir yer" olabilir ve bu da harfi harfine "kar tepesi" anlamına gelen *Snowdon* üzerinde yapılan bir sözcük oyunuydu.

Ejder kuyruğunun lezzetine gösterilen düşkünlük düşüncesi (taslak çalışması aynı yukarı döneme gelen) *Ham'li Çiftçi Giles* öyküsünde (1949'da yayınlanmıştır) "Kral'ın Noel Ziyafeti'nde Ejder Kuyruğu ikram edilmesi hâlâ süren bir adetti" {Altıkırkbeş Yayın, *Masallar;* 1998, s. 78] şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ama bu hikâye de, Sakson kralları döneminin öncesindeki bir tarihte geçmektedir.

Tolkien, ejderin aslında kuyruğu için avlanmaktan çekinmesi yüzünden gittiğini ima eder gibi. Ama "ejder kuyruklarına çok büyük bir lezzet değeri verdiği bir devirde" bölümü, aynı > > >

Mff

zamanda, ilk daktilo yazımında "Sakson Kralları" hakkında (silinmiş) bir görüşe de hizmet etmekteydi : "bazı Fransızların var olduklarına bile inanmadıkları vahşi bir ırk [Saksonlar]". Christopher Tolkien, bize bu ifadenin, Fransız bilgin Emile Legouis'e yönelik bir eleştiri olabileceğini belirtti; ve aslında, Legouis ve meslektaşı Louis Cazemian tarafından 1926 yılında İngiltere'da (daha önce Fransızcaydı) basılan ingiliz Edebiyatı Tarihi adlı eserde, Anglo-Saksonlar'ın sakin ve yerleşik bir halk olduğu (yani "vahşi bir ırk" değil) ve bunun onların edebiyatında bir "Alman barbarlığı yansıması" bulma çabasını asılsız çıkaracağı konusunda bir tartışma vardır.

47 ayı tamamen kızıla çevirmesi: Bazen tutulma ayın esnasında bakır-kızılı bir aydınlığı olur.

48 Dağlar sallanıp . . . donup kaldı şelaleler : Son metinde, bu cümlenin ardından gelen ve silinmek için işaretlenmiş bir bölüm vardır: "hiçbir motosikletli genç adam uyukluyan bir banliyönün içinden geçerken daha fazlasını yapamazdı."

49 gemilerin hâlâ yelkenli olduğu, buharlı makinelerin olmadığı zamanlardaki gemi yelkenleri gibi: Edmund Spencer'in *The Faerie Queene* (1590) adlı eserindeki ejderin kanatlan şöyleydi : "İçinde rüzgârın boğuk sesinin titreştiği iki yelken gibi / tamamen dolu ve hızla yol alan / her şeyi geçip güvercinleri atlattı / uçuşan yelken bezleriyle mayistre serenleri gibiydi."

50 çırpanejder gibi çırparak ve kapanejder gibi kaparak : hem *Çtrpanejder* hem de *kapanejder*^ Noel törenlerinde ya da belediye

veya kent gösterilerinde, geçiş törenlerinde taşınan ve ağzını açıp kapayacak şekilde tasarlanarak yapılan bir ejderi ya da ejder başını kastediyor.

51 Kasım'in Beşi: Katolik bir grubun 1605 yılının o günü Parlemento'yu havaya uçurmak için düzenledikleri entrikanın ortaya çıkarılıp engellenişi, Britanya'da havai fişeklerle ve şenlik ateşleriyle kutlanır. Bu şenlik, suikastçilerin en tanınmışı olan "Guy Fawkes Gecesi" diye de adlandırılır. {Ocak l606'da, Parlemento, 5 Kasım'ı şükran günü olarak ilan eder. Yapılan şenliklerin dışında, çocuklar "garibe bir penny" diye dilenir ve komplocuları temsil eden kuklalar yakılır, yhn.}

52 Bir sonraki tutulma hatalıydı: Bu noktada "Önsöz "deki geniş açıklamamızı hatırlayınız. Aydaki Adam'ın, Büyük Beyaz Ejder'in tutulmayı yaratışını kontrol ederek, onun bir programa uymasını nasıl sağladığı bir sır olarak kalacaktı. "Zamanından önce bir tutulma oluşturacaklar!" [s. 78) ya da "çünkü ejder göbüşünü yalamakla, onunla ilgilenemeyecek kadar meşguldü", {s.81} Ama *Roverando?n dan* çok önceleri de farklı mitolojilerde, tutulmaların — karartmalarının dışında ayı ya da güneşi yiyip yutarak — ejderlerden kaynaklandığına dair bir inanış vardır.

53 gerçek renk : "Aydaki-Adam Aşağıya Niçin Çok Geç Geidi'de (Not 30'a bakınız.) Adam "yorgundu . .. soluk minaresinde
. . . Ateşi özlemekten bezgindi: / soluk alçıtaşlannın berrak aydınlığını değil / Kırmızı, dünyevi bir odun yığınının ateşini / kızılın ve pembenin saf ışıltılarını / Ve sıçrayan turuncu dili; / Mavinin ve tutkulu renklerin büyük denizi için / Ekns eden şafağın genç olduğu zamanlardaki."

54 kartal gibi baykuşlar : Gerçekte, İskandinavya'dan ara sıra Britanya'yı ziyaret eden ve "kartal-baykuşu" denilen büyük, yırtıcı bir tür vardır. Bedeninin üst tarafları siyahımsı kahverengidir. [Zoloojideki adı Bubo bubo. Bizim dilimizdeki karşılığı puhukuşu.}

55 Salkım-baykuş : Kalın bedenli güveler. (Batı Midland diyalekti)

56 alacakaranlığın içinde bir bahçe : Ay-bahçesi'nin *Kayıp Öyküler Kitabı'nd^aki* "Kaybedilen Oyun Evi "ne olan diğer benzerlikleri için "Önsöz"ü hatırlayınız.
Howard Pyle'in *The Garden behind the Moon* [Ayın ardındaki Bahçe] adlı eserindeki kahraman, David, çocukların çığlıklar atarak oynayıp zıpladıkları Aydaki Adam'in arka bahçesini de ziyaret eder. Burada, *Roverandom'd&ysa.,* gerçek bedenleri dünyada kaldığı için çocuklar, bahçeyi uykularında ziyaret ederler. David, bununla birlikte Roverandom'dan daha az şiirsel bir yoldan bahçeye ulaşmıştır : Aydaki Adam'ın evinin arka merdivenlerinden inerek doğrudan bahçeye geçer.

57 ama çocuklar senin geldiğin şekilde gelmiyor . . . ama bu vadide yapamazlar : "Düşler Patikası"nda s. 25'e bakın.
En eski metin daha kaba bir şekilde şunu içermektedir: " 'Burası mutlu düş görenlerin vadisidir,' dedi Adam. "Başka bir tane daha var ama oraya bakmayacağız ve onu gören pekçok kişi, çok şükür ki unutur. Burada onların rüyalarının bazıları sonsuza dek sürer..." . . . "rüyaların çoğunu da ben yaparım. Bazıları onlarla birlikte gelir ve bazılarını, bunu söylediğim için pişmanım, örümcekler yapar — ama bu vadide yapamazlar, eğer onları yakalarsam yapamazlar. Burası Mutlu Rüyalar Vadisi'dir."

58 Hubbard Ana'nın ölü köpeği: Bir çocuk şiiri olan *Ya^lt HubbardAnada* şu dizeler vardır, "Ama kadın geri geldiğinde / zavallı köpek ölmüştü . . . Kadın meyhaneye gitti / Beyaz ve kırmızı şarap içti; / Ama kadın geri geldiğinde / köpek kafasının üzerinde dikiliyordu."

59 En sonunda gri kıyıya geldiler : *Roverandom'dz* ay "aydınlık", "karanlık" gibi iki farklı bölgeye sahiptir ve görünüşe göre bu bölgeler daima aynı şekilde kalmaktadır: "karanlık gökyüzünün altında soluk" ve "soluk gökyüzünün altında karanlık". Elbette, gerçek ay, geceyle gündüzü yaşar (dünyadan biraz farklı olsa da) ve "karanlık yüz" ışık olmadığı için "karanlık"tır ama dünyaya uzaktan bakar ve kendi yörüngesindeyken dünyadan görülemez. Öyküde anlatılan Dünya'nın düz olmasına rağmen, Ay açıkça küreseldir: Roverandom doğrudan doğruya karanlık tarafın içine doğru düşer ve Aydaki Adamla birlikte yürürlerken dünyanın yükselerek doğuşunu görürler. :,:■,,,,,)
John Tolkien, ne kendisinin ve kardeşi Michael'ın, masal onlara anlatılırken, bu anormalliklerden rahatsız olduklarını pek hatırlamıyor ve *Roverandom'm,* öykünün meraklandırıcılığının sadece bir parçası olan böylesi şeyleri hiç önemsemeyen küçük çocuklar için yazıldığına dikkat çekiyor. „

60 Dünya Haberleri: Sansasyonel yaklaşımlarıyla bilinen bir İngiliz gazetesi.

61 Zengin derya-hanının yaşlı ama sevimli kızına âşık oldu :
Gilbert & Sullivan'ın operası *Trial byjury'deki* (1871) "Böylece zengin bir avukatın yaşlı çirkin kızına âşık oldum" cümlesiyle yapılan bir oyun.

Proteus, Poseidon, Triton, Neptune : Proteus ve Poseidon Yunan mitolojisinde deniz tanrılarıdır. Neptune ise Roma mitolojisinde Poseidon'un karşılığıdır. Poseidon'un oğlu olan Triton da bir deniz tannsıdır, ama aynı zamanda Yunan mitolojisinde bir denizadamı olarak geçer.

62 **Niord** : İskandinav mitolojisinde, bir deniz ilahı. "Aptalca evliliği" Snorri Sturluson'un yazdığı *Yeni Edda'dan Gylfaginning* ve *Skaldskarpmal'daki* bir öyküye (1178/9 — 1241) yapılan bir göndermedir. Tanrılar, bir devin kızına, babasının Thor tarafından öldürülmesine karşılık içlerinden birini seçerek onunla evlenebileceğini söyler; ama müstakbel eşini seçmeden önce sadece onun ayaklarını görmesine izin vardır. Kız en güzel ayaklan seçer, aslında Tanrıların en güzeli olan Balder'i almayı umuyordur ama ayaklar Niord'undur. Yorumlayıcılar arasında Niord'un ayaklarının niçin Balder'inkilerden daha güzel olduğu konusunda çeşitli spekülasyonlar vardır; Tolkien'in dişi dev'in Niord'u ayakları temiz olduğu için "(ev için oldukça uygun)" seçtiği yorumu elbette ki bir şakadır, ama Tolkien'in Leeds'ten meslektaşı olan E.V. Gordon, *întroduction to OldNorse* (1927, içinde tavsiyeleri için Tolkien'e bir teşekkür vardır) adlı eserinde, bir deniz tanrısı olduğu için Niord'un temiz ayaklan olduğunu belirtmektedir (büyük olasılıkla düzenli olarak yıkandığını anlatmak istemiştir).

63 **Denizin Yaşlı Adamı**: *Arabian Nights* adlı kitapta Gemici Sinbad'ın beşinci yolculuğundaki deniz kazasında bulduğu bir karakter. Yaşlı Adam, nehirden karşıya geçmek için taşınmak ister ama Sinbad kabul ettiğinde, Adam'ı sırtından atmanın

imkânsız olduğunu görür. Adam'ı sarhoş edip, bir kayayla öldürerek kendini kurtarır.

65 Bir iki yıl önce yüzen bir mayının . . . üstelik tam da düğmelerinden birinin üstüne! : Birinci Dünya Savaşı sırasında denizlere bu tip mayınlar yerleştirilmişti. (Anlaşılan Denizin Yaşlı Adamı bunların birinin üzerinde "taşınmaya" çalışıyordu.) Mayının "düğmeleri"yse çivi benzeri fünyelerdir.

66 Humpty Dumpty : Bir çocuk şarkısında yumurta anlamına gelir : "Kral'ın bütün atları / Ve Kral'ın bütün adamları,/ kırıldıktan sonra onu bir daha bir araya getiremez."

67 Britanya dalgalara hükmeder diye düşünüyordum . . . Kumsalda aslanları okşamayı ve elinde yılanbalığı çatalla bir peninin üzerinde oturmayı tercih eder: "Dalgalara hükmeden" Britanya ünlü bir şarkının içinde geçer.
Büyük Britanya'nın sembolüyse genellikle bir kalkan, bir aslan ve üç dişli bir mızrakla ("yılan balığı çatal") oturan bir kadın olarak gösterilir. II. Charles'in hükümdarlığından sonra bu kadın İngiliz para ve madalyalarının üstünde görülür.

68 sakın . .. P'leri unutma!: Aslında, kelimesi kelimesine,
"Psamathos"un ilk harfini vurgulamayı unutma demek istiyor. Ama öykünün başında Artaxerxes'e "lütfen" demeyi unutan Rover'ın için bu cümlenin anlamı "davranışlarına dikkat et, iyi huylu ol" anlamına gelmektedir ve ayrıca Aydaki Adam şaka yapmaktadır.

69 en azından renkliydiler : O dönemde gazeteler renkli değildi. Deniz halkı gazeteleri listesindeki, *Resimli Haftalık Yosun, Resimli Londra Haberleri'm* ima etmektedir.

70 kavanoza tıkdıp ezilsin! : [Pot and jam him!} 'to pot' argoda 'birini kumar borcu için vurmak ya da öldürmek' anlamındadır; ' to jam' de argoda "asmak" anlamına gelmektedir.

71 Uygun Balinalar'ın en yaşlısı Uin : "Önsöz"ü hatırlayınız. Balina avcılarının jargonunda *uygun balina,* kemiği açısından zengin ve kolay yakalanan, yani *Balaenidae* familyasından olan, öldürmek için uygun cins anlamına gelir.

72 PAB : [Tolkien'in kullandığı kısaltma doğal olarak Pasific and Atlantic Magician, yani PAM} Ünlü İngiliz politikacı ve Başbakan Lord Palmerston'un (1784-1865) takma adına yapılan bir gönderme.

73 deniz-köpeği: Burada anlamı bir köpek elbette, ama Tolkien argoda "denizci" için kullanılan *salty dogn* ima ediyor.

74 limpet : Kayalara sıkıca tutunarak yaşayan deniz karındanbacaklısı. Ayrıca "gereksizce görevlerine sarılan sözde memurlar" demektir. *(Oxford English Dictionary)*

75 hâlâ biraz pratiğe ihtiyacı olan küçük bir ustalık : Tolkien, burada Artaxerxes'in büyüsünün sınırlı olduğunu ima ediyor. En eski metinde, bu cümlenin öncesinde, aşağıda ilatik olarak yazılan, açıklayıcı bir ifade daha vardı : "Artaxerxes, kendi tarzında gerçekten iyi bir b.üyücüydü, *büyü yoluyla çağırma numaraları türünden,* (yoksa Rover bu maceraların hiçbirini

yaşayamazdı)". *Peri Masalları Üzerine* adlı uzun denemesinde (1947; Altıkırkbeş Yayın, 1999) Tolkien, "üst sınıf büyü yoluyla çağırmanın" kibirinin gerçek büyünün (Psamathos ve Aydaki Adam'ın kullanabildiği) karşısında olduğunu yazmaktadır.

76 uzun bir gemiydi... ona Kızıl Solucan derdi: [Solucan diye Türkçeleştirdiğimiz "worm" sözcüğü, "ejder anlamında da kullanılmaktadır.} Deniz-köpeğinin öyküsü Snorri Sturluson'un yazdığı *Heimskringla d&ki* Olaf Tryggvason'un on üçüncü yüzyıl sagasının bir bölümünden alınmıştır. M.S. 995-1000 yılları arasında Norveç Kralı olan Olaf Tryggvason bir deniz savaşında yenilir. Ünlü gemisi Uzun Yılan'dan (ya da Uzun Solucan) denize atlar ama efsane, onun boğulmadığını, yüzerek kurtulduğunu ve en sonunda Yunanistan ya da Suriye'de bir keşiş olarak öldüğünü yazar.

Roverandomnn elyazmalannda geminin adı "Uzun Solucan" diye geçmektedir; Tolkien, 1938 Ocak'ında Oxford Üniversite Müzesi'nde ejderler hakkında verdiği bir konferansta, Kral Olaf in gemisinden bu ismi kullanarak bahsetmiştir. Kral Olaf in, sahibi ortadan yok olduğunda kederinden ölen, Vige adında ünlü bir köpeği vardı.

77 denizkızları onu yakaladı: Efsanelere göre, denizkızları ruhlarını esir tuttukları ölümlüleri deniz altına sürüklemeye arzuludurlar. Tolkien "altın saçlı denizkızlarf'nı onların mitolojik öncülleri olan "siyah saçlı sirenler"den (s. 115) ayırır.

78 Orkney'ler : îskoçya'nın kuzeydoğusunda yer alan, sekizinci ve dokuzuncu yüzyıllarda Vikinglerin yerleştiği, 1476 yılında İskoç tacı altına giren bir ada grubu.

79 **Burası Pasifik, eminim** : Aslında deniz-köpeğin isimlerini söylediği bütün yerler Pasifik Okyanusu'ndadır: Japonya; Honolulu, Hawaii; Manila, Filipinler; Paskalya Adası, Peru'nun **batısında;** Perşembe Adası, Avustralya Queensland'ın kuzey burnunun açıklarında; ve Vladivostok da Rusya'da.

80 **deniz yatağında patlamalar oluşuyordu** : 1925 Ağustosu'**nda** *Roverandom'm* ilk kez anlatılışından bir ay önce, Ege Denizi'nde Santorini'de (Thera) bir deniz dibi patlaması olmuştu.

81 **büyücü onu bir deniz-sümüklüböceğine çevirebilir ya da Ötelerin Ardı'na gönderebilirdi... ya da hatta** Kâse'ye **kadar** : En eski metinde denir ki, Roverandom, "Artexerxes'in en güçlü büyüsü onun üstündeyken büyücünün ona daha fazla **büyü** yapamayacağını bilmiyordu"; ama Artexerxes zaten ikinci kez "büyüleyerek" onu bir deniz-köpeğine çevirdiği için, bunun hiç anlamı yoktu.

"Ötelerin Ardı", çok çok uzaklarda, yolun çok dışında bulunan . herhangi bir yerdi. "Kâseye gitmek" [to go to pot] harap olmak ya da yıkılmak demektir, ama öykünün ilerilerinde, Kâse'nin büyük Deniz-Yılanı'nı içine alabilecek kadar geniş iki mağaradan biri olduğunu öğreniyoruz. Tolkien, belki de, tpot'un} kuzey diyalektindeki "derin delik, dipsiz uçurum, cehennem çukuru" anlamını düşünmüş olabilir.

82 **Gölgeli Denizler'i... ve dalgaların üzerindeki Peri ışıklarını gördüler** : Önsöz'ü hatırlayınız. En eski metinde şöyle geçer: **"Onları** Büyülü Adalar'ın ardındaki Peridiyarı Koyu'na götüren balinaydı ve orada uzaklardan Peridiyarı'nın Batı kıyılarını. Son Diyar Dağları'nı ve dalgaların üzerindeki Peridiyarınm

ışığını gördüler." Tolkien'in mitolojisinde, Gölgeli Denizler ve Büyülü Adalar, Aman'ı (Elfyurdu ve Valar'ın ya da Tanrılar'ın evi) geri kalan dünyadan koruyup gizlerler. Bu coğrafyanın bir bir anlatımı, 1930'lardan kalan, Tolkien'in *Ambarkanta {The Shaping of Middle-Earth,* 1986) adlı çalışmasında yer almaktadır.

83 **Dış Diyarlar** : Daha eski müsveddelerde Tolkien 'sıradan diyarlar" tanımını kullanmıştı.

84 **Bir balık gibi** yaptığı tek şey **içmekti**: Yani aşırı derecede alkol alıyordu.

85 **Kadim Deniz-yılanı uyanıyordu** . , . **bazıları onun bir Kıyı'dan diğer** Kıyı'ya ulaşabileceğini söyler : Kuzey mitolojisindeki, dünyanın çevresini bedeniyle çevreleyebilen Midgard yılanına yapılan bir gönderme. *Eyüp* 4 i'deki Leviathan tanımıyla ("kendini yükselttiğinde büyükler korkar") karşılaştırın.

Tolkien, *Roverandomm.* düz dünyasının bir ucunu anlatırken *kıyı* sözcüğünü büyük harf yazıp yazmama konusunda karar verememişti. Bu yüzden sayfa ISl'deki anlamı pekiştirici büyük harf kullanıldığı "bir Kıyıdan diğer Kıyıya" ifadesi dışındaki bütün örnekleri *ktyt* olarak düzenledik.

86 otohalassik : Sudan üreme dönemi. *Ezeli* ile başlayıp *salak* ile biten liste, bilimadamlarının deniz-yılanları hakkında ulaştıkları sonuçların bir özeti ve Tolkien'in 1936 yılında verdiği *The Monsfers and the Critics* konferansında *Beoıvulf* hakkındaki eleştirel yaklaşımların "çelişen karmaşası" üzerine yaptığı yoruma bir hatırlatmadır.

87 en azından bir kıta denizler altında kalmıştı : Belki de Atlantis olabilir, çünkü denize gömülen Nümenor adası 1927 yılına dek Tolkien'in mitolojisine henüz girmemişti ve bu ifade *Roverandomnn* en eski metninde de yer almaktadır.

88 Deniz-yılanı'nın girişten dışarı çıkardığı kuyruğunun ucunu gördüğünde . . . Bu onun için fazlasıyla yeterliydi:
Ham'li Çiftçi Giles ile karşılaştırın. "[Garm} birden henüz yere inmiş olan Chrysophylax Dives'ın kuyruğuna çarptı. Daha önce hiçbir köpeğin Garm kadar hızla dönüp eve kaçtığı ' görülmemiştir."

89 Solucan yeniden dönmeden : "Bir solucan bile dönebilir" (en zayıf yaratık bile, zorlanırsa kendine eziyet edenlere karşı döner anlamındaki) atasözü üzerine yapılmış bir oyun. Anglo-Sakson ve Kuzey mitolojilerinde *solucan, [worm* ya da *wyrm}* ejder ya da yılan için kullanılan yaygın bir sözcüktür.

90 Cezayir menekşeleri: *Littorina* takımından, karındanbacaklı bir yumuşakça [bir tür küçük deniz salyangozu]; helezonik şekilli bir kabuğu vardır.

91 ayaklarının derisiyle : Köpeklerin ağsı ayaklarına yapılan bir gönderme ve bilinen "skin of their teeth" ["ancak, kıtı kıtına, güçbela" anlamına gelen} deyimle oyun oynama.

92 dalgın bir şekilde kuyruğunun ucunu ağzına almaya uğraşıyordu : Tolkien burada, kendi kuyruğunu yiyen yılan biçimindeki kadim bir birlik, yenilenme, sonsuzluk sembolü *ouroboros'n* hatırlatıyor.

93 **deniz-solucanlarına, deniz-kedilerine, deniz-ineklerine . . . ve belalara** : Tolkien, burada Artexerxes'in büyüsünün balıkları denize ait olmayan (Artexerxes'in kendisi gibi) yaratıklara dönüştürdüğünü anlatmak istemiş gözüküyor. Ama gerçekte, bunların büyük bölümü, isimlerine rağmen deniz hayvanlarıdır. • n - < v '

94 **küvet-sandalye** : yatalak insanların kullandığı, çok geniş bir tekerlekli sandalye.

95 **Benim gerçek şeklim** konusu ne olacak : Roverandom'ın talebini izleyen on üç paragraf çoğunlukla ikinci versiyonda (ilk daktilo yazımı) eklenmiştir. En eski metinde, büyücü basitçe "Roverandom'ı tutup havaya kaldırmış, etrafında üç kez çevirip şöyle demişti 'Teşekkür ederim, şunu güzelce yapalım'
— ve Roverandom kendisini, o sabah çimenlikte Artexerxes'le ilk karşılaşmasından önce nasılsa öyle buldu." (Aynı zamanda bu versiyonda bütün sihirlerini de yok etmişti.)

96 **Pab'in Kayası**: Kaya, [rock] (Amerika'da *rock candy)* İngiltere'deki deniz kıyısı konaklama bölgelerinde satılan çubuk şeklinde sert bir şekerdir. En alışılmış türünün içi beyaz, dışı ince ve yapışkan bir pembeyle kaplıdır.

97 **Banyo çadırları ve karavanları**: 1920'lerde, iffetlerini korumak için hiç kimse kumsalda soyunup giyinmezdi. Bazıları çadırlarda, diğerleri suyun kıyısına kadar çekilen karavanlarda soyunup giyinirlerdi. Kıyıya bakan kapıdan karavana girilir, içeride giysiler değiştirilir ve denize bakan kapıdan çıkılırdı.

98 **hepsi de bir** yerlere **tam hızla (tam** toz ve tam **kokuyla)** giden, motor ardından motor : *Motor, otomobil motoru dnt.* Tolkien, böylece *Roverandom'da* hava kirliliği ve sanayileşme hakkında duyduğu endişeleri göstermektedir. Snowdon'un zirvesindeki adam her yeri kirleten biriydi; benzin Niord'da korkunç bir öksürük yapmıştı; Artexerxes müşterilerinin kumsalda bıraktığı çöpleri temizlediği için övülüyordu; ve trafik, *Roverandom'm* zamanında çok daha az olmasına rağmen, yine de Tolkien'e göre çok fazlaydı. Carpenter'a göre *{Biography,* s. 105-6) Tolkien'in 1922'deki ziyaretinin ardından Filey'e karşı duygularını yansıttığı, *Progress in Bimble Town* (1931'de yayınlandı), adlı şiiriyle karşılaştırın. Bimble Town'da dükkânların vitrinlerinde şunları görmüştü

Sigaralar ve sakızlar
(sarılıp kâğıtlara kurulanmışlar kartonlara,
dağıtsın diye insanlar, çimenlere ve kıyılara);
zar zor ilerlenen gürültülü garajlarda
kirli insanlar vuruyor ve kükrüyor
motorlar vızıldıyor ve titreşiyor ışıklar,
bütün gece boyunca - neşeli bir uğultu!
Bazen bunun içinden (ki nadirdir)
biri, oğlanların haykırışlarını duyabilir; '
bazen geç saatte, henüz motosikletler
keskin çığlıklarıyla geçmezken,
belli belirsiz duyabilir birisi (eğer isterse)
denizin hâlâ kumsala vuruşunu.
Ne için? Portakal kabuğunu çalkalamak
biriktirmek muz kabuklarını,
çiğnemek kâğıtları, öğütmeye uğraşmak

şişeler, paketler ve teneke kutular çorbasını
yeni bir günün gelişinden önce
gelecek sabahın üstü açık otobüslerinden önce,
eski han kapısının önünde duraklayış
pis dumanlar ve gürültüyle, düdükler ve çınlayışlarla,
Tanrıbilirnereye'ye daha fazla insan getirmek için
ve Onlaraldırmaz'a, Bimble Kasabası'na
oradaki dik sokağa, ki bir zamanlar sevimliydi
sendeleyen giden birçok eviyle.